

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A dolgozni kívánó munkások védelme.¹⁾

Irta: dr. Rónai Zoltán.

I.

»Iparunk megerősödésének nagy hátránya, hogy a szociálpolitikai fejlődéshez képest nagyon visszamaradt. A szociálpolitikai fejlődés a termelő munka életnedvéből táplálkozik, elvont szellemi spekulációk eredménye.« Ilyfajta eszmék hatják át a magyar munkáltató szervezetek egyik legerősebbikét és legharciasabbikát, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületét. A harcias munkáltató szervezetek, a scharfmacher egyesületek nemzetközi jelszavát, a dolgozni kívánó munkások védelmét hirdeti a Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesülete is. Ezzel a védelemmel akarják a gazdasági fejlődést a szociális fejlődéssel összhangba hozni.

Méhely Kálmán, az egyesület vezértitkára és vezető ideológusa az egyesület ezidei évkönyvében terjedelmes tanulmányban igyekszik kimutatni, hogy a munkások egyesülési szabadsága szervezkedési kényszerré fajult. A szervezett munkások két irányban követnek el erőszakot. A munkaadót a szervezetlen munkás elbocsátására, a munkást pedig a szakszervezetbe való belépésre akarják kényszeríteni.

A munkások szervezkedési kényszerének egyik legveszedelmesebb eszköze a sztrájkórallás és a dolgozni kívánó munkásoknak a sztrájkörök részéről való megfélemlítése. A sztrájkbontó Elliot tanár szerint hősi karakter, hozzá hasonlítva a sztrájkör erkölcsileg inferiorisabb. A sztrájkórallás tehát eltiltandó. Méhely szerint a sztrájkör békés szavai mögött az egész hatalmas szakszervezeti tábor áll, ami a legártatlanabbul hangzó figyelmeztetésnek is olyan hangsúlyt ad, amely az erőszak és zsarolás mérveit teljesen fedi.

Méhely részletesen ismerteti a külföldi munkáltató mozgalmaknak a dolgozni kívánók védelmére vonatkozó törekvéseit, különösen behatóan az »Arbeitswilligenschutz« német híveinek működését. Bizonyos melancholiával állapítja meg, hogy ha a hirhedt német Zuchthausvorlage törvény nyé válhatott volna, a szakszervezeti áramlat ma már az egész kontinensen más képet mutatna. Nagy örömmel mutat a német bíróságoknak a dolgozni kívánókat védő ítéleteire. Szerinte a »német bíróságok is tudatában vannak

¹⁾ A dolgozni kívánó munkások védelmének problémája. Irta Méhely Kálmán. Megjelent a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének 1913. évkönyvében és külön lenyomatban, a Pátria kiadásában.

annak a fontos szerepnek, amely a munka körül folytatott hatalmas szociális harcban ezen a ponton reájuk vár.«

A magyar vidéki viszonyokkal Méhely meg van elégedve. A szolgabíróságok szerinte elegendő védelmet nyújtanak a dolgozó munkásság számára. Budapesten azonban, valamint a nagyobb vidéki ipari gócpontokon a viszonyok még elvadultabbak Méhely szerint, mint a külföldön. A dolgozó munkások védelmére vonatkozó törvényes intézkedéseinkkel, az ipartörvény 162. §-ával és a büntető törvénykönyv 177. §-ával nincs megelégedve. De hiszi, hogy a magyar joggyakorlatot a munkaadók feljelentéseivel és befolyásolásával helyes irányba lehetne terelni. A legfontosabb teendő egyelőre, miután a törvény teljes reformja egyhamar nem következhetik be, minden egyes esetben bírói döntést provokálni. »Bizonyos ugyanis, hogy nincsen olyan törvény, amelyet megfelelő magyarázással bármilyen viszonyra alkalmazni ne lehessen.« Mindenesetre a sztrájkból eredő büntető ügyeket igen sürgősen kellene elintézni, a sztrájkügyek számára soros ügyészt kirendelni és a törvényt novelláris módon úgy módosítani, hogy a a sztrájkból eredő bűncselekmények hivatalból üldözendő cselekmények legyenek, vagy legalább is a gyáros tehessen feljelentést. Hisz a dolgozó munkás bántalmazása minden egyes esetben a munkaadó megkárosítását jelenti.

II.

Abban kétségtelenül igaza van Méhelynek, hogy az úgynevezett dolgozó munkás ellen irányuló támadás a munkaadó ellen irányul. A dolgozni kívánó munkás védelme szemérmes kifejezési módja a munkáltató védelmének. Az államok harcában igen gyakran hangoztatja a zsákmányolni kívánó hódító állam, hogy ő csupán a meghódítandó állam népét akarja védeni. Ezzel a leplező fogással többször találkozunk az osztályok harcában is. Az angol vállalkozók egyrésze a munkások érdekében kívánta a védővámot. A munkások érdekében kívánják a koalíciójognak, a sztrájk-szabadságnak a megszorítását is. A német scharfmacherek egy vezérférfia, Stumm mondotta a Zuchthausvorlage-ról, hogy ha minden előítéletmentes munkást fel lehetne objektív módon világosítani, akkor ennek a javaslatnak az alapjára helyezkednének.

A munkáltatóknak kétségtelenül legjobban szolgálná érdekét, ha meg lehetne tiltani a munkásoknak minden a munkaviszony javítására irányuló mozgalmát. Ebben az esetben a munkáltatóval vagy a szervezett munkáltatókkal az egyes munkás állana szemben, aki a nagy munkáskínálat következtében kétségtelenül teljesen tehetetlen. A munkások nagy tömegeit és a közvéleményt azonban már csaknem teljesen meghódította az a felfogás, hogy a szakszervezkedés az egyedüli mód, amelynek segítségével a bérharcban a munkás meg tudja állni a helyét. Ilykép a munkáltatók már a szakszervezkedés teljes eltiltására nem igen mernek gondolni a modern egész, vagy fél demokráciákban. Az ő ideáljuk egy olyan szakszervezkedési jog, amely mellett a lehető legnagyobb mértékben megvan akadályozva a szakszervezkedési jog gyakorlása. Amit a német koalíciójogról Lotmar mondott maró gúnnyal, hogy «die Koalition ist frei, nämlich vogelfrei», erre törekszenek azok a munkáltatók, akik a koalíciójog teljes megszüntetéséről nem mernek álmodni. Brentano írja, hogy a német munkásoknak megvan a koalíciójoguk, ha azonban gyakorolni akarják, úgy megbüntetik őket. Ilyen büntetéssel súlyosbított sztrájk-szabadság minden agresszív munkáltató szervezkedésnek, így a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének is az eszménye.

A sztrájkjog eredményes gyakorlása elképzelhetetlen a propaganda szabadsága nélkül egy olyan munkásrétegnél, amely még nem teljesen szervezett. A munkásosztályban kétségtelenül állandóan lappangó ellentét van a szervezett és szervezetlen munkások között. A munkások elitje, a

felvilágosodottabbak, a fejlettebb társasérzésűek, a dolgukat jobban értők a szervezett munkások, akik a szervezethez ragaszkodnak, mert a létért való küzdelemben előnyösebb helyzetbe juttatja őket. A szervezetlenek a szellemileg és erkölcsileg értéktelenebbek, a munkájukhoz rendszerint kevésbé értők. A lappangó ellentét minden bérharcnál aktuálissá válik. Ilyenkor a szervezetteknél kedvezőtlenebb feltételek mellett lesznek hajlandók dolgozni azok a munkások, akiknek a munkateljesítménye amúgy is kevesebbet ér. Továbbá azok a munkások, akik régebben munkanélküliek, a nyomorúságuk nagy, az erkölcsi fékező erejük kicsiny. Most nem is szólunk azokról a munkásokról, akik öntudatlanul sztrájk törők. Dolgoznak anélkül, hogy tudnának a sztrájk állapotáról. A szervezett és a nem szervezett munkás ellentéte igen gyakran a városnak és a vidéknek, a haladottabb és a hátramaradottabb országnak ellentéte. A munkásság szempontjából kétségtelenül mindig a szervezettek képviselik az összességnek az érdekét és a szervezetlenek, azok, akik dolgozni akarnak azért, hogy a szervezettek a jövőben kedvezőbb feltételek mellett ne dolgozhassanak, képviselik az összességgel szembenálló egyén érdekét. Ha a sztrájk bontó hősi karakter, úgy hősi karakter a hazaáruló, hősi karakter a büntetett, hősi karakter mindenki, aki a közvélemény, valamint az embertársai erkölcsi ítéletével a saját egyéni érdekében szembe mer helyezkedni.

A szervezett munkásoknak a szervezetlenek elleni küzdelemben a büntetőjog szabályai alá eső erőszakoskodásnak igen csekély szerep jut. A sztrájk alkalmával dolgozni akarókkal szemben a sztrájkoló munkás elsősorban a felvilágosítás eszközével él. Értesíti a dolgozót arról, hogy munkástársai sztrájkolnak. Ha ez nem elég, ha öntudatos sztrájk törővel áll szemközt, akkor iparkodik vele szemben a munkásosztály erkölcsi felfogását, a közvélemény fegyverét szegezni. Felidézi előtte továbbá az anyagi hátránynak, a bojkottnak rémét.

Ezek nélkül az eszközök nélkül semminemű organizáció megteremtése nem képzelhető. Az egyesüléssel járó érintkezésnek, az értesítések közlésének a nehézsége a munkáltatóknál számba sem jó. Aránylag kevesen vannak, levelekkel, telefon útján igen könnyen értesíthetők. A szervezkedésre nem hajló munkáltató anyagi hátrány kilátásba helyezésével való meggyőzése, a legmegszokottabb eszköze minden munkáltató organizációnak. Enélkül a kartellek nem tudták volna az ipar bizonyos ágait hatalmukba hajtani, enélkül a munkáltató szervezetek nem tudták volna tagjaik nagyrészt megszervezni. Amit a munkásmozgalmakról nem mondhatunk, azt bátran el lehet mondani a munkáltatók bizonyos fajta organizációjáról. A legtöbb kartell alakulása egy csomó munkáltató egzisztencia tönkretételével jár együtt, egy csomó dolgozni kívánó, termelni akaró munkáltató anyagi romlásával. Az erős anyagi hátrányokkal való megfélemlítés lehetősége mellett egészen háttérbe szorul a munkáltató szervezeteknél az erkölcsi hátránynak, az összesség megvetésének a kilátásba helyezése. Ellenben minden olyan társadalmi organizáció, amely erős anyagi kényszereszközökkel nem rendelkezik, az erkölcsi megfélemlítés egész fegyvertárával dolgozik. Gondoljunk az ujságíróknak, orvosoknak, az ügyvédeknek egyesüléseire, akik az orvosok, ügyvédek, vagy ujságírók szolidaritását sértő tagokkal szembe helyezik állandóan az orvosi, ügyvédi, vagy ujságírói etikát. Az ujságírói, az orvosi vagy ügyvédi erkölcsöt megszegő orvost vagy ügyvédet épp úgy hősi karakternek tartja Elliot professzor úr és magyar követője, mint a munkásetikát megszegő munkást?

A szervezetlenekkel való érintkezés lehetősége, a szervezetleneknek bizonyos anyagi és erkölcsi hátrányok kilátásba helyezésével való megnyerése nélkül szabadon munkásorganizáció nem fejlődhetik és minden olyan szabály, amely a munkásoknak megtiltja azt, amit megenged a munkáltatóknak, a mérnököknek, orvosoknak, ügyvédeknek, vagy ujságíróknak,

a katonatiszteknek, vagy a tanítóknak, minden ilyen szabály kétségtelenül egyenlőtlen, a rideg osztályellentétet feltüntető jogszabály. Olyan jogszabály, amely a munkásosztály előtt szemléletesen juttatja kifejezésre az ő kedvezőtlen társadalmi helyzetét, olyan jogszabály, amely a szervezetlen munkások előtt sem rokonszenves. Mert a szervezetlen munkás egy adott helyzetben ugyan ellentétes érdekű lehet a szervezett munkástársaival, de általában érzi, hogy a szervezet megadja neki egy jobb helyzetbe való emelkedés lehetőségét, sőt emeli az ő társadalmi pozícióját, a szervezet minden munkaviszonyt javító eredménye visszahat a szervezetlenek helyzetére is. A szervezetlenek érzik, hogy a munkásszervezet képviseli osztályukat a társadalommal és az állammal szemben. Az vív ki a részükre hathatósabb állami védelmet és biztosítja a meghozott törvény gyakorlati végrehajtását. Ha ez világosan nem is áll előttük, többé-kevésbbé homályosan sejtik ezt. A konkrét esetben jól esik nekik az egyéni érdekük védelme az összesség érdekével szemben, de általánosságban nem kívánják a szervezkedés lehetőségének az üldözését. Mint a tolvaj, akinek a lopás adott esetben jól esik, nem kívánja a tulajdon minden védelemtől való megfosztását. Van a sztrájk törőt elítélő, de nincs a sztrájkolót elítélő munkásmorál.

III.

Agresszív munkáltató szervezeteink a munkásmozgalom elleni harcukban átveszik azokat a jelszavakat és eszközöket, amelyeket a hasonló célú külföldi mozgalmak kifejlesztettek. Szem előtt tévesztik azonban, hogy más országoknak szervezett munkáltatói a szervezetlen munkásokért folytatott eszmei harcaikat egészen más jogi miljöben vívták.

Magyarországon a dolgozó munkások védelméért, más szóval a koalíciójog megszorításáért küzdeni körülbelül annyit jelent, mint az általános választójogról szóló törvény szűkítéseért küzdeni. Általános választójog éppúgy nincs, mint koalíciószabadság. Egész munkásjogi rendszerünk a szervezett munkások, a szervezkedési szabadság ellen irányul.

Ausztriában, Németországban ugyanakkor, amikor a törvény kimondta a munkafeltételek javítására irányuló egyesülések szabadságát, büntetőjogi intézkedéseket hoztak a koalíciójoggal való u. n. visszaélésekkel szemben. Nálunk nem mondták ki a szervezkedési szabadságot, csak büntetőjogi szabályokat hoztak.

Az ipartörvény 162. §-a nem ismeri el a jobb munkafeltételekre irányuló összebeszélések jogosságát, de kimondja azok érvénytelenségét és ugyanazon törvény 164. §-a (ez a szakasz egészen kikerülte csodálatosképpen Méhely úr figyelmét) büntetéssel sújtja a munkások szabad akaratnyilvánításának korlátozását.

Az ipartörvény említett hézagából nőtt ki a magyar közigazgatásnak a munkásság koalíciójoga ellen irányuló gyakorlata. Törvényben biztosított gyülekezési és egyesülési jogunk nincs. Minden külön elvi kijelentés nélkül is bármely gyűlés betiltható s bármely egyesület alapszabályainak jóváhagyása megtagadható, illetőleg a működő egyesület felosztható. A közigazgatási önkényen belül azonban irányt szab a hatóság részére több rendelet, amelyek mind a koalíciószabadság hiányának feltevéséből indulnak ki. A belügyminiszter 1899. évi 1.340. sz. rendelete eltiltja a sztrájkgyűlések tartását. A belügyminiszter sztrájkok szervezését nem engedi meg a munkásegységeknek. 1898/2219. sz. rendelete a szakszervezeteket valószínűs rendőri felügyelet alá helyezi.

Méhely úr meg van elégedve a vidéki állapotokkal. A magyar vidéken csakugyan érvényben van a magyar koalíciójog, amelynek szellemében készültek a Méhely úr által megdicsért mezőgazdasági munkástörvények. Nehány nagyvárosban a fennálló joggal szemben tudta csak magának az ipari munkásság az erő jogán biztosítani a szervezkedés szabadságát. Ez

ellen az állapot ellen a koalíciójogot korlátozó törvény alig használ, mert ez az állapot nem a koalíciósabadságot biztosító törvény talajából fakadt.

Filius ante patrem a dolgozni kívánó munkások védelme ott, ahol csírájában fojtja el a sztrájkokat a közigazgatási önkény. Ahol a szervezkedés első gyümölcse a tiltott gyülekezés miatt való büntetés, vagy az 1885. évi 9.389. sz. rendelet alapján való eltoloncolás. Ahol a tolonckocsi s a rendőri fogda a koalíciósabadság szimbóluma.

IV.

A koalíciósabadság törvényes elismerésének hiányát, a hatóságok koalíciójogellenes gyakorlatát méltóan egészítik ki a sztrájkokra vonatkozó büntetőjogi rendelkezéseink. Szervezett munkáltatóinknak fokozottabb törvényes védelemre nem csak azért nincs szükségük, mert a munkások szervezetei felett állandóan ott függ a megrendszabályozás és felosztás Damoklesz kardja, hanem azért sem, mert büntető szabályaink úgy a védett jogtárgyak köre, mint a védelem szigorúsága tekintetében jóval felülmulják azoknak az országoknak a büntetőtörvényeit, amelyekből »a dolgozni kívánó munkás védelmének« jelszava hozzánk került.

Az 1870-es osztrák törvény 3. §-ának és a német ipartörvény 153. §-ának körülbelül megfelel ipartörvényünk 164. §-a. Az ipartörvény 164. §-a 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel és 30 napig terjedhető elzárással sújtja mindazokat, akik jobb munkafeltételek biztosítását célzó összebeszélések és egyezmények létesítése, terjesztése, vagy foganatosítása céljából a munkaadókat, vagy munkásokat szabad akaratuk érvényesítésében fenyegetés, vagy tetteges bántalmazás által akadályozzák vagy akadályozni törekcszenek. Ezt a bűncselekményt, amelyet az ipartörvény az 1870-es osztrák törvényből vett át, a német ipartörvényben körülírt bűncselekménytől az különbözteti meg, hogy a német törvény a becsületsértéssel, vagy kipelengérezéssel való akadályozást is bünteti, a magyar nem. De ellensúlyozza ezt a »hiányt«, hogy a »fenyegetés« kaucukfogalmába sok minden belefér.

De ami Németországban s Ausztriában csak a scharfmacherek álmának birodalmába tartozik, az nálunk eleven valóság. Van büntetőtörvényünknek egy szakasza, a magánosok elleni erőszak vétségét megállapító 177. §, amelyik hat hónapig terjedhető büntetéssel büntet oly cselekményeket is, amelyeket a német s osztrák törvény egyáltalán nem büntet s amelyeknek büntetését csupán a Zuchthausvorlage helyezte kilátásba.

A 177. § bünteti azt, aki munkabér felemelése, vagy leszállítása végett valamely munkás, vagy munkaadó ellen erőszakot követ el, azt szóval vagy tettel bántalmazza, vagy erőszakkal fenyegeti. Bünteti továbbá azokat, akik gyárak, műhelyek, vagy azon helyiségek előtt, ahol munkások dolgoznak, vagy a munkaadó, munkavezető lakása, illetőleg tartózkodási helye előtt összecsoportosulnak abból a célból, hogy a munka megkezdését vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására bírják.

Az összecsoportosulással járó egyszerű sztrájkórállás, amelyet az 1875-ös angol törvény határozottan kivesz a büntetendő cselekmények közül, a magyar törvény alapján büntethető cselekmény. A német parlamentben csúfosan megbukott Zuchthausvorlage, nálunk bizonyos mértékben törvény.

A német ipartörvény 153. §-át, amelynél a magyar büntetőtörvény kétségtelenül szigorúbb a büntetés mértékére nézve s némely tekintetben tágabb a büntetendő cselekmény határának megjelölése kérdésében, a német szociálpolitikusok hosszú idő óta erősen támadják. Brentano szellemes fejtegetései, Loewenfeld éles jogi analízise, a Verein für Socialpolitik 1897-iki tárgyalásának számos felszólalása kimutatta, hogy a német

törvény említett rendelkezése tipikus esete az osztálytörvényhozásnak, annak a törvényhozásnak, amelyik bizonyos cselekedeteket csak azért büntet, mert munkások követik el munkaadók ellen. Ez a kritika még fokozottabb mértékben illik a mi törvényeinkre.

Úgy az ipartörvény, mint a büntetőtörvény büntetnek olyan cselekményeket, amelyeket, ha nem munkás követi el munkaviszonyra vonatkozólag, a törvény nem büntet.

A fenyegetés büntetőtörvényeink szerint egymagában véve nem bűncselekmény. Fenyegetés bűncselekménnyé pl. akkor válik, ha valakit valaminek cselekvésére, eltűrésére, vagy elhagyására azért kényszerítenek, hogy jogtalanul vagyoni hasznot szerezzenek. Ez a zsarolás esete. Vagy ha a fenyegetés nem történik zsarolási célból, úgy az akkor büntetendő, mint kihágás, ha valakit gyilkosság, rablás, súlyos sértés, gyújtogatás, vagy más közveszélyes bűntett elkövetésével, vagy pedig rágalmozó vagy becsületsértő dolgok nyomtatvány útján közzétételelével fenyegetnek (kihágási btk. 41. §.). Nem-e szembetűnő állásfoglalása a törvényhozásnak valamely osztály javára, ha az egyébként büntetlen fenyegetést csak azért büntetik, mert egy osztály tagjai eszközül használják az osztályharcban egy előnyösebb pozíció kivívására?

Az összecsoportosulást, amelynek célzata valamilyen eredmény elérése, a törvény szintén általában nem bünteti. Ha a betevők egy takarékpénztárt megrohannak, hogy betéteiket kikapják, ha a választók a képviselő lakása előtt összegyűlnek, hogy békésen tüntessenek ellene, ez nem bűncselekmény. Ha ugyanezt teszik a munkások abból a célból, hogy minden erőszakoskodás nélkül társaikat a munka elhagyására beszéljék rá, bűncselekményt követnek el. Ha az agráriusok egy küldöttsége megjelenik a miniszternél, amelyben csoportosan kéri őt, hogy akadályozza meg minden lehető módon a húsarak sülyedését, akkor senki sem gondol arra, hogy ezt a cselekményt büntetni is lehet. Ha munkások küldöttsége jelenik meg társaik előtt munkabéremelés céljából, akkor a csoportosulás bűncselekmény.

Az ipartörvény és büntetőtörvény számos oly cselekményt, amelyeket a törvény, ha nem szírájkkal kapcsolatosak, enyhén büntet, csupán azokból, mert ezek a cselekmények egy sztrájkmozgalommal esnek össze, szigorúbban torol meg.

A tetteges bántalmazás, ha nem okoz sérülést, csak pénzbüntetéssel sújtható becsületsértés, ha sztrájk előidézésére irányul, egy hónapig terjedhető elzárással büntethető.

A közveszélyes bűntettel való fenyegetés, ha nem zsarolás céljából történik, egy hónapig terjedhető elzárással büntethető, ha a cél munkabéremelése, akkor vétségge alakul és hat hónapig terjedhető fogházzal büntethető. Az az esetleges ellenvetés, hogy a törvény itt egyformán büntet munkást és munkaadót, szóba se jöhet. Nem tudunk esetet arra, hogy a munkásait kizáró és erőszakosan fegyvető munkáltatót valaha is magánosok elleni erőszak vétségeért büntették volna. Vagy elképzelhető, hogy a gyárak előtt, ahol a munkások dolgoznak, a munkaadók csoportosulnak abból a célból, hogy munkásokat a munka elhagyására bírják? A munkások és a munkaadók egyenlő büntetésének gondolata, amit törvényünk az 1864. francia törvényből vett át, voltaképp csak arra való, hogy a törvény kirívó osztályjellegét némiképp enyhítse. Csak arra való, hogy a törvény indokolása nemes páthosszal mondhassa, hogy a törvény nem akarja a munkás rovására szabadalomban részesíteni a munkaadót, »hanem egyenlően védi, esetleg sújtja mindkettőt«.

És az osztály-törvényhozás szellemét kifejező intézkedéseket a bírói gyakorlat nem egy helyen, nemcsak hogy nem enyhítette, hanem szigorította is. A Kúria megállapítja, hogy a munkás ellen elkövetett erőszak a

munkáltató ellen elkövetettnek is tekintendő és ezért, ha a sztrájk törőt megverik, nemcsak magánosok elleni erőszak, hanem testi sértés vétsége is forog fenn. (Grill-féle döntvénytár 14. kötet, 35. old.) Holott egész világos, hogy az erőszak a 177. §-ba ütköző cselekménynek tényálladási eleme és ezért még külön büntetésben a munkás nem részesíthető. Egy más alkalommal a Kúria megállapítja, hogy a vádlottaknak az a tette, hogy a Dunaparton összegyülekeztek és hogy az összegyűlt szervezett munkások 4 embert közös elhatározás folytán a parton dolgozókhöz menesztettek, hogy azok a hajónál dolgozó szervezett munkásokat a munka abbanhagyására felhívják, a Btk. 177. §-ába ütköző magánosok elleni erőszak vétségét állapítja meg. (Büntetőjogi döntvénytár 3 kötet, 184. old.) A 176. §-ba ütköző magánosok elleni erőszak bünteténél (ez nem csak munkásdelliktum!) a Kúria megállapította, hogy hét ember nem csoport (9.891/1912. sz. ítélet). A sokkal enyhébb jellegű magánosok elleni erőszak vétségénél már 4 ember is csoport.

Törvényeink sztrájkbüncselekményei erősen demonstrálják, hogy a törvény a sztrájkoló munkást egyedül a munkáltató védelme szempontjából szigorúbb elbírálásban részesíti, mint a többi állampolgárt. Minden szociálpolitikai szellemben gondolkozónak feltétlen követelése kell, hogy legyen:

a munkást nem szabad akkor büntetni, amikor más állampolgár nem büntetnek, vagy súlyosabban büntetni, mint ahogy a többi államt polgárokat.

V.

De nemcsak a munkások érdeke, nemcsak a társadalmi igazságosság szempontja követeli a külön munkásbüntetőjog megszüntetését.

A kivételes sztrájkbüntetőjog megszüntetendő azért is, mert haszontalan. Ott, ahol a jog ellentétben van annak a néposztálynak az eleven moráljával, amely ellen a jog irányul, a jognak nincs hatályossága. A poseni lengyelek ellen irányuló törvények csak a nemzetiségi elkeseredést fokozták s a munkásság ellen irányuló kivételes törvények a munkásság ellenállását teszik elkeseredettebbé. Valaha az egész munkásjog alig volt egyéb, mint a koalíciók büntetése. Az eredmény ismeretes. A munkásokat szigorúan büntető törvények kiváltották a munkások zendüléseit. A korai kapitalizmus Angliájában, Franciaországában a sztrájk egybeesik a forrongással. Az 1869-es sheffieldi és manchesteri vérengzések után a józan osztály önzés diktálta Anglia felső osztályainak a koalíciószabadság biztosítását. A sztrájk szabadság mellett milliókra kiterjedő népmozgalmak folynak le egy csep embervér folyása nélkül.

Magyarországon jelenleg jóval enyhébbek a munkásmozgalmak, mint amilyenek voltak Angliában, vagy Franciaországban a koalíciószabadság előtt. Annál nagyobb lelkiismeretlenség soros ügyész, kivételes törvényhozás, fokozott üldözés után kiáltani. Hisz 1908-ban, amikor a hivatalos statisztika szerint 20.125 munkás vett részt a sztrájkokban, a dolgozni akarók 40 esetben szorultak csak a rendőrség védelmére, 1909-ben 24.235 sztrájkoló mellett 13 sztrájknál 58 esetben. Méhely Kálmán pedig, aki nyilván figyelemmel kíséri a dolgozni kívánók »üldözését«, 1912-ben egy ilyen esetről tud beszámolni. (L. az évkönyv 47. oldalát.) Ezzel a veszedelemmel szemben kellene új »munkásvédő« törvények!

A magyar törvényhozás szegény a valódi munkásvédő, gazdag a dolgozni kívánó munkást védő törvényekben. A helyes szociálpolitikai ideál: munkásvédelem, amelynek része a koalíciójog biztosítása s a sztrájk törőket kivételes módon védő büntetőtörvények megszüntetése.

A gazdasági munkások biztosítása.

Irta: dr. Sasvári József.

A »Munkásügyi Szemle« f. évi 6. száma részletesen megemlékezik a képviselőház f. évi március 12-iki ülésében tárgyalt és elfogadott törvényjavaslatról; ugyane törvényjavaslattal foglalkozik dr. Fáy Gyula a »Munkásügyi Szemle« f. évi 7. számában. Ismétlések elkerülése céljából utalok e két közleményben foglaltakra és ezek ismeretének feltételezésével még néhány észrevételt szükségesnek tartok.

Dr. Fáy ismerteti a szóbanforgó törvényjavaslat benyújtásának előzményeit. Ez előzményfelsorolás kapcsán utal arra, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. nem is érintette a gazdasági foglalkozások egyikét sem, a gazdasági alkalmazottak balesetbiztosítására és a betegség esetén való ellátására nézve életben lévő speciális törvények közül egyet sem helyezett sem taxatív felsorolás, sem hivatkozás útján hatályon kívül, következésképp nem is léphetett azok egyikének sem helyébe. »Csak egy helyen van szó az 1907. évi XIX. t.-c.-ben gazdasági munkásokról, a 3. § utolsó előtti bekezdésében.« Ez dr. Fáy szerint még világosabban érvényre juttatja a fentebb érintett alapelvet.¹⁾

Tény, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. nem beszél gazdasági munkásokról. Az egyetlen hivatkozás — a 3. § utolsó bekezdése²⁾ — mint idegen test van elhelyezve az 1907. évi XIX. t.-c.-ben, a helyett, hogy az 1900. évi XVI. és 1902: XIV. t.-c. novelláris módosításáról szóló külön törvényben szerepelne. A gazdasági munkásokra vonatkozó ez a rendelkezés semmi összefüggésben nincs az 1907. évi XIX. t.-c. egyéb rendelkezéseivel, nem is vonható tehát abból a tényből, hogy ilyen intézkedés a törvényben van, semmi nemű következtetések. (Csak megjegyzem, hogy az idézett 3. §. utolsóelőtti bekezdése az 1902. évi XIV. t.-c. 26. §-át csak a biztosított gazdasági munkások körére nézve módosította.)³⁾

Az 1907. évi XIX. t.-c. 1. és 3. §§-ai üzemeknél és munkáknál alkalmazottak biztosítási kötelezettségét állapítja meg, illetve helyesen üzemek és munkálatok biztosítási kötelezettségét, ehhez képest csak természetes, hogy éppen úgy nem beszél gazdasági munkásokról (általános megjelöléssel), mint ahogy nem beszél általánosságban ipari és kereskedelmi alkalmazottakról

¹⁾ Csaknem szószerint ugyanez a gondolatmenete a Jogtudományi Közlöny XLVIII. évi. 17. számában dr. Tiszi Lajos »A gazdasági gépmunkások biztosítása« cikkének, amely Fáy cikkének közlése után jelent meg.

²⁾ 1907. évi XIX. t.-c. 3.§-ának utolsó bekezdése így szól:

Az 1902. XIV. t.-c. 26. §-a akképen módosítottatik, hogy a gép tulajdonosa a cséplőgép, gőzeke és általában bármely gazdasági gép mellett alkalmazott munkásokat, ideértve a gépészt is, ha azok nincsenek az említett törvény 25. §-a szerint biztosítva, köteles az 1900. évi XVI. t.-c. és az előbb említett törvénycikk értelmében szervezett gazdasági munkás és cselédsegélypénztár rendkívüli tagjául felvéteni s a tagsági díjat (egy korona) helyettük megfizetni; kivéven, ha meggyőződött arról, hogy az illető a pénztárnál mint rendes vagy rendkívüli tag, vagy mint gazdasági cseléd baleset esetére már biztosítva van. Ha a gép tulajdonosa az e bekezdésben reá rótt köteleességnek nem tesz eleget: e mulasztásból eredő teljes kárért a munkásnak, illetőleg jogutódainak akkor is felelős, ha a munkaközben bekövetkezett baleset körül őt különben semmiféle gondatlanság sem terheli.

A kereskedelemügyi miniszter felhatalmaztatik, hogy a balesetbiztosítási kötelezettséget rendeleti úton és az 1884. évi XVII. t.-c. 183. §. a) pontja alá tartozó munkálatok és üzemek tekintetében a földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg, az alkalmazottakra nézve baleseti veszélyvel járó más üzemekre is kiterjeszthesse. Az e tárgyban kiadott rendelet és annak minden módosítása az országgyűlésnek bemutatandó.

³⁾ 1902. évi XIV. t. c. 25. §-a: Felhatalmaztatik az igazgatóság arra, hogy a gazdasági gépeknél alkalmazott munkások baleset esetére való biztosítására nézve a munkaadókkal és géptulajdonosokkal külön biztosítási szerződéseket köthessen.

26. §. Ha a munkások a 25. §. szerint nincsenek biztosítva, a gép tulajdonosa a cséplőgép-nél alkalmazott etetőket, fűtőt, a gépen álló kéveadogatókat, úgyszintén a szecskevágógépnél alkalmazott etetőt köteles a pénztár rendkívüli tagjául felvéteni s a tagsági díjat (egy korona) helyette megfizetni, kivéven, ha meggyőződött arról, hogy az illető a pénztárnál mint rendes vagy rendkívüli tag vagy mint gazdasági cseléd baleset esetére különben is biztosítva van már.

Ha a gép tulajdonosa az ezen szakaszban reá rótt köteleességének nem tesz eleget, e mulasztásból eredő teljes kárért az etetőnek, fűtőnek, kéveadogatónak, illetőleg jogutódainak akkor is felelős, ha a munkaközben bekövetkezett baleset körül őt különben semmiféle gondatlanság sem terheli.

sem, hanem a biztosításra kötelezett üzemeket és munkálatokat sorolja fel. Így betegség esetére biztosításra kötelezettek az 1. §. 12. pontja szerint mindazok, kik »a mezőgazdasági és erdei termeléssel, állattenyésztéssel, halászzal, kert és szőlőműveléssel, selymészettel és méhészettel összefüggő mellékiparágakban (1884. évi XVII. 183 §. a)¹⁾ vannak foglalkoztatva. Nem változtat a most felsorolt üzemek alkalmazottainak biztosítási kötelezettségén az, hogy az illető alkalmazottak gazdasági cselédek, ami nagyon gyakran előfordul. Ugyanaz az elv jut az 1907. évi XIX. t.-c.-ben kifejezésre, ami az 1900. évi XVI. t.-c. 37. §-ában, amely szerint »a gazdasági munkás és cselédsegélypénztár tagjai az 1891. évi XIV. t.-c. 2. §-ában (régii betegsegélyezési törvénynek a biztosítási kötelezettséget megállapító §-a) megjelölt esetekben a betegsegélyző pénztárba való kötelezettség alól nincsenek felmentve.«

Abból a tényből, hogy az 1907. évi XIX. 3. §-ának idézett utolsó előtti bekezdése csupán a gazdasági munkások balesetbiztosítására vonatkozik, éppen az 1900. évi XVI. t.-c. 37. §-ára is tekintettel, egyáltalán nem lehet arra következtetni, hogy úgynevezett gazdasági munkások nem tartozhatnak az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ában meghatározott biztosítási kötelezettség alá. A betegség esetére való biztosítás kérdésében az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-a a mérvadó. Ez a törvény semmiféle törvénnyel hatályon kívül nem helyeztetett, éppen ezért az 1907. évi XIX. t.-c. alkalmazásával betegségi biztosítási kötelezettség megállapítása a bíróságok részéről kétségtelenül törvényes volt. A teljesen kialakult joggyakorlat²⁾, valamint a kereskedelemügyi miniszternek 52.798/VI. A. számú rendeletének³⁾ indokolása világosan rámutat arra, hogy azoknak a cséplőgéptulajdonosoknak üzeme, akik iparszerűleg, illetve vállalkozásszerűleg foglalkoznak csépléssel, az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 2. pontja alá tartozik. Az 1. §. 2. pontjának alkalmazása ellen ismételt és így dr. Fáy cikkében is említett az az érv, hogy e pont rendelkezéseinek megvilágítására felhozott példák (műszaki és ügynöki irodákban, színházaknál, gyógyszerházakban, gyógyintézeteknél stb.) mind olyanok, akiknek jogviszonyairól s ezek között betegségük esetén való teendőkről csak az általános magánjogi szabályok, nem pedig úgy, mint a gazdasági gépmunkásoknál speciális törvények rendelkeznek, minden erejét elveszti, ha figyelembe vesszük az 1900. évi XVI. t.-c. 37. §-át, az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §. 12. pontját (mely ugyancsak nem az ipartörvény alá eső, sőt esetleg nem is iparszerűleg folytatott üzemek betegségi biztosítási kötelezettségéről szól), végül vizsgáljuk, melyek a nevezett gazdasági munkások biztosításáról szóló azok a kifejezett törvényes rendelkezések, amelyeket az 1907. évi XIX. t.-c.-nek kifejezetten hatályon kívül kellett volna helyezni. Ilyenek volnának az 1898. évi II. t.-c.⁴⁾, 1899. évi XLI. t.-c.⁵⁾ és 1899. évi XLII. t.-c.⁶⁾

¹⁾ 1884. XVII. t.-c. 183. §-ának a) pontja. Jelen törvény rendelkezései alá nem esnek:

a) a mezőgazdasági és erdei termelés, állattenyésztés, halászat folyóvizekben, tavakban és csatornáknál, kert-, szőlőművelés, selymészet és méhészet s az ezekkel összefüggő mellékiparágak, amennyiben az illetők leginkább saját nyers termékeik feldolgozására és eladására szorítkoznak.

²⁾ Dr. Schulcz Ágost: Munkásbiztosítási Joggyakorlat 109. és köv. oldal. Dr. Halász Aladár: A Munkásbiztosítás Kézikönyve 12. old.

³⁾ Munkásbizt. Közlöny II. évf., 36. szám.

⁴⁾ Az 1898. évi II. t.-c. a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszony szabályozásáról:

33. §. Köteles a munkaadó a munkaközben megbetegült idegen községbeli munkás gyógykezeléséről és ellátásáról legfeljebb nyolc napig gondoskodni s ha a betegség nyolc napnál tovább tart, a községi előljárást intézkedés végett értesíteni. (60. §)

⁵⁾ Az 1899. évi XLI. t.-c. a vizimunkálatoknál az út- és vasutépítésnél alkalmazott napszámosokról és munkásokról:

20. §. Ha a munkaadó, kormányhatósági rendelkezéssel vagy szerződési megállapodással a munkások gyógykezelése és ellátása tekintetében messzebbmenő intézkedésekre nem köteleztetett, a munkaadó (megbízott) köteles a munkahelyen megbetegedett munkást, akkor is, ha a szerződést vele szemben felbontotta (22. §.), legalább nyolc napon át gyógykezeltetni és annak ellátásáról gondoskodni és ha a betegség nyolc napnál tovább tart, a községi előljárást intézkedés végett értesíteni.

⁶⁾ Az 1899. XLII. t.-c. a gazdasági munkavállalókról és segédmunkásokról:

18. §. Amennyiben a jelen törvény ellenkező intézkedést nem tartalmaz, a hatálya alá tartozó ügyekben az 1898. évi II. t.-c. rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

A betegségi biztosításra vonatkozó olyan kifejezett rendelkezések-e a most idézettek, amelyeket az 1907. évi XIX. t.-c.-nek, amely tényleg a betegségi biztosításról intézkedik, kifejezetten hatályon kívül kellett helyezni, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései alkalmazhatók legyenek? Hiszen a most idézett rendelkezések csak az »idegen községbeli munkásokról« szólnak és számos egyéb korlátozó feltétel fennforgása esetén intézkednek.

A joggyakorlatnak kétségtelenül kellett bizonyos idő a kialakuláshoz, azonban éppen akkor, amidőn a gazdasági munkások betegségi biztosítására nézve a képviselőház 1913. évi március hó 12-ki ülésében törvényjavaslat terjesztett elő, a joggyakorlat már teljesen kialakult. Megállapította a gyakorlat a betegségi biztosítottak körét teljes határozottsággal.

Az 1908. évi 52.798. számú kereskedelmi miniszteri rendelet dr. Fáy szerint azért nem említette a betegség esetére való biztosítást, mert e biztosításra a rendelet hatálya ki nem terjedhetett. Dr. Fáy ezt a rendeletet olyannak tekinti, amelyet az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ának utolsó bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján, mint balesetbiztosítás kiterjesztését adott ki a kereskedelmi miniszter. Ezzel az állásfoglalással kívánja ugyanis megerősíteni azt a tényt, hogy a kereskedelemügyi miniszter 1908-ban — minthogy rendeletében nem említett külön betegségi és balesetbiztosítást, az 1907. évi XIX. t.-c.-et úgy magyarázta, hogy az iparszerű cséplési üzemben alkalmazott munkások az 1907. évi XIX. t.-c. hatálya alá tartoznak betegségi biztosítás tekintetében is.

A kereskedelemügyi miniszteri rendelet szövegéből pedig teljesen világos, hogy e rendelet nem az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ában adott felhatalmazás alapján bocsátott ki, nem is hivatkozik a felhatalmazásra, nem is rendelkezik, hanem »értesíti a másodfokú iparhatóságot.« Ezenfelül hivatkozik arra, hogy a földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg adja ki a rendeletet, holott a törvény szerint ilyen földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg kiadott rendelet csak az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §. 12. pontja, illetve 1884 : XVII. t.-c. 183. §. a) pontja alá tartozó üzemek tekintetében adandó ki.

A balesetbiztosítás tekintetében az 1912. évi VIII. t.-c. teremtett az addigi jogbiztonság helyébe más, de szociális szemponttól jóval értékeletlenebb jogbiztonságot. A betegségi biztosítás tekintetében ugyanezt célozza az 1913. március 12-én elfogadott törvényjavaslat.¹⁾

Hogy mennyire nem a jogbiztonság helyreállítását, hanem a gazdaságszociális egyoldalú — és nem is helyesen felfogott — finánciális érdekeit szolgálja a balesetbiztosítás tekintetében az 1912. : VIII., a betegségi biztosítás tekintetében a folyó évi március hó 12-én elfogadott törvényjavaslat, igazolja a biztosítás rendszerébe semmiképpen be nem illeszthető az a rendelkezés (1912 : VIII. t.-c. 5. §), hogy »a vizsgázott gépész mindenkor az 1907 : XIX. t.-c. szerint biztosítandó«. Az 1912 : VIII. t.-c. és az új

¹⁾ E törvényjavaslat 2. §-a így szól: Az 1907 : XIV. t.-c. alapján szerződött gazdasági cselédeket baleset esetére az 1900 : XVI., 1902 : XIV. és 1912 : VIII. t.-c. cikkek értelmében az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál kell biztosítani, betegség esetében pedig segélyezésükről az 1907 : XLIV. t.-c. 28. §-a értelmében közvetlenül a gazda köteles gondoskodni. A gazdasági cselédek az 1907 : XIX. t.-c.-ben előírt betegség és baleset esetére btztosítási kötelezettség alá még az esetben sem vonhatók, ha az illető gazdaság számára ipari munkát teljesítenek. A jelen törvényszakasz első és második bekezdésében foglalt rendelkezések alá esnek a gazdaságokban alkalmazott úgynevezett szegődményes iparosok is, amennyiben ipari munkát az illető gazdaságon kívül másnak köresetszerűleg nem teljesítenek. Az 1898 : II., illetőleg az 1899 : XLII. t.-c. alapján szerződött gazdasági gépmunkásokat baleset esetére az 1912 : VIII. t.-c. 5. §-a értelmében az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál kell biztosítani, betegség esetében való segélyezésükre nézve pedig az 1898 : II. t.-c. 33. §-ának, illetőleg az 1899 : XLII. t.-c. 18. §-ának rendelkezései érintetlenül maradnak. A gazdasági is — az 1907 : XIX. t.-c. cikkben előírt betegség és baleset esetére való biztosítási kötelezettség alá nem vonhatók, még abban az esetben sem, ha a gazdasági gép tulajdonosa gépevel nem a saját gazdaságában, hanem mint vállalkozó, másnak gazdaságában végeztet munkát. A jelen törvényszakasz 4-ik és 5-ik bekezdésének rendelkezései nem vonatkoznak a képesített gépkezelőre (vizsgázott gépészre), aki mind betegség, mind baleset esetére az 1907 : XIX. t.-c. értelmében biztosítandó.

törvényjavaslat, valamint az ezeket megelőző 1912. évi kereskedelemügyi miniszteri rendeletek szerint milyen alapon biztosításra kötelezett az 1907: XIX. t.-c. alapján a vizsgázott gépész? Melyik törvényes rendelkezés alá vonja, úgy, hogy a többi munkás ne essék oda? A Munkásügyi Szemle III. évf. 17. számában utalt arra, hogy a rendelkezés a szociális biztosítás alapelveivel ellenkezik, amennyiben képesítéshez köt biztosítási jogosultságot és kötelezettséget.

Az eddigiekkel azt kívántam kimutatni, hogy a jogbiztonság szempontjából meghozataluk időpontjában sem az 1912: VIII. t.-c.-re, sem a mostani törvényjavaslatra szükség nem volt. Nem áll az, amit e törvényjavaslat indokolása mond, hogy t. i. a törvényjavaslat »senkitől törvényes jogot el nem vesz«, mert igenis — törvényes jogokat vesz el, mint fentebb kimutattam formailag korrektül, mert hiszen törvényt változtat meg törvény, de a szociális igazságnak súlyos sérelmével, melylyel éles ellentétben van szociális törvény által megadott jogok elkobzása.

Fejtegetéseim további folyamán igazolni kívánom, hogy e törvényjavaslat jelenlegi alakjában még a jogbiztonság szempontjából sem kielégítő. A törvényjavaslat 2. §-a »az 1907: XLV. t.-c.¹⁾ alapján szerződött gazdasági cselédek« betegségi és balesetbiztosításáról intézkedik; — világosan szól ezenfelül a szegődményes iparosokról is. A törvényjavaslat 3. §-a már nem gazdasági cselédekről és szegődményes iparosokról beszél, hanem gazdasági alkalmazottakról.²⁾ A földművelésügyi miniszter rendeletének szabályozását írja elő az esetre, ha kétségessé válik, hogy a mezőgazdaság stb., úgyszintén az ezzel összefüggő mellékiparágakban alkalmazottak gazdasági alkalmazottak-e. Ámde az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 12. pontja a mellékiparágakban alkalmazottakra előírja a biztosítási kötelezettséget — minőségüktől teljesen függetlenül, amint ez a fentebb kifejtettek szerint a törvény módszeréből folyólag másképp nem is lehetséges — a mellékiparágakban alkalmazottakra nézve vita fel nem merülhet. A többi üzemben (nem a mellékiparágakban) érthető valamely vita felmerülte, amiképp fel is merült a cséplőgéptulajdonosok biztosítási kötelezettsége tekintetében. Miért szerepelnek tehát a törvényjavaslatban a mellékiparágak? A jogbizonytalanság előmozdítása végett? Abban, hogy a mellékiparágak alkalmazottaira a joggyakorlat a fentebb kifejtett álláspontot foglalja el, nagyon erős támasza a törvényjavaslat indokolása, mely »senkitől törvényes jogot el nem vesz«.

De különben is, hogyan mehet át a döntésnek a törvényjavaslat 3. §-ában meghatározott módja a gyakorlatba? A biztosítási kötelezettség kérdése kétségessé válik, t. i. kétségessé teszi például a munkaadó. Az 1907: XIX. t.-c. szerint ítélező bíróságok felfüggesztik a per tárgyalását és döntés előtt a földművelésügyi miniszterhez fordulnak? Ez nem valószínű, mert e törvény általános rendeleti szabályozásról, az alkalmazottak bizonyos köréről beszél. Így tehát a bíróságok döntése után következik a rendeleti szabályozás — ellenkező értelemben. A bíróságok ezt a rendeletet csak azon időponttól vehetik figyelembe, amely időpontban hatályba lépett. Vizsgálni fogják törvényességét is. A vitás kérdések bíróság elé vitele fogja tehát kiprovokálni a földművelésügyi miniszteri rendeleteket, amelyeket a bíróság a rendelet után következő ítéleteiben követni fog, esetleg ellentétben régebbi ítéleteivel. Az ily rendelet értelmezése nem lehet

¹⁾ 1907: XLV. t.-c. 1. §. Gazdasági (külső) cseléd az, ki szerződéssel kötelezi magát, hogy valamely gazdaságban személyes és folytonos szolgálatokat bérért teljesít legalább 1 hónapon át.

²⁾ 1912. évi március hó 12-én a képviselőházban elfogadott törvényjavaslat. 3. §-a Amennyiben a mezőgazdaság és erdőtermelés, állattenyésztés, halászat, kert- és szőlőművelés, selymészet és méhészet körében, úgyszintén az ezekkel összefüggő mellékiparágakban alkalmazottakra nézve kétségessé válnék, hogy az illetők gazdasági alkalmazottaknak tekintendők-e s ehhez képest baleset esetére való biztosítás vagy betegség esetében való ellátás, illetőleg biztosításuk tekintetében a gazdasági alkalmazottakra irányadó törvények hatálya alá, avagy az 1907: XIX. t.-c. hatálya alá esnek-e, ezt a kérdést ezen alkalmazottakra nézve a m. kir. földművelésügyi miniszter, a m. kir. kereskedelemügyi miniszterrel egyetértően kiadandó rendelettel szabályozza.

A betegségi biztosításra vonatkozó olyan kifejezett rendelkezések-e a most idézettek, amelyeket az 1907. évi XIX. t.-c.-nek, amely tényleg a betegségi biztosításról intézkedik, kifejezetten hatályon kívül kellett helyezni, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései alkalmazhatók legyenek? Hiszen a most idézett rendelkezések csak az »idegen községbeli munkásokról» szólnak és számos egyéb korlátozó feltétel fennforgása esetén intézkednek.

A joggyakorlatnak kétségtelenül kellett bizonyos idő a kialakuláshoz, azonban éppen akkor, amidőn a gazdasági munkások betegségi biztosítására nézve a képviselőház 1913. évi március hó 12-ki ülésében törvényjavaslat terjesztetett elő, a joggyakorlat már teljesen kialakult. Megállapította a gyakorlat a betegségi biztosítottak körét teljes határozottsággal.

Az 1908. évi 52.798. számú kereskedelmi miniszteri rendelet dr. Fáy szerint azért nem említette a betegség esetére való biztosítást, mert e biztosításra a rendelet hatálya ki nem terjedhetett. Dr. Fáy ezt a rendelet olyannak tekinti, amelyet az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ának utolsó bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján, mint balesetbiztosítás kiterjesztését adott ki a kereskedelmi miniszter. Ezzel az állásfoglalással kívánja ugyanis megerősíteni azt a tényt, hogy a kereskedelemügyi miniszter 1908-ban — minthogy rendeletében nem említett külön betegségi és balesetbiztosítást, az 1907. évi XIX. t.-c.-et úgy magyarázta, hogy az iparszerű cséplési üzemben alkalmazott munkások az 1907. évi XIX. t.-c. hatálya alá tartoznak betegségi biztosítás tekintetében is.

A kereskedelemügyi miniszteri rendelet szövegéből pedig teljesen világos, hogy e rendelet nem az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ában adott felhatalmazás alapján bocsátott ki, nem is hivatkozik a felhatalmazásra, nem is rendelkezik, hanem »értesíti a másodfokú iparhatóságot.« Ezenfelül hivatkozik arra, hogy a földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg adja ki a rendeletet, holott a törvény szerint ilyen földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg kiadott rendelet csak az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §. 12. pontja, illetve 1884 : XVII. t.-c. 183. §. a) pontja alá tartozó üzemek tekintetében adandó ki.

A balesetbiztosítás tekintetében az 1912. évi VIII. t.-c. teremtett az addigi jogbiztonság helyébe más, de szociális szemponttól jóval értékeltebb jogbiztonságot. A betegségi biztosítás tekintetében ugyanezt célozza az 1913. március 12-én elfogadott törvényjavaslat.¹⁾

Hogy mennyire nem a jogbiztonság helyreállítását, hanem a gazdaságszociális egyoldalú — és nem is helyesen felfogott — pénzügyi érdekeket szolgálja a balesetbiztosítás tekintetében az 1912. : VIII., a betegségi biztosítás tekintetében a folyó évi március hó 12-én elfogadott törvényjavaslat, igazolja a biztosítás rendszerébe semmiképpen be nem illeszthető az a rendelkezés (1912 : VIII. t.-c. 5. §), hogy »a vizsgázott gépész mindenkor az 1907 : XIX. t.-c. szerint biztosítandó«. Az 1912 : VIII. t.-c. és az új

¹⁾ E törvényjavaslat 2. §-a így szól: Az 1907 : XIV. t.-c. alapján szerződött gazdasági cselédeket baleset esetére az 1900 : XVI., 1902 : XIV. és 1912 : VIII. t.-c. cikkek értelmében az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál kell biztosítani, betegség esetében pedig segélyezésükről az 1907 : XLIV. t.-c. 28. §-a értelmében közvetlenül a gazda köteles gondoskodni. A gazdasági cselédek az 1907 : XIX. t.-c.-ben előírt betegség és baleset esetére btztosítási kötelezettség alá még az esetben sem vonhatók, ha az illető gazdaság számára ipari munkát teljesítenek. A jelen törvényszakasz első és második bekezdésében foglalt rendelkezések alá esnek a gazdaságokban alkalmazott úgynevezett szegőd-ményes iparosok is, amennyiben ipari munkát az illető gazdaságon kívül másnak keresetszerűleg nem teljesítenek. Az 1898 : II., illetőleg az 1899 : XLII. t.-c. alapján szerződött gazdasági gépmunkásokat baleset esetére az 1912 : VIII. t.-c. 5. §-a értelmében az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál kell biztosítani, betegség esetében való segélyezésükre nézve pedig az 1898 : II. t.-c. 33. §-ának, illetőleg az 1899 : XLII. t.-c. 18. §-ának rendelkezései érintetlenül maradnak. A gazdasági munkások, — ideértve a képesített (vizsgázott) fűtőt is, még ha közönségesen gépésznek nevezik is — az 1907 : XIX. t.-c. cikkben előírt betegség és baleset esetére való biztosítási kötelezettség alá nem vonhatók, még abban az esetben sem, ha a gazdasági gép tulajdonosa géppel nem a saját gazdaságában, hanem mint vállalkozó, másnak gazdaságában végeztet munkát. A jelen törvényszakasz 4-ik és 5-ik bekezdésének rendelkezései nem vonatkoznak a képesített gépkezelőre (vizsgázott gépészre), aki mind betegség, mind baleset esetére az 1907 : XIX. t.-c. értelmében biztosítandó.

törvényjavaslat, valamint az ezeket megelőző 1912. évi kereskedelemügyi miniszteri rendeletek szerint milyen alapon biztosításra kötelezett az 1907: XIX. t.-c. alapján a vizsgázott gépész? Melyik törvényes rendelkezés alá vonja, úgy, hogy a többi munkás ne essék oda? A Munkásügyi Szemle III. évf. 17. számában utalt arra, hogy a rendelkezés a szociális biztosítás alapelveivel ellenkezik, amennyiben képesítéshez köt biztosítási jogosultságot és kötelezettséget.

Az eddigiekkel azt kívántam kimutatni, hogy a jogbiztonság szempontjából meghozataluk időpontjában sem az 1912: VIII. t.-c.-re, sem a mostani törvényjavaslatra szükség nem volt. Nem áll az, amit e törvényjavaslat indokolása mond, hogy t. i. a törvényjavaslat »senkitől törvényes jogot el nem vesz«, mert igenis — törvényes jogokat vesz el, mint fentebb kimutattam formailag korrektül, mert hiszen törvényt változtat meg törvény, de a szociális igazságnak súlyos sérelmével, melylyel éles ellentétben van szociális törvény által megadott jogok elkobzása.

Fejtegetéseim további folyamán igazolni kívánom, hogy e törvényjavaslat jelenlegi alakjában még a jogbiztonság szempontjából sem kielégítő. A törvényjavaslat 2. §-a »az 1907: XLV. t.-c.¹⁾ alapján szerződött gazdasági cselédek« betegségi és balesetbiztosításáról intézkedik; — világosan szól ezenfelül a szegődményes iparosokról is. A törvényjavaslat 3. §-a már nem gazdasági cselédekről és szegődményes iparosokról beszél, hanem gazdasági alkalmazottakról.²⁾ A földművelésügyi miniszter rendeletének szabályozását írja elő az esetre, ha kétségesse válik, hogy a mezőgazdaság stb., úgyszintén az ezzel összefüggő mellékiparágakban alkalmazottak gazdasági alkalmazottak-e. Ámde az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 12. pontja a mellékiparágakban alkalmazottakra előírja a biztosítási kötelezettséget — minőségüktől teljesen függetlenül, amint ez a fentebb kifejtettek szerint a törvény módszeréből folyólag másképp nem is lehetséges — a mellékiparágakban alkalmazottakra nézve vita fel nem merülhet. A többi üzemben (nem a mellékiparágakban) érthető valamely vita felmerülte, amiképp fel is merült a cséplőgéptulajdonosok biztosítási kötelezettsége tekintetében. Miért szerepelnek tehát a törvényjavaslatban a mellékiparágak? A jogbizonytalanság előmozdítása végett? Abban, hogy a mellékiparágak alkalmazottaira a joggyakorlat a fentebb kifejtett álláspontot foglalja el, nagyon erős támasza a törvényjavaslat indokolása, mely »senkitől törvényes jogot el nem vesz«.

De különben is, hogyan mehet át a döntésnek a törvényjavaslat 3. §-ában meghatározott módja a gyakorlatba? A biztosítási kötelezettség kérdése kétségesse válik, t. i. kétségesse teszi például a munkaadó. Az 1907: XIX. t.-c. szerint ítélező bíróságok felfüggesztik a per tárgyalását és döntés előtt a földművelésügyi miniszterhez fordulnak? Ez nem valószínű, mert e törvény általános rendeleti szabályozásról, az alkalmazottak bizonyos köréről beszél. Így tehát a bíróságok döntése után következik a rendeleti szabályozás — ellenkező értelemben. A bíróságok ezt a rendeletet csak azon időponttól vehetik figyelembe, amely időpontban hatályba lépett. Vizsgálni fogják törvényességét is. A vitás kérdések bíróság elé vitele fogja tehát kiprovokálni a földművelésügyi miniszteri rendeleteket, amelyeket a bíróság a rendelet után következő ítéleteiben követni fog, esetleg ellentétben régebbi ítéleteivel. Az ily rendelet értelmezése nem lehet

¹⁾ 1907: XLV. t.-c. 1. §. Gazdasági (külső) cseléd az, ki szerződéssel kötelezi magát, hogy valamely gazdaságban személyes és folytonos szolgálatokat bérért teljesít legalább 1 hónapon át.

²⁾ 1912. évi március hó 12-én a képviselőházban elfogadott törvényjavaslat. 3. §-a Amennyiben a mezőgazdaság és erdőtermelés, állattenyésztés, halászat, kert- és szőlőművelés, szelvényészet és méhészet körében, úgyszintén az ezekkel összefüggő mellékiparágakban alkalmazottakra nézve kétségesse válnék, hogy az illetők gazdasági alkalmazottaknak tekintendők-e s ehhez képest baleset esetére való biztosítás vagy betegség esetében való ellátás, illetőleg biztosításuk tekintetében a gazdasági alkalmazottakra irányadó törvények hatálya alá, avagy az 1907: XIX. t.-c. hatálya alá esnek-e, ezt a kérdést ezen alkalmazottakra nézve a m. kir. földművelésügyi miniszter, a m. kir. kereskedelemügyi miniszterrel egyetértően kiadandó rendelettel szabályozza.

mérvadó a bíróságokra azokban az ügyekben, amelyek a rendelet kiadása előtt tétettek folyamatba. Mert ha az ily rendeletet a törvény értelmezésének tekintjük, ahhoz a bíróság nincs kötve. Ha pedig felhatalmazás alapján kiadott rendelkezésnek, a rendelet csak akkor alkalmazandó, ha hatályba lépett. Azt hiszem, az eddigiekből — bár még sok momentumot hozhatnék föl — világos, hogy a törvényjavaslat kontemplálta jogbiztonság nem is olyan nagyon fog különbözni — de semmi esetre sem lesz különb — a mai »jogbizonytalanságnál«.

* * *

A tárgyalt kérdés fejlődése, különböző fázisai érdekes világot vetnek arra, miképpen, milyen incidensekből készülnek törvények és rendeletek, felterjesztések és elintézésük. Az 1907: XIX. t.-c. életbelép. Ennek alapján a cséplőgéptulajdonosokra kirovatik a járulék, az Állami Hivatal tájékoztató útmutatásai, a bíróságok döntései világosan megállapítják, hogy annak a foglalkozása, aki cséplőgépet abból a célból tart, hogy azzal mások terményeit pénzért, vagy termésben adandó részért kicsépelje, az 1884: XVII. t.-c. hatálya alá tartozó ipari foglalkozás. A kereskedelemügyi miniszter a földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg 1908. évi augusztus hó 11-én 52.798/VI. A. szám alatt kiad egy tájékoztató rendeletet. A rendelet világosságot teremt, főleg, mikor az Állami Hivatal 7.848/909. szám alatt 1909. évi augusztus hó 6-án kiad egy újabb, a miniszteri rendelet végrehajtására utasító rendeletet.

Az 1912. évi VIII. t.-c. a gazdaközönség propagandája folytán eltérően intézkedik. Ugyanez a t.-c. azonban elfelejt a betegség esetére való biztosításról eltérően rendelkezni. Mihelyt ezt a hibát észreveszik, a kereskedelemügyi miniszter kiadja 1911. március 28-án kelt 16.878/VI. D. 912.¹⁾ számú rendeletét, majd, amikor ez nem bizonyul elég világosnak, 1912. július 24-én kelt 56.215/912. VI. D.²⁾ számú rendeletét, melyekkel hatályon kívül helyezi az 1908. évi 52.798/VI. A. számú magyarózó rendeletet és biztosítási kötelezettség alól felment ismét, mint erre a Munkásügyi Szemle III. évfolyam 16. számában rámutattunk, hatáskör hiányában, törvény ellenére. Ugyanekkor kezdődnek a jogi fejtegetések arról, hogy az 1912. évi VIII. t.-c. szándékosan nem intézkedik a betegségi biztosításról. A fejtegetések lényege dr. Fáy idézett nagyérdékű cikkében megtalálható. Ámde sem a jogi fejtegetések, sem a miniszteri rendeletek nem győzik meg a bíróságokat. Így a választott bíróságok, többek közt a szabadkai választott bíróság a rendes bíróságok álláspontjának megfelelően az iparszerűleg csépléssel foglalkozók biztosítási kötelezettségét megállapítja (ezt az ítéletet a Magyar Királyi Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1912. P. 428/3. számú ítélete helybenhagyja). Ekkor a törvényjavaslat előterjesztése következik és a javaslatot egy ülésen rövid vita után elfogadják.

Közbeesik, hogy az 1912. évi VIII. t.-c. után az Országos Pénztár felterjesztést intéz 1912. március 6-iki üléséből a kereskedelemügyi miniszterhez,³⁾ melyben kéri, hogy a földművelésügyi miniszter az 1912. évi VIII. t.-c.-ben megadott felhatalmazással ne éljen és legalább a vizitársulatok alkalmazottainak újabb módon szabályozó rendelet kibocsátását mellőzze.

A földművelésügyi miniszter 1912. július 27-én e rendeletet kiadja⁴⁾. Az Országos Pénztár a 16.878/912. VI. D. számú rendeletekről 27.735/912.⁵⁾ szám alatt megállapítja, hogy csak a balesetbiztosításra vonatkozik, majd mikor a 36.227/912. VI. D. rendelet⁶⁾ erre nézve minden kétséget eloszlat, 1912. augusztus 6-án a rendeletet törvénytelennek mondja. Erre és a

¹⁾ Munkásbiztosítási Közlöny III. évfolyam.

²⁾ Munkásbiztosítási Közlöny VI. évfolyam.

³⁾ Munkásügyi Szemle III. évfolyam 7. szám, 231. oldal.

⁴⁾ Munkásbiztosítási Közlöny VI. évfolyam.

⁵⁾ Munkásbiztosítási Közlöny VI. évfolyam.

⁶⁾ Munkásbiztosítási Közlöny VI. évfolyam.

fentebb említett joggyakorlatra érkezik az 1913. március 12-én elfogadott törvényjavaslat.

Az Országos Pénztár újból felterjesztést készít elő most már a földművelésügyi miniszterhez, melyben azt kéri, hogy a miniszter ne éljen a javaslat 3-ik §-ában foglalt felhatalmazással.

Színes kaleidoskop ennek a kérdésnek története. Világosan látszik a gazdatársadalom céltudatos munkája, lépésről-lépésre haladása — visszafele. Ezzel szemben az Országos Pénztár felterjeszt a kereskedelmi miniszterhez, közben ugyanennek a kereskedelmi miniszternek rendeletét elnökségi határozattal törvénytelennek deklarálja, amivel alkalom adódik új törvényjavaslat benyújtására, most meg újból a földművelésügyi miniszterhez készül felterjesztés.

Ingadozás a harc és a captatio benevolentiae végletei között a következetes harc, vagy a következetes captatio benevolentiae helyett.

Uglátszik elhibázott a háború vitele a gazdasági munkások biztosítása tárgyában csak egy-egy kiszakított kérdésért. Kifejtettük¹⁾ »talán jogosult az az ellenvetés, hogy e szempontoknak nem áldozható fel az 1907. évi XIX. t.-c. alapján biztosítás alá vonható csekély számú mezőgazdasági munkás biztosítása. Igyekezzünk éppen a mezőgazdasági munkások biztosításának elégtelenségénél fogva minél többet az 1907. évi XIX. t.-c. hatálya alá vonni. Ámde — s itt a munkásbiztosítás jövő fejlődése van szemem előtt — az óriási különbség az 1907. évi XIX. t.-c. által megvalósított szociális biztosítás és a mezőgazdasági munkások biztosítása között érlelőleg hat a mezőgazdasági munkások biztosításának reformjára és semmiféle felemás intézkedéssel — minő a mezőgazdasági munkások csekély számának bevonása — azt a kiáltó ellentétet enyhíteni a munkásbiztosítás fejlődését célzó taktikai momentumok figyelembevételével nem volna szabad. Annál indokoltabb ez az álláspont, mert a mezőgazdasági munkások ilyen kisebb csoportjainak bevonása esetleg az egész kérdésnek a napi-rendről való levételét vonná maga után.«

Az 1907. évi XIX. t.-c. megalkotásakor a mezőgazdasági munkások biztosítására nézve más tendenciák érvényesültek. Utalunk a munkásügyi bizottság jelentésére és a képviselőház által elfogadott határozati javaslatra.

A jelentés és a javaslat teljes szövege ez:

»A bizottság foglalkozott azzal a kérdéssel is, hogy a munkásvilágra vonatkozó egész szociálpolitikai mű kiépíttessék. Ez okból szükségesnek tartja, hogy a mezőgazdasági cselédek és munkások kötelező biztosításának ügye az e javaslatban foglalt elvek szerint rendeztessék és hogy a bányatársulások intézménye is teljesen az alapelveknek és a javaslatban foglalt intézkedéseknek megfelelő módon reformáltassék. E két kérdésre vonatkozóan a bizottság abban állapodott meg, hogy egyfelől a pénzügyminisztert, másfelől a földművelésügyi minisztert utasító országos határozatok hozatalára tegyen indítványokat a képviselőházban, s e végből a bizottság kétféle határozati javaslatban állapodott meg, melyeket a jelentéshez fűzve kérjük azoknak a Ház által való elfogadását. Ha majd — remélhetőleg rövid idő alatt — a Ház hozandó határozatához képest a törvényhozás úgy a mezőgazdasági cselédek és munkások kötelező biztosítási ügyét, valamint a bányatársulások intézményét az e javaslatban foglalt rendelkezésekkel egységesen szabályozza, és ha a munkásvédelem terén is teljesíti törvényhozásunk intézmények alkotása révén földadatait: a munkásvilág számára egészen tető alá kerül a jól berendezett szociálpolitikai épület.

Ezek után a jelentésünk általános részének végén említett határo-

¹⁾ A cséplőgép mellett alkalmazott munkások biztosítása, Munkásügyi Szemle III. évfolyam 17. szám, 634. és következő oldal.

zati javaslatainkat elfogadás és országos határozattá való emelés céljából, tisztelettel a következőkben terjesztjük elő:

I. Határozati javaslat: A képviselőház felhívja a magy. kir. földművelésügyi kormányt, hogy a mezőgazdasági munkásoknak és cselédeknek betegség és baleset esetére való kötelező biztosítása iránt törvényjavaslatot készítsen és azt lehetőleg a közeljövőben terjeszse a képviselőház elé.«

Térjünk vissza erre az álláspontra. Ezt az álláspontot illetékes szakférfiak magukévá tették.¹⁾

Ha — amint kiderült — az eddigi taktika célhoz nem vezetett, változtassunk taktikát. Tartsuk napirenden a mezőgazdasági munkások kötelező biztosításának kérdését. Hiszszük, hogy e törekvésben az érdekelt munkásság és minden szociálpolitikus velünk lesz.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A munkásbiztosítási igények átöröklésének kérdéséhez.

I.

Annak előrebocsátása mellett, hogy *csakis* a baleseti járadékok kérdésével kívánok foglalkozni, a »Munkásügyi Szemle« f. évi 7. számában fenti címen közöltekre a következőkben teszem meg észrevételeimet, illetve fejtem ki álláspontomat.

Mindenekelőtt hangsúlyozni kívánom azt, hogy 1. a törvény 67. és 97. §-ai rendelkezései nem azonosak, miért is a táppénz és a baleseti kártalanítás átöröklésének kérdése nem tehető azonos elbírálás tárgyává; 2. hogy a baleseti járadékok kifizetését a pénztár haszonnal soha sem tagadhatná meg, figyelemmel arra, hogy a pénztár úgy a felosztó-kirovó, mint a tőkefedezeti rendszer szerint csupán a tényleg kifizetett összegeket — és a megfelelő tartalékokat — veti ki a munkaadókra, miért is az igényjogosult elhalálkozásáig lejárt, de általa fel nem vett baleseti járadékok kifizetésének kérdése ezen szempontból is más elbírálás alá esik, mint a lejárt táppénzigényé; 3. és ez a legfontosabb, hogy nem arról van szó, — és úgy tudom, a szóbeli tárgyalásnál sem arról volt szó, — vajjon a pénztár *kifizesse-e* az igényjogosult balesetet szenvedett elhalálkozásáig megillető, de általa fel nem vett járadékrészleteket, vagy sem, hanem arról, hogy a *hagyatékhöz tartozik-e* ez a már lejárt, de fel nem vett járadék, avagy sem; és ha nem tartozik a hagyatékhöz: *kinek köteles azt a pénztár kifizetni?*

Az eldöntendő kérdést akként precizirozva, sajnálattal kell kijelentennem, hogy nem értek egyet azon megállapítással, mely szerint a járadék általában az úgynevezett »legszemélyesebb jogok« közé tartozik. Joggyakorlatunk szerint ugyanis az életjáradék fizetése *személyes kötelezettség*, míg az életjáradék élvezetének joga az életjáradékszerződésben megnevezett személy életfogytáig, vagy életének egy bizonyos szakára szól ugyan, de a jogosított a jogának gyakorlását harmadik személyre bármikor átruházhatja. Különösen megállapítható ez abból, hogy az életjáradék általában

¹⁾ Dr. Fáy Gyula: *A gazdasági munkások biztosítása*. Munkásügyi Szemle I. évfolyam, 8. szám.

Dr. Fáy Gyula: *A gazdasági munkások biztosításának 10 éves története Magyarországon*. Munkásügyi Szemle II. évfolyam, 10. szám.

Dr. Fáy Gyula: *A gazdasági munkások biztosítására vonatkozó törvények reformja*. Munkásügyi Szemle II. évfolyam, 11. szám.

végrehajtás tárgyát képezheti, s hogy joggyakorlatunk szerint: »az, aki valakinek eltartására életjáradékot rendel, feltétel gyanánt megállapíthatja, hogy az a járadék az illetőnek személyéhez legyen kötve.« Tehát *elvileg nem legszemélyesebb jog* (L. Raffay: Magánjog.), de külön rendelkezéssel azzá tehető.

Igazolja álláspontom helyességét az 1907. : XIX. 97. §-a is ; mert, ha a járadék élvezetének joga legszemélyesebb jog lenne, mi szükség sem volna arra, hogy a törvény *külön kizárja* ezen jogot a közforgalomból és hogy azt külön rendelkezéssel tegye legszemélyesebb joggá. Azért legszemélyesebb jog tehát az 1907. : XIX. t.-c. alapján kijáró járadék élvezete, — az általános szabálytól eltérőleg, — mert a törvény speciális intézkedése veszi ki a jogot — bizonyos vonatkozásban — az általános szabályok alól. Ha pedig a speciális törvény veszi ki a járadék élvezetével kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket az általános szabály alól, akkor, azt hiszem, természetes, hogy *az általános magánjogi szabályok a járadéokra vonatkozólag csak addig és annyiban nyerhetnek alkalmazást, míg azok a speciális törvényes rendelkezésekkel, törvényes intenciókkal ellentétben nincsenek*. Ha ez megáll, akkor a felvetett kérdés eldönthetése céljából mindenekelőtt azt kell vizsgálnunk, mi a törvény különleges rendelkezése, mi ennek célja, korlátlan-e ezen járadéknak a közforgalomból való kivétele, s ha nem, miben áll a korlátozás és mi a korlátozás rendeltetése?

Hogy a járadék rendeltetése általában: a járadékos létfenntartása, és hogy az 1907 : XIX. t.-c. alapján kijáró járadék rendeltetése azon kár megtérítése, amelyet a baleset folytán bekövetkezett testi sérülés okozott, vagyis más szóval a járadékos keresetének pótlása, közismeretes. A törvényhozó annak tudatában, hogy e baleseti járadék csak úgy szolgálhatja a maga rendeltetését, ha a balesetet szenvedettet a törvény előre biztosítja arról, hogy tőle e járadékot senki — sem az ő beleegyezésével, sem az ő hozzájárulása nélkül — el nem veheti, oly szigorúan bástyázta körül a járadékosnak a járadékhoz való jogát, hogy az részére minden körülmények között a maga teljes összegében érintetlenül álljon rendelkezésére.

Minden körülmény között? Nézzük csak, mit mond az 1907 : XIX. 97. §-a? Ugyanakkor, amidőn kivonja e járadékot a közforgalomból, megállapítja azt is, hogy »... kivéve, amennyiben oly követelésekről van szó, amelyeket az e törvény értelmében kártalanításra jogosultak a járadékot élvező ellen eltartás címén érvényesítenek.« Vagyis a *hitvesnek, a lemenőknek és a felmenőknek* (kártalanításra jogosultak) a járadékossal szemben *eltartás* címén érvényesíthető követelése a törvény rendelkezése alapján még ezen, a törvény által a közforgalomból kivont járadékköveteléssel szemben is érvényesíthetők. Mi ezen intézkedés oka és célja? Oka az, hogy a munkás köteles lévén a szorosán vett hozzátartozói eltartásáról gondoskodni, ha vagyona nincs, az eltartásra keresete egy részét kell fordítani. Miután pedig a járadékos munkaképességében a baleset folytán beállott kár megtérítéséül kapja a járadékot, a törvény ezen intézkedése azt célozza, hogy a járadék a megcsökkent munkaképességgel elért kereset kiegészítéséül szolgálván, ebből az eltartás címén fennálló követelések érvényesíthetők legyenek. Ha a törvény ezen teljesen speciális intézkedését és korlátozását tartjuk szem előtt, és kutatjuk, hogy a lejárt, de fel nem vett járadékrészletek fel nem vétele által kik szenvedtek károsodást, és kik szenvednének károsodást, ha ezen fel nem vett járadékrészleteket a pénztár egyáltalán nem fizetné ki, azt hiszem, mindenki előtt világos, hogy *azok, akiknek eltartásáról a járadékos saját keresetéből volt köteles gondoskodni*. Tehát első sorban önmaga, továbbá — az 1907 : XIX. 74. §-ában adott sorrendet véve figyelembe — másodsorban hitvese és 16 éven alóli gyermekei, harmadsorban szülői, negyedsorban nagyszülői és végül unokái.

Az a sérelem, amelyet a járadékos saját személyében szenvedett az

által, hogy a járadékot életében meg nem kapta, elhalálozása folytán immár nem orvosolható. De az eltartásra jogosultak sérelme igenis orvosolható azáltal, hogy a pénztár az elhaltat megillető, de általa fel nem vett járadékot az özvegynek és az elhalt 16 éven alóli gyermekeinek, ilyenek nem léteben az elhalt szülőinek, illetve nagyszüleinek, illetve unokáinak *minden további eljárás nélkül a hozzátartozói viszony tisztázása után haladéktalanul kifizeti*. Vagyis — álláspontom szerint — *köteles a pénztár a fel nem vett járadékösszeget kifizetni*, de nem az örökösöknek, hanem az *eltartásra törvényes igényvel bíró kártalanításra jogosult hátrahagyottaknak*. Meggyőződésem az, hogy álláspontom törvényességi szempontból is kiállja a bírálatot; de vallom azt is, hogy még akkor is ezt az elvet kellene a pénztári és bírói gyakorlatnak alkalmazni, szankcionálni és szokásjoggá tenni, ha az a fennálló törvényes rendelkezésekkel némi vonatkozásban szembehelyezkednék is. Szokásjoggá kellene tenni azért, mert ha a fel nem vett járadékösszegek a *hagyatékhöz* tartoznak, akkor. 1. kérdéses, hogy a hagyatékból ezen összegeket *azok fogják-e megkapni*, akik eltartás címén az 1907 : XIX. 97. §-a alapján *már a járadékos életében érvényesíthették volna* a járadékra vonatkozólag *törvényen alapuló jogaikat*; 2. nem kérdéses, mert bizonyos, hogy még akkor is, ha kizárólag ugyanezek az örökösök — és az elhaltak tartozásai nem is voltak — *nem kapják meg azt az egész összeget*, amelyet járadék címén a pénztár letétbe helyez; 3. mert amit kapnak ez összegből, azt is csak hosszadalmas hagyatéki eljárás, esetleges perlekedések után *rövidebb, vagy hosszabb idő elteltével* kaphatják meg; 4. mert olyanok is szerepelhetnek, mint örökösök, akiknek a pénztár terhére való anyagi részesítése semmiképpen sem egyeztethető össze az 1907 : XIX. t.-c. egész szellemével és az annak alapján kijáró járadék rendeltetésével.

Mert nyilvánvaló, hogy a hagyatékból feltétlenül levonatnak a hagyatéki eljárás költségei és az illetékek, ezzel tehát okvetlenül károsodnak az eltartás címén igényvel bíró kártalanításra jogosultak. De még inkább károsodnak akkor, ha az elhaltak tartozásai voltak és a hitelezők e követeléseiket a hagyatékkal szemben érvényesítik. Vagyis megeshetik, hogy a hozzátartozók a hagyatékból mit sem kapnak. Már most hogyan egyeztethető ez össze a törvény rendelkezéseivel és céljával? Az 1907 : XIX. t.-c. 202. §-a és 97. §-a ugyanis akként rendelkeznek, hogy a járadék *minden illetéktől és mindennemű levonástól mentesen* teljes összegében jusson a járadékos, illetve az eltartásra igényvel bírók kezéhez. Ha a fel nem vett járadékot a hagyatéka javára letétbe helyezi a pénztár — mert hiszen nincs joga egyenesen az örökösöknek kifizetni! — az örökösök az örökösödési illetéket viselni kénytelenek. De ez nem elég! Túrni tartoznak, hogy *abból az összegből*, amelyből a balesetet szenvedett életében senki sem vehetett el *tőlük* — hangsúlyozom *tőlük*, mert arra már az elhalt életében törvényen alapuló igényjoguk volt! — egy fillért sem, most előbb kapjanak kielégítést az elhalt hitelezői s csak — ha marad valami — akkor jut rájuk a sor!

Miért bástyázta akkor körül a kártalanításra jogosult eltartandók eltartási követeléseit ennyire a törvény? Azért, hogy a javukra a járadékkal szemben már az elhalt életében fennálló, törvényen alapuló jogosítvány gyakorlásától akkor essenek el, amikor az eltartótól is elestek? Azért, hogy esetleg mitse kapjanak abból, amit az elhalt életében az ő eltartásukra rendelt a törvény? Alig hiszem, hogy ezzel a következménnyel a választott bírói döntés — amely a letétbe helyezést rendeli el — számolt volna! Pedig a gyakorlati életben így néz ki »a tag életében ennek vagyonán létrejött jogcsorbának« az örökös javára való »kiegyenlítése«! De nemcsak a kincstár és a hitelezők vehetik el az eltartásra jogosultaktól az elhalt által fel nem vett járadék egy részét (vagy egészét), hanem osztozhat-

nak velük a hagyatékban oly örökösök is (pl. a 16 éven felüli leszármazók), akik eltartásra és kártalanításra nem jogosultak. Vagyis olyanok lépnek — nem eléjük, hanem — melléjük, akiknek az elhalt életében semmiféle joguk sem volt a járadékra.

És ha már az örökösök személyével foglalkozunk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az elhalt lehet nőtlen, leszármazó és felmenő nélküli egyén is, kinek csak oldalrokonai vannak, vagy tán azok sincsenek. Az 1907: XIX. t.-c. értelmében a járadék célja a sérült munkaképességében beállott kár megtérítése lévén, miután a sérültnek életében oly kártalanításra jogosult hozzátartozója, aki vele szemben a járadékra eltartás címén igényt támaszthatott volna, nem volt, — nyilvánvaló, hogy a járadék ki nem fizetése által *egyedül* a sérült károsodott. A sérült halála után ez esetben *nincs tehát oly egyén, akinek a T. 97. §-ában a járadékkal szemben speciálisan biztosított különös joga sérelmet szenvedett volna*. Elismerem, sajnós és végtelenül lesújtó ily esetben, hogy a — bármily okból — okozott kár a károsultnak még csak részben sem téríthető meg, és hogy a megtörtént mulasztást a károsulttal szemben jóvátenni nem lehet; de másrésztől azt is figyelembe kell venni, hogy az oldalrokonok *a sérült életében sem* érvényesíthettek volna jogokat a járadékra nézve és hogy a járadékból fel nem vett összegeknek az oldalrokonok részére való juttatása nemcsak, hogy *nem orvosolja* az egyedüli károsulttal, az elhalttal szemben elkövetett jogsérelmet, *de egyenesen ellenkezik a járadéknak a kár megtérítését célzó rendeltetésével*, már pedig bírói gyakorlatunk szerint is a járadékkövetelés jogi természetéhez tartozik, hogy a járadék rendeltetésének megfelelhessen.

Befejezésül még csak egy megjegyzésem van, az tudniillik, hogy ha a fel nem vett járadékrészleteket a pénztár nem kizárólag azon kártalanításra jogosultaknak köteles és jogosított kifizetni, akik a járadékot élvező ellen eltartás címén követelést érvényesíthetnek, hanem ezzel ellentétben köteles lesz a pénztár az összegeket bírói letétbe helyezni, akkor könnyen megeshetik majd, hogy törvényes örökösök nem létében idegenek, mint végrendeleti örökösök, avagy, ha ezek se lesznek, a kir. kincstár lesz az örökös, és az fogja felvenni a balesetet szenvedettek kártalanítására rendelt — a pénztár által letétbe helyezett — összegeket. Azt hiszem, nem szorul magyarázatra, hogy ha már az is ellenkezik a törvény céljával, hogy a kincstár örökösödési illeték címén részesüljön a járadékból, mennyivel inkább törvényellenes, hogy a balesetet szenvedett kára megtérítéséül rendelt összeggel a kincstár gazdagodjék!

Ezek azok az okok, amelyek a speciális törvény különleges rendelkezéseinek megfelelő, — az általános jogszabályoktól eltérő — joggyakorlatot a gyakorlati élet követelményeit figyelembe véve szükségessé és indokolttá is teszik, mert csak így érhető el, hogy az eltartásra jogosultak a maga egészében hiánytalanul megkapják azt, amit a törvény részükre rendelt, és hogy másrészt ily hozzátartozók nem létében ne terhelte meg a pénztár oly fizetési kötelezettséggel, amelynek teljesítése rendeltetésének már úgy sem felelhet meg.

dr. Alapy Győző.

II.

A fentebbi érdekes fejtegetések e kitételére: »sajnálattal kell kijelentem, hogy nem értek egyet azon megállapítással, mely szerint a járadék általában az úgynevezett legszemélyesebb jogok közé tartozik«, megnyugtatóssal jegyzem meg, hogy tárgyaltan és csak félreértésből eredhet ez a kijelentés.

Említést tesz ugyan cikkem, mint legszemélyesebb jogokról: a személyes szolgalmról és haszonélvezetről, azt is jelzi, hogy a baleseti járadékjog a maga egészében személyhez kötött jog. De mindezeket a

jogokat korántsem állítja egymással mindenben azonosoknak, hanem pusztán csak abban az egy tekintetben, hogy alanyukkal akként vannak összefüggésben, hogy a jogosított halála után nem szállnak át az örökösre.

Hiszen nyilvánvaló ez abból is, hogy egész cikkem az »igények átöröklésé«-ről szól s abból indul ki, hogy a fentebb említett jogok kivételek azon általános elv alól, mely szerint az örökös folytatja az örökhagyó személyiségét. Ebben a keretben szinte meglepő a félreértés.

Éppúgy meglepő, hogy a fentebbi fejtegetések cikkem cáfolataként utalnak az 1907. évi XIX. t.-c. 97. §-ára, mint olyanra, amelyre cikkemnek állítólagos álláspontja szerint szükség sem volna. Ellenkezően cikkem a jelzett 97. §-t olybá jellemzi, mint amely tovább fűzi az átörökölhetetlenség gondolatát s biztosítja »annak a célnak megvalósulását, hogy az óvott dolgozó kis egzisztenciák valóban megnyerjék a munkásbiztosítási intézmény nyújtotta szociális támaszt« s ezeket a »szolgáltatásokat más irányú követelések kielégítése céljából a biztosítottól elvonni ne lehessen«.

Ilyen kivételek mellett igazán kizártnak volt vehető az oly félreértés, mintha cikkemben annak megállapítása foglaltatnék, hogy az életjáradék magánjogunk értelmében is akként személyhez kötött jog, hogy az a munkásbiztosítási törvény nélkül is lefoglalhatlan.

A félreértéseket talán az a fentebbi fejtegetések egy-két célzásából kivehető feltételezés szülte, hogy cikkem dr. Alapy Győző segédtitkár úrnak egy eljárása alkalmával képviselt álláspontjával való vitát célozna. Pedig nem ez, hanem Kiss Adolf munkásbiztosító pénztári igazgató úrnak a »Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületé«-nek szaktanácskozásai folyamán tartott előadása adta meg cikkemre az impulzust, mint ahogy ezt annak bevezető sorai is jelzik.

Ha egyszer elfogadjuk azt a cikkemben egyedül igazolni megkísérelt jogi álláspontot, hogy a biztosított életében esedékessé vált betegségi pénzbeli segély és életjáradék átöröklés tárgya, az igenis megszívlelendő, hogy kelljen ennek az álláspontnak a gyakorlatban érvényt szerezni.

Bizonyára szó férhet ahhoz az éppen nem ideálisnak mondható megoldáshoz, hogy a biztosítottnak halála után oly esetben, mikor a félbeszakadt pörbeli eljárás felvételét az Elj. Rend. 213. §-a értelmében az elhalt biztosítottnak örököse kérte, a marasztalási összeg bírói letétbe helyeztetik. Olyan végletszerű eredményektől azonban, hogy a fiscus örökölje a lejárt járadékreszleteket, még sem kell indokoltan tartani. Az Elj. Rend. 213. §-a értelmében ugyanis az elhaltnak örököse, vagy örökösei annak halála után kérhetik a félbeszakadt pörös eljárás felvételét, ami a gyakorlatban az említett végletszerű fejleményeknek meglehetősen elejét veszi. Legalább eddig még a fiscus egy esetben sem jelentette be igényét az elhalt munkás néhány havi járadékára.

Dr. Schulcz Ágost.

III.

A munkásbiztosítási igények átörökölhetőségének kérdésében a Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületében a munkásbiztosítási választott bíróságok szervezete és hatásköréről lefolyt vita során elhangzott rövid megjegyzésem érdekes vita kiindulási pontja lett. Dr. Schulcz min. osztálytanácsos-bíró és dr. Alapy orsz. pénztári segédtitkár fejtegetéseinek jogi részéhez, a »személyes és legszemélyesebb« jogok dolgához, nem kívánok hozzászólni. Jogi fejtegetésekbe én nem bocsátkozom. Az igények átörökölhetőségének elbírálásánál — éppúgy, mint hasonló kérdések elbírálásánál általában — az élet áll előttem, az élet, amely legjobban megmutatja a követendő utat.

A táppénz és baleseti kártalanítás rendeltetése a beteg, illetve baleseti sérültnek és hozzátartozóinak ellátása. Ha a táppénzt nem veszik fel, illetve nem fizetik ki az esedékességkor, ennek kárát a betegen kívül a vele egy

háztartásban élő hozzátartozói érzik, a tag halála esetén tehát a ki nem fizetett táppénzre csak azok tarthatnak igényt, akik a tagról gondoskodtak és akiknek ellátását a táppénz hiánya befolyásolta; az elmaradt járadék-részletre pedig azok, akik a törvény szerint kártalanításra jogosultak a tag halála esetén.

Szerintem a most vázolt alapon kell az igények örökölhetőségének kérdését megoldani, mert csak az említett családtagoknak van erkölcsi és anyagi jogosultságuk az igények öröklésére. A tag érdeke is ez álláspont érvényesülését kívánja, mert az a tény, hogy az igények örökség tárgyai lesznek, pl. egy férjétől külön váltan élő nőt visszatarthatnak anyagi érdekből, hogy férje betegágyához siessen, hogy a pénztárral szembeni igények érvényesítésére minden szükségset megtegyen.

Csak a fentebb kifejtett álláspont áll összhangban egy szociális törvény célzatával. Minthogy pedig 1907. évi XIX. t.-c. kifejezett rendelkezéssel álláspontom érvényesülését nem tiltja, a bírói gyakorlatnak az eddigi állásfoglalás revíziójával kellene erre az útra lépnie. *Kis Adolf.*

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete folyó hó 8-án *Szterényi József* v. b. t. t. elnöklésével folytatta anketjét a munkásbiztosítás reformjáról. Ezúttal *Hlavács Kornél* min. titkár-bíró befejezte előadását a betegség esetén nyújtandó segélyekről s előterjesztette javaslatait. A nagy tetszéssel fogadott előadás után megindult a vita. Az első felszólaló *dr. Friedrich Vilmos* főorvos volt.

A vita folytatása folyó hó 16-án lesz. Szólásra jelentkeztek: *dr. Pap Géza*, *Bosányi Endre*, *dr. Hahn Dezső* és *Kis Adolf*.

Önkormányzati szervek ujjaalakítása a kerületi pénztáraknál. A kerületi munkásbiztosító pénztárak legtöbbje önkormányzati szerveit a legutolsó hetekben választotta meg. A küldöttek választása iránt mindkét érdekelt-ség, a munkaadók és biztosítottak, országszerte nagy érdeklődést tanúsítottak. Az általános érdeklődés bizonyítéka annak, hogy az érdekeltek felismerték a munkásbiztosítás nagy fontosságát és tudatában vannak annak, hogy mily fontos az, ha megbizottaik részt vesznek a szociális biztosítás intézésében. A nagyfokú érdeklődés megnyugtatót kelt az irányban is, hogy az önkormányzat fontosságát mindinkább felismerik s megbecsülik.

A magyarországi szakszervezetek segélyezési kiadásai. A Magyarországi Szakszervezeti Tanács most tette közzé a magyarországi szakszervezetek 1912. évi tagforgalmáról és pénzforgalmáról szóló jelentését. A közleményből kitűnik, hogy a szervezetek tagjaik részére összesen 840.212 K 27 fillért fizettek ki különböző segélyek címén. Legtöbb a munkanélküli segély, amely 363.650 K 42 fillért tesz ki. Ebből a könyvnyomdászok segélyző-egyesülete 99.224 K-t, a könyvnyomdászok szakegyesülete pedig 26.193 K 60 fillért fizetett ki. A vas- és fémmunkások 93.041 K 08 fillért, a famunkások 62.096 K 73 fillért, a könyvkötők 25.492 K-t fordítottak munkanélküliek segélyezésére. Utas- és költözködési segélyre 47.106 K 76 fillért adtak ki. Itt is a könyvnyomdászok segélyző egyesülete jár elől 23.037 K-val, ezt követik a vas- és fémmunkások 11.894 K 20 fillérrel, majd a famunkások következnek 3.680 K 05 fillérrel. Temetkezési segélyt csak néhány szakegyesület fizetett, összesen 26.696 K 70 fillért. Beteg- és szülési segély címén 247.737 K 10 fillér kiadásuk volt a szervezeteknek. Ebből maga a könyvnyomdászok segélyző egyesülete 201.196 K-t fizetett ki tagjainak. Özvegy-, árva- és rokkantsegélyt csak három szakegyesület adott, összesen 128.986 K 44 fillért, és pedig a könyvnyomdászok segélyző egyesülete 127.189 K-t, a grafikai »Senefelder«-egylet 1.056 K-t és a kalaposok 741 K 44 fillért. Rendkívüli segélyezésre összesen 26.034 K 85 fillért folyósítottak.

A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár taglétszáma s a tagok megosztása napibérosztályok szerint. A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztárban a betegség esetére biztosított tagok száma 1913. évi március hó 31-én 240.969 volt. Ebből biztosításra kötelezett 234.554, önkéntes tag pedig 6.415.

Nemek szerint következőképp oszlott meg a taglétszám:
Biztosításra kötelezett férfi 188.099, nő 46.455, összesen 234.554, önkéntes tagok: férfi 3.617, nő 2.798, összesen 6.415.

A napibérosztályok szerint a megoszlás a következő:

		férfi	nő
az	I. napibérosztályban	17.442	4.477
a	II. »	9.388	19.131
a	III. »	29.894	14.661
a	IV. »	54.805	6.082
az	V. »	31.343	1.420
a	VI. »	23.803	455
a	VII. »	12.330	134
a	VIII. »	9.094	95

Az év első három hónapjában összesen 23.784 munkaadó biztosította alkalmazottait a pénztárnál.

A fenti számadatokat az 1912. évi december hó 31-iki taglétszámmal egybehasonlítva megállapítjuk, hogy a pénztár taglétszáma az elmúlt negyed év alatt 7.588 taggal (3,3%) emelkedett.

Statisztikai adatok az osztrák betegsegélyző pénztárakról. Az osztrák belügyminisztérium most tette közzé a betegsegélyző pénztárak 1910. évi működésére vonatkozó statisztikai adatokat, amelyek közül a fontosabbakat a következőkben közöljük.

Az egész birodalomban 3.350 betegsegélyző pénztár működött az 1910. évben átlagosan 3.467.329 taglétszámmal. Pénztári nemek szerint volt: 576 kerületi pénztár 1.491.743 taggal, 1.205 vállalati pénztár 775.214 taggal, 1.285 ipartestületi pénztár 57.093 taggal, 231 magánegyesületi pénztár 618.141 taggal és 47 építő-vállalati pénztár 11.294 taggal. Nagyság szerint a pénztárak rendkívül különböznek. Tízennél több tagja volt 18 kerületi, 9 magánegyesületi, 7 ipartestületi és 4 vállalati pénztárnak. Volt azonban 62 vállalati és 202 ipartestületi pénztár, melynek ötvennél kevesebb tagja volt. Ötvennél több, de száznál kevesebb tagja volt 154 vállalati, 279 ipartestületi és 24 magánegyesületi pénztárnak. A pénztári tagok nemek szerint megoszlása a következő volt: 100 tagra esett:

	férfi	nő
kerületi pénztáraknál	79,7	20,3
vállalati »	75,3	24,7
építő »	89,2	10,8
ipartestületi »	76,7	33,3
magánegyesületi pénztáraknál	72,2	27,8
az összes »	76,9	23,1

A nőtagok száma az előző évekhez képest csekélylyel emelkedett

A megbetegedések tekintetében az 1910. év nagyon kedvező volt. Ugyanis 100 tagra 49,6 megbetegedés jut, míg 1908-ban 54,2, 1909-ben pedig 52,2. Betegségi nap egy-egy tagra 8,82 jutott, míg 1908-ban 9,46, 1909-ben pedig 9,28. E kedvező egészségügyi viszonyok következtében a pénztárak számadásai is nagyon kedvezően zárultak.

A munkaadók bérbejelentéseit hivatalos titoknak minősítette a porosz közigazgatási bíróság egy konkrét panasz kapcsán s kimondotta, hogy a betegsegélyző pénztárvezetőségi tagjai és a pénztári tisztviselők a munkaadók bejelentéseiből tudomásukra jutott béradatokat titokban kötelesek tartani.

A korhatár leszállítása a németországi rokkantbiztosításnál. A biztosítási rendtartás életbeléptetési törvényének rendelkezése szerint 1915-ben a rokkantbiztosításnál a rokkantsági korhatárt 70 évről 65 évre kell leszállítani. A birodalmi biztosítási hivatal a törvény ezen rendelkezésének végrehajtására számításokat eszközölt, amelyeknek eredménye szerint megállapították, hogy a korhatár leszállítása évenként 13,75 millió márka többkiadást okoz, melyből 4 1/2 milliót fedez az állam. Érdekes, hogy a kormány matematikusai a törvény tárgyalása alkalmával 40 1/2 millióra, majd később 28,8 millió több kiadást helyeztek kilátásba, míg most pontos számítások alapján a többkiadást aránytalanul kisebb összegben állapították meg.

E számítások során megállapítást nyert, hogy a berlini biztosító intézetnél — amelynek 1912-ben 2.300 járadékosa volt — a korhatár leszállítással körülbelül 6.000-re emelkednék a járadékosok száma.

A németbirodalmi rokkantbiztosítás közhasznú vagyonbefektetései. A birodalmi biztosítási hivatal ismét összeállította — a korábbi is ismertettük — a rokkantbiztosító intézetek által közhasznú célokra adott kölcsönök és befektetések statisztikáját. E szerint az 1912. évben az összes ily kölcsönök összege már meghaladta az *egy milliárd márkát*. Ebből munkáslakások építésére 396·3 milliót, népszállók, legényotthonok s hasonló intézményekre 21·9 milliót fordítottak.

Mezőgazdasági célokra a 25 országos és 2 speciális biztosító intézet 113·8 millió kölcsönt folyósított, míg az egyéb közhasznú célokra adott kölcsönökből 213 millió márka jutott 5.000-nél kevesebb lakossal bíró községek javára.

Az általános közhasznú célokra adott kölcsönök összege az 1912. év végéig 5173 millió márkára rúgott. Ebből kórházakra, gyógyintézetekre és rokkantmenházakra fordítottak 117·6 millió, egyéb közegészségügyi intézményekre, nevezetesen népfürdők, vágóhidak és csatornázásra 172·2 millió, oktatási célokra 86·6 millió, egyéb jóléti intézményekre 140·9 millió. Saját intézményekre 68·3 millió márkát fordítottak a biztosító intézetek. Ezek közül megemlítendő 39 tüdőbeteg-gyógyintézet, 2 tuberkulin-állomás, 34 üdülőház, 3 kórház, 1 gyógyintézet reumatikusok részére, 1 erdei üdülőtelep és 15 rokkantmenház.

Különös megemlítést érdemel még az intézeteknek az *alkoholizmus elleni* küzdelemben kifejtett tevékenysége. Azonkívül, hogy egyes alkoholista gyógyító intézeteket és menhelyeket anyagilag támogatnak, közvetlenül is gondoskodnak az alkoholisták gyógyításáról. Az 1906—911. években folyton emelkedő rátában 2.700 egyént vettek speciális kezelés alá. Mindezek az adatok rendkívül tanulságos módon bizonyítják, hogy a népjólét emelésére közvetlen feladatán kívül mily óriási munkát végez a szociális biztosítás.

Árvajáradék helyett ellátás. Az új németbirodalmi biztosítási törvény (R. V. O.) értelmében a rokkant-biztosító intézetek járadék helyett természetben való ellátást is nyújthatnak a biztosítottaknak, illetve a járadékra jogosultnak. A Hanzavárosok biztosító intézete ennek alapján intézkedett, hogy a járadékra jogosult árvák, — amennyiben anyjuk, illetve gyámjuk ahhoz hozzájárul — ily ellátásban részesüljenek. Az intézkedésnek főleg az a célja, hogy az egészségtelen lakásvizonyok között élő munkásgyermeket, különösen a tuberkulózisban elhaltak gyermekeit egészséges környezetben helyezze el s a fertőzéstől megóvja őket. Egyelőre az elhelyezés megbízható falusi magánháznál történik. Ha azonban nagyobb számban jelentkeznék az elhelyezésre a jogosultak, akkor saját gyermekotthont létesít az intézet. Az intézet az ellátást a járadékra jogosult 15 éves koráig nyújtja. A jogosult, illetve gyámja azonban minden negyedévben egy havi felmondással visszavonhatja a természetben való ellátáshoz való hozzájárulását. Ez esetben újra a járadékot folyósítja az intézet.

Útmutató a német munkásbiztosításról. A németbirodalmi munkásbiztosítási hivatal ismét kiadta az eddigi alapon szerkesztett útmutatót (Leitfaden), amely az új biztosítási rendtartás alapján ismerteti a német munkásbiztosítás rendszerét és szolgálmányait. Az útmutató *tömeges* terjesztésre van szánva — az ára is eszerint van megállapítva — és az a célja, hogy minél szélesebb körök ismerjék meg, hogy minő jogaik és kötelességeik vannak a munkásbiztosításból kifolyólag. Az útmutató ismerteti a német munkásbiztosítás főbb adatait is. Ezek szerint az 1911 év végén a birodalom 65·4 millió lakosából betegség esetére 14·5, balesetre 24·6 és rokkantság esetére 15·9 millió volt biztosítva. A biztosítási kötelezettség 25 éve alatt a betegsegélyző pénztárak 4749 millió márkát, a balesetbiztosító szövetkezetek 2139 milliót és a rokkantbiztosító intézetek 2272 millió márkát fizettek ki segélyekben, illetve járadékokban. 163 millió márkát fizettek ki a balesetbiztosító intézetek a sérültek kezelésére s számtalan esetben vették el — a szakszerű kezelés megadása végett — a sérültek kezelését a törvény szerint 13 hét letelte előtt a betegsegélyző pénztáraktól. Balesetvédelmi szabályok kibocsátása s az üzemek szakszerű ellenőrzése útján *sikerült a balesetek egyes nemeit majdnem teljesen megszüntetni*, más baleseti nemeket nagy mértékben redukálni a balesetek következményeit rendkívüli mértékben enyhíteni.

Rendkívül áldásos működést fejtettek ki a rokkantbiztosító intézetek a népbetegségek leküzdése terén — a rokkantság megelőzését szolgáló gyógyeljárással. Az 1897/1911 években mintegy 857 ezer biztosított részesült kezelésben, közülök 371 ezer tüdő- és gégetuberkulózissal s lupuszszal. A kezelési költségek 205 millió márkára rúgtak. A különböző biztosítási szerveknek 1911 év végéig

38 tüdőbeteg gyógyintézete volt 4652 ágygyal s 37 szanatóriuma, üdülőháza és kórháza 2982 ágygyal. Ezen intézetek évi fenntartási költsége több mint 11 millió márka.

Óriási jelentőségű az a munka, amit a német munkásbiztosítás szervei végeznek s az útmutató még külön felemlíti azt az erkölcsi hatást, amelyet a munkások részvétele a biztosítási szervek igazgatásában s a jogszolgáltatásban a munkásokra s a munkáltatókra egyaránt gyakorol. A kötelező biztosítás még az oly gondoskodást sem tompítja, hanem ellenkezőleg fejleszti a munkásoknál.

Törvényjavaslat a hivatásos megbetegedések biztosításáról Németalföldön. A »Soziale Kronik« szerint a biztosításra jogosultak köre nagyjában fődni fogja az általános betegbiztosításra kötelezett csoportokat. Hivatásos betegségnek fog vétetni, ha a betegség meghatározott, közelebbről megállapítandó időn belül bizonyos munkák elvégzése után lép föl. A járadék kifizetése az új törvény alapján a hetedik hónaptól fogva kezdődnek. Addig a közönséges betegséget szolgáltatnak ki. A járadék teljes munkaképtelenség esetén 70%-a volna annak az átlagos munkabérnek, amelynek alapján a betegséget számított, csak részleges munkaképtelenség esetén megfelelően kevesebb, teljes tehetetlenség mellett pedig, amely állandó ápolást kíván, a teljes átlagos munkabér engedélyezhető. Halál esetén temetkezési segély és a hátramaradottaknak járadék fizetendő olyan mértékben, mint ahogy a baleseti törvény megállapítja. A segélyezés megszűnik, ha az igény a baleseti törvény által már fődözve van, vagy ha a biztosított a biztosítás kezdetén már szenvedett a hivatásos betegségben.

Ha a biztosítottak egyidejűleg betegségre és járadékra van igénye, a betegségre csak a járadékot meghaladó része fizettetik ki. A járulékok magasságát a birodalmi biztosítási bank állapítja meg, a legalacsonyabb és legmagasabb összeget azonban a kormány szabja meg. Ezek között a határok között a járulékot leszállíthatja, vagy fölemelheti a munkatanács a biztosítási tanács hozzájárulása nélkül is. Rendkívüli hivatásos betegedési veszély esetére megvan a lehetősége annak, hogy az átlagos járulékat háromszorosára emelhető. A fizetési kötelezettség minden egyes esetben egyedül a munkaadót terheli. Minden bevétel és kiadás a betegpénztár útján történik, a kockázat háromnegyed részét azonban a birodalmi biztosítási bank kezelése alatt álló külön pénztár viseli. Ebből a pénzből az összes kötelezettség $\frac{3}{4}$ részén kívül az adminisztráció költségei is fedeztetnek. Ezért a járulékok $\frac{3}{4}$ részét odaszállítják be. A bank tartozik a hivatásos megbetegedésekről statisztikát vezetni és minden évben jelentést tenni a miniszternek.

Az olasz munkások a balesetbiztosítás reformjáért. A »munka konföderációja« február végén tartott kongresszusán állást foglalt a balesetbiztosítás reformja mellett. A kongresszus határozatában követeli, hogy a balesetbiztosítást, amely eddig csak az elemi erővel hajtott gépekkel dolgozó, vagy nagyobb számú munkásokat foglalkoztató ipari üzemekre volt kötelező, terjeszszék ki a mezőgazdasági és kereskedelmi üzemekre, valamint az otthoni munkásokra és a házi cselédekre. Továbbá követeli, hogy a jelenleg megengedett végkielégítés helyett a sérült kizárólag járadék alakjában kapja a kártalanítást; hogy az ipari megbetegedések balesetnek minősítessenek s hogy a magánbiztosító intézetek jogkörének megszüntetésével egyetlen államilag elismert pénztárra bízzák a biztosítás keresztülvitelt.

A franciaországi kölcsönös segélyező pénztárak legközelebb Montpellierben tartandó kongresszusa a lakásüggyel, a munkanélküliséggel és a szabad orvosválasztás kérdésével fog foglalkozni. A közmunkák minisztere felszólította e pénztárakat, hogy jövőben főleg a szociális egészségügy területén fejtsék ki működésüket. Egyidejűleg úgy rendeztetett a pénztárak állami támogatása, hogy járadékosaik nem részesülhetnek magasabb járadékban, mint az állami járadékosok.

Amerikai iparosok a munkásbiztosításért. Az amerikai iparosok nemzeti szövetsége két törvényjavaslatot dolgozott ki a balesetbiztosításra vonatkozólag. Az egyik javaslat kötelező, a másik önkéntes alapon akarja a munkások balesetbiztosítását rendezni.

Az argentiniai kongresszus is foglalkozott munkásbiztosítási kérdésekkel az utóbbi időben. A vasúti munkások nyugdíjbiztosítására és az ipari munkások balesetbiztosítására vonatkozó törvények a szenátus jóváhagyását várják. Kilátásba van véve az állami tisztviselők nyugdíjtörvényének a revíziója is.

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozásai.

— XII. ülés 1913. évi április hó 25-én. —

Szterényi József elnök: Igen tisztelt Teljes Ülés! Midőn a mai értekezletet hosszú szünet után ezennel megnyitom, van szerencsém az egybegyült tagokat szívélyesen üdvözölni. A mai folytatólagos értekezletünk tárgya *a munkásbiztosítási törvénynek az a része, mely a betegség esetén nyújtandó segélyeket tárgyalja.* Az előadói tisztet *Hlavács Kornél* miniszteri titkár bíró úr volt szíves elvállalni. Előre is jelezni kívánom, hogy az előadó úr anyagát két részre osztotta be, tudniillik az anyag oly nagy terjedelmű, hogy egy ülésen nem kívánja az értekezlet tagjainak túlságos kifárasztása által előadását megtartani és ezért ma csak annak általános részét fogja előadni, fenntartva magának azt a jogot, hogy a mához egy hétre tartandó folytatólagos ülésünkön előadásának részleteire térjen át. Ezek előrebozsátása után átadom a szót az előadó úrnak:

Hlavács Kornél miniszteri titkár-bíró: Igen tisztelt Teljes Ülés! Mielőtt a munkásbiztosító pénztárak által *a tagok betegsége esetén nyújtandó segélyekről* szóló tanulmányomat előterjesztem, kötelességem előrebozsátani, hogy e kérdés *oly szorosán összefügg* a pénztárak rendelkezésére álló fedezetnek kérdésével, hogy legjobb igyekezetem dacára sem tudtam a reám bizott föladat tárgyát e másik kérdéstől teljesen elszigetelni. Előre beismerem, hogy kénytelen voltam dr. Bokor Gusztáv tisztelt előadótársam számára körülhatárolt területen is hosszabb látogatást tenni, körülnézni és hálás szívvel elnézését kérem, ha most kiderülne, hogy engedélye és beleegyezése nélkül, sőt tudtán kívül túlságosan visszaéltem vendégszeretetével. Szolgáljon megnyugtatóul, hogy tulajdonjogát tiszteletben tartván, ott csak ahhoz nyultam, amiből nagy volt a bőség: a különféle című és jellegű deficithez, és ő bölcsen tudhatja, hogy abból kikerül két ember vállára való teher is.

I. A betegségi segélyek és ezek fedezésére szolgáló bevételek aránytalansága.

Egyetlen pillantás a külföldre.

Lloyd George, a hírneves angol államférfiú, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, majd a kincstári hivatal vezetője, aki az angol munkások betegsegélyezéséről és a munka nélkül maradók, valamint a rokkantak támogatásáról szóló törvényjavaslatot az alsóház elé terjesztette és aki az 1911—1912. évi budgetban az aggkorbiztosítás költségeire közel 300 millió koronát követelt a már úgy is 100 millióra rugó munkásbiztosítási költségeken kívül, egyik beszédében párhuzamot vont a németországi hatalmas munkásbiztosítási szervezet és az ezen téren még akkor aránylag igen kezdetleges angol állapotok között.

»Minden német munkás — így fejezi be az összehasonlítást — élvezi ezt a nagyszerű biztosítási rendszert és ha jön a megpróbáltatás órája, a biztosító pénztár ellátja őt és családját a megélhetéshez szükséges támogatással. Vagy saját otthonában gondozzák, vagy pedig az ezen célra berendezett kórházakban, szanatóriumokban és üdülőházakban. E szervezet költségeinek nagy részét saját erejükből maguk a munkások födözik. Nem valami jelentékeny részt, de valamelyest mégis, az állam is fizet hozzá. Én beszéltem Németországban a szociáldemokrata-párt és az iparosság vezetőivel, továbbá igen sok vállalkozóval és mindannyian egyetértettek abban, hogy a munkásbiztosítás Németországnak, az iparosállamnak egyik legjobb intézménye. A munkásban fölkelti a biztonság érzetét. Az a félelem, a kínzó gond: vajjon mit hoz a holnap, már eltűnt. Amíg nálunk a munkások még

beteg is tovább kínlódnak a munka mellett, mert nem tudják, hogy mit kezdjenek önmagukkal és családjukkal, addig Németországban a munkások tudják, hogy az a hatalmas államszerű intézmény mögöttük áll és ha a küzdelemben valóban elesnek, vagy elbágyadnak, őket teljesen el nem hagyja: róluk, házas társukról és gyermekeikről gondoskodni fog.»

»Németországnak nem a vámtarifáit, hanem ezen intézményeit kell utánoznunk. Hasonló, bár nem teljesen azonos rendszert nekünk is meg kellett valósítanunk. Ennek alapját is a munkások járulékai képezik. Az államsegély csak kiegészíti, mégis olyan állami hozzájárulást irányoztunk elő, amely kétszer akkora, mint Németországé, az ő biztosítási rendszerének 20. évében. A szabad kereskedelem alapján álló Nagy-Britannia tehát egyetlen év alatt abban a helyzetben lesz, hogy munkásaiért kétszer annyit tehet, mint a védővamos Németország 20 év után.«¹⁾

Hazai törekvések.

Amíg e két hatalmas birodalom versenyre kél a munkásbiztosítás terén és áldozatkészségben egymást túlszárnyalni igyekeznek a meggyőződéssel, hogy a győzelem nemcsak erkölcsi sikert jelent, hanem egyúttal gazdasági hegemóniát, bőséget és a társadalom minden osztályára egyformán jólétet hoz: addig mi nem kisebb buzgalommal tanácskozunk országszerte a munkásbiztosítási terhek csökkentéséről, *mintha a mi leggyöngébb társadalmi osztályaink is olyan erősek, olyan ellenállóképesek lennének, hogy a biztosításukra fordított anyagi eszközök korlátozása sem ezen osztályok, sem pedig a nemzetet alkotó többi társadalmi osztályok fejlődésére kedvezőtlen hatást nem gyakorolhatna.* Amíg e tanácskozások a nemzetek élettörvényeit nem ismerő, nem túlságosan széles látókörű érdekcsoportok kebelében folynak, addig meg lehet bocsátani a visszafejlődést követelő legerélyesebb javaslatokat is; amikor azonban a »Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete« mondja el a maga véleményét, javaslataival a kicsinyes nézőpontok fölé kell emelkednie, hogy le rázván magáról az elfogultság minden kötelékét, kellő súllyal és meggyőző erővel mutathasson rá munkásbiztosításunk hibáinak okaira és ezek megszüntetésére alkalmas módokra.

Munkásbiztosításunk még ki nem épített, tökéletlen intézmény.

Leplezetlenül fel kell tárni a többi között azt a nagy hibaforrást, hogy *munkásbiztosítási intézményünk mai kis feladatkörével tökéletlen. A biztosítottak szükségleteivel nem számol.* Csupán a betegsegélyezés és balesetbiztosítás lévén a kimondott célja, e feladatokhoz mért korlátok közé van szorítva anyagi fedezete is. *A biztosítottak többi szükségleteit, a rokkantak, az aggok, a munka nélkül maradók és részben az özvegyek és árvák igényeit a törvény egyetlen tiltó rendelkezéssel intézi el, mintha e tilalommal mindezek életösztönét, szükségleteit meg lehetne szüntetni és meg lehetne akadályozni azt a fáradhatatlan törekvésüket, hogy megélhetésüket a törvényes szűk korlátok között, de valahogyan mégis a mai munkásbiztosítási intézmény kebelében megtalálhassák.*

Az ipari és kereskedelmi alkalmazottak e burkolt rokkant és aggkori segélyezése még nem is a legigazságtalanabb, tehát a legérzékenyebb hibaforrás.

Amikor a mezőgazdasági munkából kidőlt alkalmazottat a mezőgazda elbocsátja, illő türelmi idő után, őt mélységesen lekötelezvé, lakásából kiteszi és konvencióját beszünteti, amikor a nyugdíjjogosultságot még el nem ért állami, törvényhatósági és községi alkalmazott krónikus betegsége folytán állását veszti, amikor a bányász foglalkozására képtelenné válik és

¹ Lloyd Georg: Bessere Zeiten. Autorisierte Übersetzung von Helene Simon. 180 lap. (Eugen Diederich, Jena, 1911.)

őszinte sajnálkozások között földönfutóvá lesz, amikor az ármentesítő társulat munkásának végtagjai már nem bírják tovább a foglalkozásával járó és neki egyáltalában nem javalt hideg fangókurát, amikor az erdészeti társuláda tagjának szervezetét már tönkre tette a térdig érő hóban hónapokig tartó munkával párosult hiányos étkezés és az emberi szervezetnek nem való szállás, amikor a dohánygyári alkalmazott alaposan kikezdett tüdejével foglalkozását abban hagyni kénytelen, vagy amikor a kiskereskedő és kisiparos krónikus betegsége, aggsága vagy egyéb okok folytán üzletének vezetésére már teljesen képtelenné válik, akkor kénytelen-kelletlen megnyílnak előtte a munkásbiztosító pénztárak kapui és megkezdik e pénztárak új, nélkülözhetetlen és páratlanul nemes hivatásukat: *a rokkantak és aggok segélyezését és biztosítását tekintet nélkül arra, hogy a hozzá forduló milyen foglalkozásban és kinek anyagi hasznára kifejtett munkásság következtében vagy tevékenység után váltak rokkantakká, vagy érte el őket az aggság.*

Hasonló hibaforrás tehát az is, hogy *kisiparosságunknak és kisbirtokosságunknak* biztosítási szervezete nincs. A kiérdemesült, a legazdálkodott, a konjunktura áldozatává esett, a beteg, a megrokkant és az elaggott kisiparosok és kigazdák is megtalálják az utat a munkásbiztosítási intézménynek kétségbeejtően védekező karjai közé. Hasztalan minden óvintézkedés. A jól leplezett, gyanút sem keltő szivességi bejelentésekkel szemben, amelyek egész bátran akár a kölcsönösségen is nyugodhatnak, minden ellenőrzés sikertelenné válik. Amíg az emberi lélekbe nem láthatunk, amíg a gondolatokat ki nem találhatjuk, a bejelentések jóhiszeműségét csak akkor vonhatjuk kétségbe, ha erre tárgyi bizonyítékaink vannak. Az ilyenek beszerzése azonban csak a legritkább esetben sikerül és rendszeren csak későn, amikor a becsempészett a pénztárt már a végsőkéig kihasználta és újabb, most már kevésbé elővigyázatos, erőszakos kísérletet tesz jogtalan igényeinek érvényesítésére. A pénztár kárának megtérítéséről csak kivételesen lehet szó. A büntető bíróságok a rosszhiszeműséget csak az igen durva, kevésbé leplezett, egyszóval minden kétséget kizáró esetekben állapíthatják meg, rendszeren olyankor, amikor a szivességből bejelentő nemcsak leleményességben, hanem az anyagiakban is szegénynek bizonyul. Munkásbiztosítási intézményünk betegségeit tehát nemcsak az ipari és kereskedelmi alkalmazottak és a törvény által ezekhez csatolt érdekeltégi körök igényeinek hiányos kielégítése, hanem az ezekhez közel álló más osztályok szükségleteinek gondozatlansága is okozza.

A munkásbiztosítási szervezet tagoltsága, érdekcsoportokra osztása e tekintetben is növeli a bajt. A vállalati pénztárak, a Ferenc József-kereskedelmi kórház, a dohánygyári pénztárak, a bányá- és erdészeti társládák kisebb-nagyobb elszigeteltségükkel újabb és újabb alkalmat nyújtanak arra, hogy a valósággal segélyre szoruló, de a rokkantsági segélyezésre vonatkozó tilalom folytán jogosan nem segélyezhető egyének és családok megélhetésüket a törvény ellenére lehetővé tehessek. E tagoltság ugyanis alkalmat kínál arra, hogy az érdekelték igényeikkel ezen intézményeket sorjában felváltva, esetleg többet is egyszerre igénybe vehessék és az ellenőrzés alól magukat teljesen kivonhassák.

A negyedik nagy hibaforrás, amely rokonságban van az előbbivel, még csak a jövőben fogja éreztetni a hatását: *az ipari és mezőgazdasági munkások segélyezése között fennálló aránytalanság.* A mezőgazdaságban kiérdemesült, vagy kellő ellátásban nem részesülő betegeket ezen aránytalanság a munkásbiztosító pénztárakba fogja vonzani, ahol a tagsági és ezzel a segélyezési jogot igen könnyen a munkábaállítás pusztá tényével meg lehet szerezni. Ezen bevándorlás megindulására annál inkább hamarosan számíthatunk, mert e munkások egy része, amely ha nem is jelentékeny, de példadásra untig elegendő lesz, a munkásbiztosító pénztárak szolgáltatásait már megismerhette.

Az ötödik, nem kevésbé jelentékeny hibaforrás az, hogy a segélyezésre a törvény szerint rendelkezésre álló anyagi eszközök sem folynak be, dacára annak, hogy a teherviselőknek anyagilag leggyöngébb része, a munkásság az ő járalékait akkor is megfizeti, ha az a pénztárhoz be nem érkezik.

Legjobban meg lehet erről győződni egyes pénztáraknál a táppénzfizetési napokon. A nagyobb pénztáraknál egyetlen délelőtti folyamán tucat-számra lehet felvenni a jegyzőkönyveket, amelyekből kitűnik, hogy a munkaadóknak aránylag igen tekintélyes része kisebb keresettel jelentgeti be munkásait, mint amennyit azok valóban kapnak. Az egyik vidéki pénztárnál jelenlétemben mintegy hetven munkás adott ilyen adatokat jegyzőkönyvre és a hivatalos eljárás a legtöbb bemondás helyességét igazolta is.

De nem tanulság nélkül valók Kolozs rendezett tanácsú városban szerzett tapasztalatok sem. E városból olyan feltűnő kevés alkalmazottat jelentettek be, hogy szükséges volt egy tisztviselőt kiküldeni, aki a mellé adott rendőri közeggel házról-házra, lakásról-lakásra járt a pénztári tagok összeírása végett. Kitűnt, hogy a kolozsvári pénztárnak abban a városban több mint tízszer annyi tagja volt, mint amennyit a pénztárnál bejelentettek, nyilvántartottak és akik után a munkaadókat járulékokkal megterheltek. Ezen eset méltó párját Balatonbogláron is tapasztalhattam, ahol a kiküldött pénztári tisztviselő egyetlen nap alatt ugyancsak jelentékeny csomó eltitkolt pénztári tagot szedett össze. A kaposvári pénztár volt igazgatója, aki tanácskozásainkon szorgalmasan részt venni szokott, talán emlékszik még, hogy a kiküldött tisztviselő, aki ellenőrző útját akkor csak a község felerészében tartotta meg, hány ilyen tagot talált és mennyi volt a tényleg bejelentett tagok száma. Ezen eset már néhány év előtt történt és én a pontos adatokkal ma már, sajnálatomra, nem szolgálhatok; csupán arra emlékezem, hogy az eltitkolt tagoktól levont és a pénztárhoz be nem szállított járulékok csaknem fődőzték azt az összeget, amelyet a község munkaadói a munkásbiztosító pénztárba a »sajátjukból« befizettek.

Az eltitkolásokból és a szándékosan rossz bejelentésekből a pénztárra háruló anyagi kárt tehát lebecsülni nem szabad. Kétségtelen, hogy az Országos Pénztár kedvezőtlen anyagi helyzetének egyik jelentékeny okozóját ebben kell keresni. Mégsem érthetek egyet az Országos Pénztár igen tiszteletreméltó buzgalommal dolgozó igazgatójának azon kijelentésével, hogy »az Országos Pénztár anyagi helyzete nem rossz, csak rendezetlen.« Tiszteletteljes véleményem ezzel szemben az, hogy az Országos Pénztár anyagi helyzete nemcsak nagyon rendezetlen, hanem határozottan igen rossz, mert a törvény szerint a pénztárt megillető bevételek elmaradásán kívül olyan kiadások is terhelik, amelyek ilyen fődözésére senki sem akart még gondolni sem akkor, amikor a pénztár jövedelemforrásait kijelölték és az ezekből meríthető javak nagyságát megállapították. Az Országos Pénztár igazgatója az 1911. évi működésről készült jelentésének beterjesztése alkalmával a pénztár anyagi helyzetéről a következőképpen nyilatkozott: »Bátran ki merem mondani, hogy az Országos Pénztár anyagi helyzete nem rossz, csak rendezetlen.« »A rendezetlenség oka: 1. Hogy az életbeléptetési rendelettel egyidejűleg nem gondoskodott a kormány a betegsegélyezési ágazatban előforduló kiadások és a törvény által az Országos Pénztárra a felosztott pénztáraknak deficitje címén áthárított terhek fedezéséről még forgótőke alakjában sem. 2. Az állam nem vette át teljes egészében az Országos Pénztár igazgatási költségeit és a hiányt a tagjárulékokból kellett fődözni. 3. A munkaadók — tisztelet a kivételnek — 1907. évi július 1-től az 1911. év végéig 8 millió koronát, tehát viszonylagosan megállapítva mai napig közel 10 millió koronát tartanak maguknál, holott annak felét a munkások béréből levonták. 4. Az államkincstár és a törvényhatóságok alkalmazottaik után a járulékokat be nem fizették, sőt a

postaigazgatóság rendeletére még a szerződéses postamesterek sem jelentették be az alkalmazottaikat, ami összesen pénzértékben kifejezve közel két millió koronát jelent. 5. A m. kir. államvasutak betegsegélyző pénztára — mint azt vizsgálataink alapján kiderítettük, — a törvény és szabályok helytelen alkalmazásával két millió koronáig terjedő kárt okozott az Országos Pénztárnak, amely összeg, ha az Állami Munkásbiztosítási Hivatal előtt megtartandó tárgyalás során egyezség útján esetleg kisebb mérvben nyer is kifejezést, tekintélyes módon fogja javítani a pénztár mérlegét. 6. Az anyagi helyzetet rontotta már kezdetben az ismert hétnapos járulékszedés letiltása is.«

Az Országos Pénztár igazgatójának e felsorolásában említett körülmények kétségkívül érzékenyen érintették a pénztár anyagi helyzetét, azonban nem szabad elfelednünk, hogy egyrészt *e bevételek elmaradásával együtt és egy időben bizonyos segélyezési kiadások is elmaradtak*, másrészt pedig az utolsó pontban említett jövedelemforrás megnyitásánál felmerült nehézségeket nem kellett okvetlenül a kezdet kezdetén végig küzdeni, hanem lehetett volna egyelőre szükségből más megoldást választani és azt a bizonyos ominózus kérdést a szervezéssel járó többi fontos kérdés megoldásával járó izgalmak megnyugvása után rendezni. Végül nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az Országos Pénztár igazgatója által felsorolt és kilátásba helyezett bevételek egy része rendkívüli, amelynek megisméltődésére számítani alig lehet és így a pénztárnak ezentúl felmerülő hiányainak fedezésére, vagyis a pénztár anyagi helyzetének állandó rendezésére alkalmas jövedelemforrásoknak nem tekinthetők. A rendkívüli bevételekkel ugyanis csak a rendkívüli kiadásokat lehet helyesen szembeállítani, holott a *pénztárnak az általános rokkantsági, aggkori és munkánélküli biztosítás terén kifejtett akaratlan és elháríthatatlan tevékenysége folytán a rendelkezésre bocsátottnál szükségképpen állandóan nagyobb bevételek keltenének.*

A rokkantakat a pénztárból kizárni lehetetlen.

Igen jól tudom, hogy egyesek véleménye szerint az egyensúlyt más-képpen is helyre lehet állítani és többször hallottam apodiktikus bizonyossággal hangsúlyozni, hogy mindössze meg kell akadályozni a rokkantak, aggok és munka nélkül állók segélyezését, amit annál jogosabban meg lehet tenni, mert a törvény maga is tiltja.

Konkrét esetekkel fogom bizonyítani, hogy ezt az »*alapigazságot*« a zöld asztal mellett éppen olyan nevetségesen könnyű kimondani és leírni, mint amilyen lehetetlenül nehéz a gyakorlati életben érvényre juttatni. Mindenekelőtt a pénztárba betolakodók közül fogok néhányat szives türelmükkel bemutatni:

1. Sch. Arnoldot 160 K havi fizetéssel bejelentették a pénztárhoz. A munkábalépés után a 34. napon kifejtett tüdőgümőkórral a táppénzes betegek sorába lépett és a pénztár 59 napon át segélyezte, orvosi kezelésben, gyógyszerekben és táppénzben részesítette.

»Időközben azonban a pénztár arra a meggyőződésre jutott, hogy A. Jakab csak azért jelentette be Sch. Arnoldot, hogy neki a pénztári segélyezést megszerezze. Ezt a meggyőződést a pénztár arra alapította, hogy A. Jakab, aki Sch. Arnoldnak sógora, *maga is R. Salamon havi 50 K fizetésű alkalmazottja*, aki olyképen Sch. Arnoldot havi 160 K fizetéssel helyetteseül nem alkalmazhatta és ily körülmények között az idült betegségben szenvedő igénylőnek bejelentésében a pénztár rosszhiszemű összejátszást látott.

Az I. bíróság igénylő felebbezésének helyt adott és a húsz heti táppénzből hátralékos 81 napi táppénzt megítélte igénylőnek, akivel szemben nem látta bizonyítottnak a pénztár megkárosítására irányuló rosszhiszemű összejátszást. Az ítélet megokolása szerint ugyanis, jóllehet A. Jakab maga részére iparendélyt csak a jelen pört megelőző segélyezési

eljárás idején szerzett, ennek dacára szesz- és borkereskedéssel megelőzőleg önállóan is foglalkozott, bár ugyanabban az időben R. Salamon szesznagykereskedőnek üzletvezetője volt; A. Jakab tehát igénylőt, mint saját alkalmazottját bejelentheti; segélyezési igényétől pedig nem foszthatja meg igénylőt sem az a körülmény, hogy A. Jakab sógora, sem az, *hogy már az alkalmazási viszonyba lépésekor is tudóbajos volt*, végül az sem, hogy igénylő nem csak a bejelentő A. Jakab, hanem az ezzel »üzleti viszonyban« *lévő R. Salamon* érdekében és üzletében is teljesített szolgálatot; a segélyezési jogosultság ugyanis független a bejelentés tényétől és a jogigénynek nem a bejelentés, hanem az alkalmaztatás az alapja.

A főlebbviteli bíróság azonban nyomatékosan mérlegelve az eset körülményeit, azt találta, hogy igénylő nem volt alkalmazva a megjelölt bor- és szeszüzletben

Jellemző körülmény, hogy amíg A. Jakab az igénylőt havi 160 K fizetéssel jelentette be, addig magának A. Jakabnak R. Salamonnál havi 40 K fizetése és a kisárúsfásból 60 K jutaléka volt.

Igaz ugyan, hogy A. Jakab az ellene indított *kihágási eljárások* és *bűnügyi nyomozás* során abban az irányban védekezett, hogy neki önálló bor- és szeszüzlete is volt. Ez az állítása azonban, *bár mint terhelt minőségében felhozott védekezése nem szenvedett cáfolatot és a büntető eljárások során figyelembe vették*, a jelen pörben mint bizonyító adat, a felsorolt egyéb körülményekkel szemben annál kevésbé találhatott hitelt, mert ezt az állítólagos önálló üzleti tevékenységet semmi sem bizonyítja. Az alkalmazás valótlansága mellett szól ellenben az a tény is, hogy igénylő felvételének körülményeit ő maga, továbbá A. Jakab és R. Salamon a jelen perben, úgyszintén a többrendbeli kihágási és a bűnügyi nyomozás során eltérően adták elő.

Mindezekhez az adatokhoz azonban még az a nyomatékos bizonyító körülmény is járul, hogy igénylő az iránt hozzá intézett bírói felhívás dacára sem tudta igazolni, hogy az állítólagos A. Jakab-féle alkalmaztatását megelőzőleg mi volt a foglalkozása és különösen azt, hogy egyáltalán volt-e biztosításra kötelezett foglalkozása.

Minden egyéb előző hasonló vagy más üzleti alkalmaztatás bizonyításának hiányában a sógoránál való alkalmaztatása az eset egyéb körülményei összességének gondos mérlegelésével olybá tűnik, mint amelyet igénylő és sógora avégett koholtak, hogy a pénztár segélyforrásait az idült betegségben szenvedő igénylő részére hozzáférhetővé tegyék.

A bűnügyi nyomozás, a kihágási eljárások sorozata tehát még az ilyen *kirívó* esetben sem vezetnek eredményre, és ha a perben szereplők a szinleges bejelentésnél alacsonyabb fizetést jelentenek be, vagy pedig a bejelentő sógor a saját fizetését is megfelelő magasra jelenti be, a pénztár a rokkantsegélyezéstől, mint számos más esetben, meg nem menekült volna.

2. Ilyen eset például H. Ferenc volt *földművesmunkásé*, aki e foglalkozását elhagyva, kőbányamunkássá alakult át, azonban már alkalmaztatásának huszonkettedik napján a közkórházban jelentkezett »felső ajakrákkal és áll alatti mirigydaganyattal«. Az elsőbíróság a pénztárt a segélyezésre kötelezte. Ez ellen a pénztár felebbezett, mert véleménye szerint »igénylő idült és pedig már a munkába lépése idején fennállt betegségének gyógykezelési költségei a pénztárt jogszerűen nem terhelhetik.«

A felső bíróság a pénztár felebbezését a következő megokolással utasította el:

»A felső bíróság a felebbezésnek ezt az álláspontját merőben alaptalannak találta. Az 1907: XIX. t.-c. ugyanis nem nyújt alapot arra a föltevésre, hogy a biztosítás egyéb törvényes feltételeinek *fennforgása esetén szükségképen* kizárná a segélyezési igényjogosultságot az a körülmény, hogy az illető tag már a munkábalépés idején is beteg volt. Ennek az álláspontnak elfogadása ellen szól az a tény, hogy míg az önkéntes biztosítottak a 7. §. értelmében felvétel előtt rendszerint orvosi vizsgálatnak vetődnek alá, addig a biztosításra kötelezett alkalmazottak tagsága nem függ előzetes orvosi vizsgálatról. Ez arra mutat, hogy a *munkásbiztosítás szociális és közegészségügyi jellegével össze nem egyeztethető, hogy azok, akik munkabíró szervezettel tényleg munkát végeznek, megkülönböztetett é-*

jelesül hátrányos elbánásban részesüljenek csak abból az okból, mert már a munka megkezdése idején valamely betegségben szenvedtek. A jognak azon általános szabálya alapján, amely szerint senki sem gyakorolhatja az alakszerűen megillető jogot mások megkárosítására irányuló csalárd célzattal, a betegségi segélyre való igényjogosultságot kizárni legföljebb csak abban az esetben lehet, amikor bizonyítást nyer, hogy a rendes életviszonyaihoz képest a törvény szerint biztosításra kötelezettek csoportjain kívül álló egyén azon az úton kívánja betegségének következményeit a biztosítási intézményre átcsempészni, hogy tudatosan ebből a célból rövid időre, sőt esetleg csak *szinleg alkalmaztatási munkát vállal*.

Ezek a körülmények azonban hiányoznak az oly egyénnél, aki lappangó bajáról nem is tudva, vagy munkakészsége következtében a tudott bajára nagyobb ügyet nem vetve, kezdi meg és gyakorolja biztosításra kötelező foglalkozását.¹

A bíróság ezután hivatkozik az orvosszakértőre, aki szerint »igénylő régen hordhatta betegsége csiráit, anélkül, hogy erről tudnia kellett volna« és a munkaközben valamelyik kódarab, a rák csiráját magában foglaló területhez ütődve, a lappangó betegséget gyors kitörésre bírhatta.

A munkásbiztosító pénztárak tagjai közé bejutni tehát nem a legnehezebb feladat és ha *jóhiszeműség hiányát* nem lehet megállapítani, akkor a 4 vagy 8 heti megszakításokkal kijáró 19—20 heti segélyezéseket nem lehet még a *földműves-rokkantaktól* sem megtagadni.

Pénztári tagság a jóhiszeműség alapján.

Ez a sehogyan meg nem fogható jó- és rosszhiszeműség a munkásbiztosítási joggyakorlatban általában igen előkelő szerepet játszik. Az egyik ítélet megokolása például a következő tömör szavakban juttatja győzelemre:

Döntő körülménynek kellett elfogadni azt, hogy »a pénztár igénylőt önként biztosított tagnak elfogadta, járulékfizetési kötelezettségét elismerte, részére, a pöriratokból kitűnőleg, segélyezést is nyújtott. Ezekkel a jogi tényekkel a pénztár ugyanis oly állapotot valósított meg, melynek következtében az igényelt segélyezéseknek a pörben vitás részét azon a jogcímen már meg nem tagadhatja, hogy *maga az önkéntes tagnak való elfogadás helytelen alapon történt*. Mikor ugyanis egyfelől az önkéntes tagság *ténnyé* vált, ennek következtében a tagnak elfogadott egyén abban a *meggyőződésben*, hogy pénztári tagságából eredő előnyökben azok esedékesége idejében *részesülni fog s magát* más helyen *biztosítani nincsen ok, terheket viselt*, akkor másfelől a pénztár a segélyezés esedékessége idejében *nem tagadhatja meg az ellenszolgáltatást azon a címen, hogy magának az önkéntes taggá való elfogadásnak jogalapja hibás, hanem az ellenszolgáltatást teljesíteni köteles*. Folyománya s követelménye ez a jogi álláspont a kölcsönös szerződési jóhiszeműségnek és a munkásbiztosítás terén is megvalósítandó jogbiztonságnak.

A törvény 7. §-ában megjelölt föltételek hiánya legföljebb a jövőre nézve birhat jelentőséggel, mint az önkéntes tagság megszüntetésének oka.¹

Ezen ítélet szerint a pénztárnak éppen olyan jóhiszeműnek kell lenni, mint a tagnak. Ebből nem akarom azt a következtetést levonni, hogy az összes jóhiszemű rokkantakat a pénztár köteles jóhiszeműen befogadni, csak rá akarok mutatni azokra az óriási költségekre, amelyek a pénztárt terhelnék, ha minden ujonnan jelentkező önkéntes és kötelezett tag összes viszonyait kutatná még a fölvétel előtt és minden tagot, különösen pedig az önkéntes tagokat, állandó megfigyelés alatt tartaná.

A tagok bejelentésének, valamint a betegeknek ellenőrzése enélkül is nagy teher, ezeket még növelni csak igen szűk korlátok között lehetne. A tagoktól azonban, ha más semmi egyebet, azt az egyet meg lehetne követelni a legnagyobb jóhiszeműség mellett is, hogy ismerjék azokat a törvényes rendelkezéseket, amelyek alapján a pénztári tagok sorában helyet foglalhatnak és az ezzel járó jogokat megszerezhetik, vagy megszerezniök kell.

¹ 1910. P. 467. 2. szám.

¹ P. 1910. 300. 2. szám.

Általános népbiztosítás az ipari és kereskedelmi munkaadók és munkások terhére.

Egyelőre azonban meg kell nyugodni abban, hogy az általános rokkantbiztosítás és a többi ezzel rokonbiztosítás nálunk a munkásbiztosító pénztárak útján az ipari és kereskedelmi alkalmazottak és munkaadók terhére történik. *Ez ellen védekezés mindaddig nincsen, amíg a törvényhozás a többi el nem látott biztosítási ágak gyakorlásáról külön gondoskodni nem fog.* Addig a legintenzívebb ellenőrzés is kárba veszett munka és költség. De nem vezetne eredményre a pénztár nem jóhiszemű eljárásának elnézése, vagy az igényjogosultság föltételeinek szigorítása sem, mert a szükségben szenvedők életösztönüket követve, mindig meg fogják találni azt az utat, amely őket az egyetlen elérhető segélyforráshoz vezeti.

A tagsági jogok föltételeinek szigorítása egyébként is olyan kétélű fegyver, amely jobban sebi a jóhiszeműeket, vagyis azokat, akik számára a pénztárt a törvényhozás tulajdonképpen szervezte, mintsem azokat, akik nem annyira jóhiszeműen, mint inkább végső szükségből kikeresik a legkönnyebb útját annak, hogy a pénztárba bejuthassanak és segélyezésüket igénybe vehessék.

Ez az oka annak, hogy e fegyverrel élni nem lehet. A valódi ipari és kereskedelmi alkalmazottak közül senkit sem szabad az általuk fenntartott pénztárból kizárni csupán azért, hogy a hivatlanok tolongása megnehezítessék és kétszeresen lehetetlen a segélyezési jogosultságot tőle megvonni akkor, amikor erre legjobban rászorul, amikor a munkaképességet a rokkantságtól elválasztó mesgyén halad. Ez a felfogás szülte nemcsak a mi törvényünk, hanem az összes hasonló külföldi törvények liberális rendelkezéseit. Szigorúbb korlátokat csak olyan állam engedhet meg magának, amely a pénztárból kiszoruló segélyezéséről külön gondoskodik. *Ami törvényünk felfogását a rokkantságról — ha betegsegélyezési szempontból kutatjuk — nem lehet félreérteni.*

A felső bíróság egyik ítéletében a törvény álláspontját a következőkben szögezi le:

»A pénztárnak az az állítása, hogy igénylő mint krónikus tüdőbeteg és ennek következtében rokkant, csak abból a célból lépett munkába, hogy segélyezési igényjogosultságának kimerítése után újabb igényjogosultságot szerezzen, nem állhat meg.

Az 1907: XIX. t.-c. ugyanis megállapította azokat a biztosítékokat, amelyeket szükségesnek vélt, hogy a betegségi biztosítástól távoltartsa a rokkantak ellátásának terheit. Ilyen biztosítékot létesített egyrészt a segélyezési igényjogosultság meghatározott tartamában, amely húsz héttől egy évig terjedhet (1907: XIX. t.-c. 50—51. §§.), másrészt abban, hogy a segélyezést már kimerített tagok újabb segélyezését meghatározott föltételhez, t. i. ahhoz kötötte, hogy a segélyezés lejártá után legalább nyolc hétig munkában álltak, illetve keresetképesek s ez alatt az idő alatt a pénztár tagjai voltak. (1907: XIX. t.-c. 64. §. első bek.)

Azzal szemben, aki e törvényes feltételeknek megfelel, nincs joga a pénztárnak arra, hogy a tagságot és az ebből folyó jogokat megtagadja azon a címen, hogy a korábbi segélyezés alapjául szolgált betegségben újabb munkábalépésekor is szenvedett. Ezzel ugyanis a pénztár szembe helyezkednék az 1907: XIX. t.-c. 64. §. első bekezdésében foglalt rendelkezéssel és a segélyezésnek olyan messzebbmenő korlátját állítaná fel, amilyent a törvény sem akart létesíteni. Igénylő több mint nyolc hétig munkában állt és ez alatt a pénztár kötelezett tagja volt, folytatólag pedig (az 1907: XIX. t.-c. 60. §. utolsó bek. alapján) orvosi vizsgálat nélkül, tehát egészségi állapotára tekintet nélkül önkéntes tagként maradni jogosítva lévén, amely joggal az alapszabályszerű esedékesség szerint befizetett járulékok fejében élt is, e tagsága idején segélyezési igényjogosultságát (az egyébkénti jogos feltételek alapján) jogszerűen érvényesíthette. *Más elbírálást abban az esetben nyerne az ügy, és a pénztár elutasító álláspontja akkor volna helyénvaló, ha igénylőnek alkalmazottjaként való bejelentése*

csalárd módon, a tényleges munkaviszony főforgása nélkül történt volna.»¹⁾

A pénztárnak tehát a segélyezéseknél nem kell és nem is szabad kutatni azt, vajjon igénylő rokkant-e vagy nem. Akár tüdővészestről akár tuberkulózisban szenvedőről vagy más krónikus betegről van is szó, a segélyezésnek csak azt az egyetlen feltételét lehet vizsgálni, vajjon az igénylő a segélyezési jogosultságot megszerezte-e.

Burkolt rokkantbiztosítás Ausztriában.

Külföldön is úgy van ez és ha ott a rokkantak által okozott terhek miatt panasz merül is fel, ez nem a rokkantak beözönlése ellen irányul, hanem a korai rokkantságot előidéző állapotok megszüntetését sürgeti és rámutat az ezen célra fordított anyagi eszközök szűk korlátaira.

Olvassuk el például a »*Wiener Bezirkskrankenkasse*« 1910. éves jelentését, amely a tüdővészesek, a rokkantak kérdésével ugyancsak ki-merítően foglalkozik. Bármily érdekesek is e fejtegetések, én itt csak néhány sornyi kivonatot kívánok bemutatni.

A betegellenőrök és orvosok által gyűjtött adatok nyomán a pénztár leírja 46 túlzásfolt nyomoruságos munkáslakásnak szennyét és előkelően magas lakbérét. Lakásreformokat sürget nemcsak a kiuzsorázott és emellett a tuberkulózis karjaiba taszított emberek, hanem az *egész város összes népességének javára*, mert a pénztár szerint nem szenvedhet kétséget, hogy a tuberkulózis elterjedését a tapasztalt borzasztó állapotok okozzák.

A pénztári tagok sorából elhaltak között 8 év alatt évenként átlag 41⁰/₀-nál a halál oka hivatalosan is a tuberkulózis volt, pedig a tapasztalat azt mutatja, hogy a valóságban e százalék még nagyobb. Az emberiség e csapásával szemben csak akkor lehet sikerrel hadakozni, ha észszerűen és rendszeresen minden eszközt felhasználunk. »Az a borzasztó veszteség — így írja a jelentés — amely a népek életét, erejét és vagyonát e betegség pusztítása folytán éri, megköveteli a céltudatos küzdelem megindítását, amelyet az emberiség teljes győzelme előtt abbahagyni nem szabad. Németország itt is elől halad. Ma már nagy eredményeket ért el, mert az évi tuberkulózis-halandóságot az 1905. évtől az 1907. évig a népesség szaporodása dacára 120.000-ről 110.000-re csökkentette. Munkássának legnagyobb sikere azonban az, hogy úttörő volt és a többi országok népeit is fölrázta közömbösségükből. Mindenütt folyik már a védekezés, csak minékünk Ausztriában nincsen jogunk arra, hogy ebben az irányban végzett munkánkkal megelégedettek lehessünk. Még nyoma sincs olyan nagy arányú tevékenységnek, amelyben a törvényhozás, az állam, a tartományok, a községek és a nép aktíve résztvenne. Az egyesületek működése a veszély nagyságához arányítva elenyésző csekély. Minden reményünket szociális biztosításba helyezzük, ettől várhatjuk csak, hogy a szociális hygiéniánk a németországihoz hasonló utat törjön, mert azt a többi hivatottak közül senki megnyitni nem akarja.

Ezekután a jelentés ismerteti azokat az intézményeket, amelyeket a pénztár, amennyire helyzete megengedte — így írja a jelentés — mindent megtett, hogy a szociális hygiénia fejlesztésénél becsülettel közreműködjék. Engedélyezett vidéki tartózkodásokat, specifikus gyógymódokat, tejet, konyaktot, borokat, fürdőket és fürdőkúrákat és végül mindezeket kívül segélyeket lábadozók és segélyre szorulóknak külön segélyalapjából.« Felépítette már második üdülőtáborát, ahol az elért eredmény kitűnő volt és »az előlött érzett örömet csak az a tudat mérsékeli, hogy még aránylag kevés üdülésre szoruló lábadozó élvezheti ott az ápolás előnyeit.« A pénztár éppen ezért vidéki tartózkodásokat is engedélyezett és a jövőben is engedélyezni fog.

Ezekből láthatjuk, hogy a rokkantak Ausztriában is alaposan meg-

¹ 1911. P. 74. 3. szám.

terhelik a pénztárakat. — *A külön rokkantbiztosítás életbelépése e terheken feltétlenül könnyíteni fog. Nem azért, mintha ezzel a rokkantsági veszélyben forgók gyógykezelése felületesebbé és így olcsóbbá válnék, hanem mert ezek költségeit részben átvenné és a valóban megrokkantak visszacsempészését fogja megakadályozni.*

A németországi betegsegélyző és rokkantbiztosító pénztárak harmónikus együttműködése.

Ezen állításom igazolására hivatkozom a németországi állapotokra. Téves volna azt hinni, hogy Németországban a betegsegélyző pénztárak a tüdővészesekeket és más krónikus betegségben szenvedőket, vagyis rokkantakat már betegségük kezdetén a segélyezésből kizárják azon címen, hogy ott vannak a rokkantbiztosító intézetek. E munkamegosztást ott éppenséggel nem viszik a végletekig, mert a pénztárak nem arra fektetik a főszűlyt, hogy valamiképpen tévedésből néhány rokkantnak költségeit ne viseljék, hanem azt, hogy intenzív gyógykezeléssel minél több beteget hamarosan újra munkaképesse tegyenek és ezzel őt a rokkantsági segéllyel egybekötött rokkantságtól megmentsek, viszont a rokkantak intézetét az elhárítható terhektől megóvják.

Ha az »Ortskrankenkasse für Leipzig und Umgegend« 1910. évi működéséről szóló jelentést a kezünkbe vesszük, hamarosan meggyőződhetünk arról, hogy nem volt olyan elszigetelten álló könnyelműség, amidőn a magyarországi munkásbiztosító pénztárak egyes rokkantsági veszélyben forgó munkásokat gyógyfürdőkbe utaltak. A leipzigai pénztár egymaga az 1909. évben 1.619 és 1910. évben 2.450 beteget küldött különféle nyaraló, fürdő és gyógyhelyekre (Aufenthalt in Sommerfrischen, Bädern, Kurorten usw.), amelyek közül a jelentés 22 helyet fel is sorol. Ezek között olvashatjuk Karlsbad, Teplicz (Bad Elster, Bad Kösen, Lausigk, Schmiederbeg) és Nauheim fürdők neveit is. Ezekon kívül üdülni küldöttek 1909. évben 2.079 és 1910. évben 2.120 tagot Augustusbad, Förstel és Gleesberg fürdőkbe, amely három helyen a tagok összesen 54.049 napig maradtak és ezen idő alatt 139.776 M 80 pf ellátási költséget, 22.240 M 55 pf gyógyfürdő és 12.389 M 90 pf utazási és podgyászdijsköltséget okoztak. Az említett Augustusbadban elhelyezett tagoknak az 1910. év folyamán kiadtak: 3.869 moórfürdőt, 733 moórborogatást, 3.375 szénsavasfürdőt, 6.808 fenyőfürdőt, 2.953 sósfürdőt, 302 tisztasági fürdőt, 227 kénfürdőt, 57 félfürdőt, 101 zuhanyt és 4.092 masszázst.

A felsorolt üdülni, fürdő és nyaralóhelyeken kívül a pénztár Naunhofban meg is vásárolt egy idegbeteggyógyintézetet és ott az év folyamán 403 könnyű idegbeteg pénztári férfitagot helyezett el és gyógykezeltetett, amelyhez ugyanott 605 szénsavfürdőt, 2.087 fenyőfürdőt, 1.091 sósfürdőt és 379 tisztasági fürdőt szolgáltatott ki.

Az itt elhelyezett betegek a pénztárnak naponként átlag 4 koronába kerültek, a mi pénzünkre átszámítva. A rokkantbiztosító intézet e költségeknek csak egyrészét térítette meg.

Végül, hogy befejezzem a leipzigai betegsegélyző pénztár túlnyomóan rokkantsági veszélyben forgó és részben már rokkant fürdőző tagjainak felsorolását, meg kell említenem, hogy 316 tüdőbeteg tagot küldött ki naponként reggel Stötteritzbe, Leipzig város határához tartozó erdei gyógyhelyre és megfizette értük naponként a teljes ellátási és közuti vaspályai költségeket. Ezekon kívül minden tag megkapta teljes táppénzét. A stötteritzi telepet a »Vereinigung zur Fürsorge für kranke Arbeiter zu Leipzig« tartja fenn, miért is használati díjat a pénztárnak nem kellett fizetnie.

A leipzigai pénztár példája világosan mutatja, hogy a külön rokkantbiztosítási intézmény még nem jelenti szükségképen azt, hogy a betegsegélyezési intézményt fenntartó érdekeltség teljesen szabadul azoktól a

terhektől, amelyek viselésére a mai uralkodó felfogás szerint igazságosan kötelezhető. A betegsegélyző intézet csupán a valóságos, megállapíthatóan rokkantak nagy tömegének eltartási költségeitől és a rokkantsági veszélyben forgók egy részének eltartásától és gyógykezelésétől szabadul, hogy annál nagyobb erővel küzdhessen a társadalomra ólomsúlylyal nehezedő rokkantak számának gyors megnövekedése ellen. A rokkantság kezdő, föl nem ismerhető stádiumában a sokszor jelentékenyen nagy gyógyítási és eltartási költségeket a még felépülő betegek által okozott terhek egy részével együtt továbbra is a betegsegélyző pénztárak viselik és ilyen módon harmonikusan illeszkednek azon intézmények sorába, amelyek nemcsak egyes osztályok, hanem az egész társadalom életfeltételeinek kielégítésére szolgálnak.

A németországi rokkantbiztosítás kihatása közvetlenül az általános közegészségügyre és közgazdaságra.

Ezen intézmények egymás segítségével dolgoznak és munkaköreik érintkeznek, egymásba folynak. Németországban a rokkantakat és ezek között a tudóvészeseket első sorban a nagyobb kerületekre kiható tevékenységgel működő külön biztosító intézetek segítik, helyezik el tudógyógyhelyeken, azonban *amikor valaki azt akarná bizonyítani, hogy minden kulturális vagy szociális intézmény maradjon szigorúan a kaptafája mellett, akkor a németországi rokkantbiztosítási intézmény a lehető legrosszabb példa.*

Engedjék meg, hogy ezen állításom igazolására a német rokkantbiztosítást néhány szóval bemutassam. Ezt az intézményt arra a célra szervezték, hogy a 16 évnél idősebb német munkásoknak, továbbá az üzemi tisztviselők, technikusok, kereskedősegédek, magántanítók és hajósok meghatározott részének: összesen körülbelül mintegy 15 millió embernek a hosszabb ideig tartó betegségek ideje alatt, továbbá az állandó keresetkép telenség esetén és a betöltött 70. életévtől kezdve életfogytig állandó évi járadékot, tehát megélhetést biztosítson és olyan betegeket, akiknél a rokkantság bekövetkezésétől kell tartani, alkalmas gyógykezeléssel a még talán elkerülhető rokkantságtól megmentsen.

Mégis azt látjuk, hogy ezen rokkantbiztosítási intézmények vezetői nemcsak minden restelkedés nélkül, hanem bizonyos önérzettel számolnak be és terjesztik a nyilvánosság előtt, hogy az 1910. év végéig megtakarított 829 millió márka vagyonukból mindössze 56 milliót fektettek be *kórházak, gyógyintézetek, tudógyógyhelyek, lábbadozó és üdülőházak, valamint rokkantmenhelyek és hasonlók létesítésére.* Ellenben 687 millió márkát kölcsön adtak *munkáslakások és munkáslaktanyák* építésére, a *közegészségügy* ápolására szolgáló intézmények létesítésére, *nevelő- és tanítóintézeteknek,* továbbá *más jóléti célokra,* végül ezen összegből 102 millió márkát a *mezőgazdasági hitelszükséglet* fedezésére. (Zur Befriedigung des landwirtschaftlichen Creditbedürfnisses.)

Ha talán még vannak kételkedők, akik azt vélik, hogy a német rokkantbiztosító intézetek mindezt a többi biztosító intézményekkel, tehát a balesetbiztosító és betegsegélyző szervezetekkel *kapcsolatban ugyan, de szigorúan a munkamegosztás elve alapján* a számukra kijelölt téren teljesítették, azokat is megnyugtathatom. A rokkantbiztosítók a felsorolt összegeken kívül még 86 millió márkát adtak kölcsön *kórházak, üdülőházak és hasonlók létesítésére,* holott, amint láttuk, *e rokkantbiztosítók maguk is befektettek 56 milliót ugyanezen címen.* Világos tehát, hogy *a rokkantak intézetén kívül még hatalmas szervezet működik a korai rokkantság elhárításán és az összes biztosító intézmények együttesen tulajdonképpen egy organikusan összefüggő hatalmas szervezetet alkotnak a közegészségügy szolgálatában.* Az a kiváló eredmény, amit e szervezet a tudóvész megfékezése körül a betegek gyógyításával és elszigetelésével az említett

két év alatt elért, az az évenként megmentett 10 ezer ember dolgozó keze már bizonyítja, hogy a befektetések nemzetgazdasági szempontból milyen gyümölcsözők.

Kell-e Magyarországon rokkantbiztosítás?

E tanulság elől nem zárkozhatunk el mi sem. És mégis amikor Németországgal oly éles versenyben élők és épen nem ostoba emberek által kormányzott Anglia a németországi példára a szó szoros értelmében rádupláz, Ausztria pedig teljes erejével legalább utánózni akarja, akkor nálunk minduntalan elsuttogják vagy önérettel hangoztatják azt a szentenciát: hogy Németország nem e befektetései által, hanem a befektetések dacára vált egészségessé, hatalmassá.

Ne nehezteljenek reám e felfogás apostolai, amikor a legjobb meggyőződésem szerint tartozom az igazságnak azzal, hogy e kijelentésüket együtt raktározom el a differenciális védekezésével, amidőn a szerumos fecskendővel közeledő orvos elől kitér, egy polcra helyezem a himlőoltástól félő gyermek óvatosságával és ott egy sorba állítom a gyomormosás ellen tiltakozó akaratán kívül megmérgezett ember hadakozásával, mert mindezek orvosi beavatkozás nélkül akarnak megszabadulni azzal a szilárd meggyőződéssel, hogy a többi megmentett is az orvosi beavatkozás dacára maradt életben és nyerte vissza az egészségét.

E felfogással tovább foglalkozni nem akarok. Lesz erre idő, amikor e felfogás hívei a német és az angol eljárásnál olcsóbb, hatásosabb és rövidebb idő alatt célhoz vezető javaslattal fognak előállni. Addig azonban működjenek csak egészen nyugodtan a szerumos fecskendő, folytassuk a himlőoltást és ne tegyük a lomtárba a gyomormosót.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének feladata.

Tiszteletteljes véleményem szerint tehát a »Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének« első sorban az volna kötelessége, hogy a munkásbiztosítási intézménynek teljes kiépítését sürgesse, rámutatván arra, hogy a miként a félbehagyott épület nem bírja ki az időjárás viszontagságait, úgy ez a be nem fejezett intézmény sem tud ellentálni az élet követelményeinek. A munkásbiztosítás fejlődésének lépést kell tartani a fölmerülő valódi szükségletekkel, mert a fejlődés megakasztása vagy késleltetése nem megtakarított fölösleges kiadásokat, hanem a nemzet egészére nehezedő, helyrehozhatatlan károkat jelent.

Ha a fejlesztés természete folytán a legközelebbi lépés nagyobb anyagi eszközöket kíván, mint amilyeneket ilyen célokra fordítani szoktunk, nem szabad elfelednünk, hogy minden halogatással csak nagyobbodik az úr, amelyet áthidalni kell s végre is teljesen legyőzetünk abban a küzdelemben, amelyet a velünk versenyző államok nem a semmittevés jelszavával harcolnak végig.

(Folyt. köv.)

MUNKÁSVÉDELEM.

Az Országos Pénztár balesetelhárítási programja.

Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatósága április 28-án balesetelhárítási akciójának alapelveit megállapítandó, külön e célra rendkívüli igazgatósági gyűlésre ült össze. E kérdéssel már az Országos Pénztár első közgyűlése is foglalkozott, kimondván, hogy szükségét látja egy elhárítási akció megindításának, azonban konkrét formában e kérdés csak 1912. év nyarán került ismét tárgyalásra, amidőn az Országos Pénztár igazgatóságának egy kiküldött bizottsága a Pénztár baleseti ágazatának programjáról, illetve ezen ágazat teljes kiépítéséről

tanácskozott. E bizottság — felismervén az elhárítás kérdésével kapcsolatos nagy kérdés-komplexum fontosságát, hogy e kérdés ne kevertessék össze egyéb kérdésekkel, — kimondotta, hogy e kérdés tárgyalását kivonja a baleseti ágazat egyéb kérdéseinek tárgyalása alól és az igazgatóságnak javasolni fogja, hogy e feladattal különállóan foglalkozzék. Az igazgatóság így is határozott, egyidejűleg azonban az Országos Pénztár elnöksége megbízta Gallai Marcel és Müller József műszaki titkárokat azzal, hogy e kérdés tárgyalhatása céljából tárgyalásra alkalmas javaslatokat készítsenek, az Országos Pénztár közgyűlése pedig minden eshetőséget szem előtt tartva, különállóan nagyobb összeget vett fel 1913. évi költségvetésébe az elhárítási akció megindítása céljából a baleseti kezelési költségek terhére azon indokolással, hogy e költségek a kártalanítandó balesetek számának csökkentésével többszörösen megtérülven, e kiadás tulajdonképpen befektetés jellegével bír. A javaslatok elkészültével az igazgatóság azok megvitatására külön előkészítő bizottságot küldött ki, azonkívül felterjesztéssel fordult a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz, melyben kérte, hogy a Hivatal e nagyfontosságú kérdést előkészítő bizottságban képviseltesse magát. A Hivatal az előkészítő bizottságba két műszaki közegét, Harkányi József és Hlaváts Kornél ministeri titkár-bírókat küldötte ki. Az előkészítő bizottság öt ülésében nagyon behatóan foglalkozott az előterjesztésekkel és Gallai titkár javaslatait kisebb változtatásokkal magáévá tette. Az előkészítő bizottság javaslatait az igazgatóság rendkívüli gyűlésén dr. Szemenyei Kornél aligazgató terjesztette elő, mire az igazgatóság azokat jelentéktelen változtatásokkal el is fogadta és a javaslatokat határozattá emelte.

Az Országos Pénztár igazgatósága ezen határozatával a balesetelhárítás óriás fontosságú kérdését gyakorlati térre vitte át, amely az érdekeltségek részéről előreláthatólag a legmesszebb menő érdeklődéssel fog találkozni. Lapunk éppen erre való tekintettel e kérdéssel már legközelebb behatóan fog foglalkozni, addig is azonban főbb vonatkozásaiban ismertetni kívánjuk az Országos Pénztár elhárítási akciójának, illetve határozatának lényegét. A határozatok több pontba foglaltattak, amelyek azonban nagyjában két csoportra bonthatók. Az első csoportba foglalhatóak mindazon határozatok, amelyek az elhárítás sikeres lebonyolításához szükséges eszközöket keresik és állapítják meg, míg a második csoportba inkább az akció szervezeti kérdései tartoznak. A helyes eszközök megtalálása volt egyike a legfontosabb feladatoknak. Az Országos Pénztárnak ugyanis a balesetek elhárítására több eszköz és út áll rendelkezésére. Módjában áll a Pénztárnak az illetékes iparfelügyelőket, iparhatóságokat, bányakapitányságokat stb. megkeresni a szükséges rendelkezések eszközlése végett, ezenkívül óvórendszabályok kibocsátását is kérelmezheti a kereskedelemügyi minisztertől.

A javaslat azonban nem látta célhoz vezetőnek ezen eszközök egyikét sem, miután az elhárítás kérdése közigazgatásunk e szerveinek évtizedek óta képezte feladatát és a külföldi tapasztalatokhoz képest rohamosan emelkedő járadéknövekedésünk minden szakembert arról győzhetett meg, hogy ennek okai nagy részben e szervek elégtelen munkájában keresendők, minek következtében a helyzet javulását továbbra is e szervektől várni legalább is kétséges volna. Célhoz vezetőbbnek találtatott ezért egy oly rendszer létesítése, amely az akció súlypontját az Országos Pénztárba helyezi át, olyképpen, hogy az elhárítási akció kapcsolatba hozatik az üzemeknek a helyszíni vizsgálatok révén való besorozásával, amely munkálat a Pénztárnak törvényes feladatát képezi. Az Országos Pénztár baleset elhárítási akciója így tehát tulajdonképpen nem is egy különálló munkálat, hanem kapcsolatba kerül azon törvényes kötelességének végrehajtásával, amely szerint az üzemek a fenforgó veszélyességük szempontjából vizsgálat tárgyává teendők (1907. évi XIX. t.-c. 34. §.) és megfelelő

veszélyességi osztályba a megfelelő arányszámmal sorozandók. Az üzemeknek ilyképpen eszközölt besorozása alkalmából pedig az Országos Pénztár műszaki kiküldöttei szóval, írással és rajzzal, vagyis szaktanácsaikkal a munkaadókat fel fogják világosítani az iránt, hogy milyen módszerekkel, illetve védelmi berendezésekkel, vagy üzemi átalakításokkal volna az Országos Pénztárnak módjában a kérdéses és elégtelen berendezése folytán *magas veszélyességi arányszámba sorozott üzemre* vonatkozólag alacsonyabb arányszámot megállapítani. Ezen módszerével az Országos Pénztár igénybe veszi legerősebb fegyverét, miután a veszélyességi táblázat a veszélyességi osztályokon belül 50%-os eltéréseket engedvén meg, lehetséges lesz meggyőzni az illető munkaadókat arról, hogy az ő anyagi érdekükben áll, hogy olyan berendezkedéseket, illetve átalakításokat eszközöljenek, amelyek tényleges veszélyességüket csökkentik. Igen közelfekvő az a gondolat, hogy miután éppen a veszélyes üzemeknél nagy és anélkül is folyton emelkedő balesetjárulékokról van szó, nem fog nagy nehézségbe ütközni mindazon követelményeket kieszközölni, amelyeket törvények, szabályrendeletek és alacsony bírságok ezideig keresztülvinni nem tudtak. Az Országos Pénztár tehát ez akciójának nem hatósági, hanem gyakorlati, üzletszerű jelleget kíván adni.

A gyakorlati és üzletszerűség bélyegét viselik az elhárítási akcióra vonatkozó határozatok egyéb pontjai és intézkedései is. Így az Országos Pénztár akcióját az iparfelügyeletől eltérőleg szakmák szerint kívánja lebonyolítani, mert így az egyes szakmák munkaadói nem általános tudású szakközeggel, hanem az üzemek részletkérdéseit alaposan ismerő szakemberekkel fognak tárgyalhatni, aminek éppen a kölcsönös meggyőzhetőség lehetősége folytán csakis jó eredménye lehet.

Az elhárítási akció megszervezésében és lebonyolítási módszerében az Országos Pénztár az összes érdekeltet be akarja vonni, azon felelősségből indulva ki, hogy minden akció akkor vezet sikerhez, hogyha az akció vezéreszméinek megállapításánál az összes érdekelt véleményüket, illetve ellenvetéseiket elmondhatják. Hogy ezen cél elértessék, az Országos Pénztár az elhárítással kapcsolatos kérdéseket 2 nagy csoportba osztotta, amelyeket talán legmegfelelőbben általános elhárításpolitikai kérdéseknek és szakmánként szorosan vett szakkérdéseknek nevezhetünk és ezen 2 kérdés-komplexumnak megfelelőleg építette fel az Országos Pénztár az e kérdést *irányító szervezetét*. Elhatározott ugyanis, hogy az Országos Pénztár igazgatósága egy állandó balesetelhárítási szaktanácsot fog felállítani, amelynek feladata lesz az igazgatóságnak a balesetelhárítás általános politikájára, általános programjára és egyéb e kérdésekhez fűződő általános kérdésekre szaktanácsait megadni. Ennek a szaktanácsnak fogja többek között egyik feladatát képezni a baleseteknek egyes iparáganként való megoszlását állandóan figyelemmel kíséreni s ennek megfelelően megállapítani azon sorrendet, amelyben a balesetelhárítási akció megindítandó volna. Természetes ugyanis, hogy a nagy költségek és egyéb okok folytán az ország egész iparára egyszerre és egyidejűleg céltudatos és mélyreható munkálkodást lefolytatni lehetetlen, miért is *évekre lesz szükség ahhoz, hogy az összes iparágaknak balesetelhárítási viszonyai tanulmányozás, illetve szanálás alá vehetők legyenek*. Az állandó elhárítási szaktanács tagjai ezen fenti célnak megfelelőleg a következők lesznek:

Az Országos Pénztár mindenkori elnöke és két alelnöke.

Az igazgatóságnak 3-3 munkaadó, illetve munkás tagja.

Az Országos Pénztárnál a törvény értelmében fennálló 3 üzletágnak (és pedig a felosztó-kirovó, azaz a gyáripari, a tőkefedezeti, azaz építőipari és a díjfizető, azaz kisipari üzletágnak) megfelelően e három érdekeltiséget leginkább képviselő munkaadó-testületek közül a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének, a Magyar Építőiparosok Országos Szö-

vetségének és az Ipartestületek Országos Szövetségének egy-egy e célra meghívott, illetve kiküldött tagja, a biztosítottak részéről pedig — a paritás elvét tartva szem előtt — a Magyarországi Szakszervezeti Tanácsnak, mint az összmunkásságot képviselő testületnek 3 tagja.

A fentemlített 15 tag e tanács beltagjainak fog tekintetni. A tanács kültagjai, azaz nem szavazó tagjai gyanánt meghívottnak a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal által megnevezett szakközegek, valamint a 3 ipari főfelügyelői kerület vezetői. Ugyancsak kültagja lesz a tanácsnak az Országos Pénztár igazgatója.

Az egyes szakmákban megindítandó balesetelhárítási akció részletes szakkérdéseinek megvitatására a szaktanács javaslatára ad hoc szakbizottságok fognak összeállítani, amelyekbe meghívottnak az illető iparág összes munkaadó és biztosított érdekeltségei. A szaktanácsnak azonkívül módjában fog állani egyéb, ezen iparágakban szaktekintélyeknek elismert szakembereket is meghívni. Ezen ad hoc bizottságoknak fogja feladatát képezni az elhárítási munkálatokkal megbízandó osztály, illetve személyzet által az illető iparágakban megindítandó elhárítási akcióra vonatkozó szakelőterjesztéseit tárgyalás alá venni és megállapítani az illető iparágban legnagyobb sikerhez vezető eljárási módszereket, ajánlható védőkészülékeket és egyéb elhárítási intézkedéseket. Az ad hoc bizottságok javaslatai felett az állandó szaktanács útján az igazgatóság fog határozni és határozatait, amelyek az intézkedések kereteit állapítják meg, elhárítási közegeinek útmutatás, illetve utasítás alakjában fogja kiadni.

Minden egyes iparágban megindítandó tényleges akciót tehát meg fog előzni egy az illető ipar teljes érdekeltségének bevonásával létesített ad hoc értekezlet, amiből egyúttal az is folyik, hogy ezen ad hoc bizottságok csupán az akció megindítására létesülnek és nem állandó bizottságok.

Az Országos Pénztár politikájának sikerét tehát arra bázisozza, hogy elvárja, hogy amennyiben a munkaadók és munkások úgyszólván saját maguk állapítják meg a rendszabályozásuknak módszereit, annak gyakorlati végrehajtásában is az Országos Pénztár segítségére lesznek. Az ipari főfelügyelők bevonásával pedig az Országos Pénztár el akarta érni azt, hogy lehetővé tegye a sikeres összműködés biztosítását, miután az ipari főfelügyelők részvételével és hozzászólásával megállapított elhárítási normák ezáltal a kerületi iparfelügyelők számára is kötelezők lesznek.

Azon célból, hogy az elhárítási akciójából az Országos Pénztár igazgatósága a hatósági jelleget a legvégső szükségig kiküszöbölje, a legerősebb fegyverének, azaz a törvényben biztosított megtérítési jogának intenzív és programmszerű alkalmazásával az Országos Pénztár jelenleg még nem kíván élni, azonban ezen fegyverét is azon időponttól kezdve alkalmazni fogja, amidőn meggyőződik arról, hogy egyes üzemek az érdekeltségek legnagyobb részében elfogadott és bevált intézkedéseket végrehajtani nem akarják.

Az elhárítási akció egyik további sikeres eszköze gyanánt szükségesnek találtatott annak a kimondása is, hogy az Országos Pénztár műszaki közegei minden oly hatósági balesetvizsgálatokon résztvegyenek, amelyeken a balesetelhárítási intézkedések keresztülvitele sikeresnek mutatkozik. Konkrét balesetektől kifolyólag ugyanis nagy hajlandóság mutatkozik az üzemek vezetőségénél a legmesszebb menő balesetelhárítási intézkedések teljesítésére. Az igazgatóság programjába vette ezenkívül a balesetelhárítás kérdésének, illetve propagandájának röpiratokkal, időleges kiállításokkal stb. való előmozdítását és e célból már fennálló intézményekkel a kapcsolatot keresni fogja. Abból az elvből indulva ki, hogy az elhárítás lebonyolítása, vagy sikere legnagyobbbrészt az eljáró személyzet kiválóságától fog függeni, az igazgatóság elhatározta, hogy e személyzet beállítását a legnagyobb gonddal kívánja eszközölni és arra való tekintettel, hogy ezen

állásokra megfelelő személyzetet megnyernie sikerüljön, magasabb javadalmasú állásokat állapított meg, amelyeknek betöltését a legbehatóbb kiválasztás után meghívás útján fogja eszközölni. Annak a biztosítása céljából pedig, hogy ez a személyzet a szoroson vett elhárítási kérdésekben tényleg a gyakorlatban bevált szakismeretek birtokába juthasson, az igazgatóság nagy gondot fog fordítani ezen személyzetnek külföldön való kiképeztetésére és e célból e szakközégek az illetékes németországi Berufsgenossenschaftok szakközégeihez fognak 4—8 hétre beosztani.

A fentiekben rövid vázlatát adtuk az igazgatósági határozat lényegének, amelynek közvetlen eredménye most már az állandó balesetelhárítási szaktanács összehívása lesz, ami május hó második felére várható és ezt követően már gyorsabb lépésekben fog az egész akció a megvalósulás stádiumába jutni, úgy, hogy előreláthatólag ez év őszén a legveszélyesebb iparokban a tényleges munkálatok meg fognak kezdődhetni.

Ankét a munkanélküliségről. A Munkanélküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesülete április hó 30-án d. u. 5 órakor a kir. magyar tudományegyetem nemzetgazdasági szemináriumában ankétet tartott, amelyen a munkanélküliség és a gazdasági helyzet vonatkozásait tárgyalták. Az ankét lefolyásáról szóló ismertatést a Munkásügyi Szemlének a munkanélküliségről szóló külön száma hozza.

Gondatlanság büntetőségét nem zárja ki a sértett gondatlansága. A m. kir. Kúria 6.250/711. számú ítéletében kimondotta:

»Az 1893: XXVIII. t.-c. 1. §-a értelmében a munkaadó köteles ipartelepén mindazt létesíteni és fentartani, ami, tekintettel a telep és az üzem minőségére, annak körülményeihez képest az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása érdekében szükséges és pedig annak a) pontja szerint azon helyeken, hol az alkalmazottak élete, testi épsége, vagy egészsége leesés vagy valamely tárgy lehullása által veszélynek lehet kitéve, köteles megfelelő védőkészülékeket alkalmazni, a mélyedéseket, valamint az olyan tartályokat, melyeknél veszély fenforog, amennyiben az üzem természete azt megengedi, kellőleg bekeríteni, illetve befedni. . . . . Vádlott a köteles gondosságot a nyílásba való beleesést megakadályozó alkalmas védő szerkezet alkalmazását elmulasztotta, s ennek következtében lehetővé vált, hogy sértett egy csille kiürítése közben elcsúszván, jobb lábával belekerült az agyagzúzó gépnek a nyílásába, ahol azután a forgó hengerpár a jobb alszár első harmadát szétroncsolta: jogi tévedés nélkül állapította meg a kir. tábla a vádlott gondatlanságát és az ennek folytán bekövetkezett testi sértés közötti okozati összefüggést és pedig annál fogva is, mert a büntetendő eredményt maga után vont gondatlanság büntetősége nem szűnik meg az által, hogy az eredmény bekövetkezésére esetleg a sértett gondatlansága is közrehatott és mert az szintén meg lett állapítva, hogy a gépezet több rendbeli olyan készülékekkel ellátható, amely a sérülés megakadályozására alkalmas.«

Felnőtt férfi munkások munkaidejének korlátozása. Az osztrák hivatalos lap folyó évi május hó 1-i számában közli az ipartörvény novelláját, melynek legfontosabb rendelkezése a felnőtt munkások munkaidejének korlátozása. A törvény ugyanis felhatalmazza a kormányt, hogy mindazon üzemekben, amelyekben a hosszú munkaidő miatt a munkások egészsége veszélyeztetve van, a munkaidő tartamát és a napközi szüneteket rendeleti úton szabályozza.

A rendelet kibocsátása előtt a kereskedelmi és iparkamarák véleményét is meg kell a kormánynak hallgatnia.

A törvénynek érdekes rendelkezése, hogy a védőrendszabályok be nem tartásáért a munkást is felelőssé teszi, amennyiben 10 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel s 24 órás elzárással bünteti a szabályok áthágóit.

A fiatalokú férfi munkások éjjeli munkájának korlátozása angol gyárakban és műhelyekben. Angolországban a 14—18 éves fiatalokúak éjjeli munkája jelenleg különböző feltételek mellett van megengedve. 14 éven fölülű fiúk magas kemencéknél, könyvnyomdáknál, papir- és üvegyárakban, 16 éven fölülűek napilapoknál (két éjjel hetenként) éjjel is dolgozhatnak. Az

államtitkár a gyári törvény alapján további tíz különböző iparág számára engedélyezett kivételt az éjjeli munkára. 1911-ben egy bizottság küldetett ki annak tanulmányozására, hogy volna a fiatalok éjjeli munkája megszüntethető. A bizottság megállapította az éjjeli munka káros voltát, de sajnos nem tesz javaslatot annak gyökeres megakadályozására. A bizottság meggyőződött róla, hogy az éjjeli munka megfosztja a fiatalokat a napfénytől, a megszakítatlan alvástól, rendszertelen étkezést okoz, minélfogva az egészségre kártékony. A továbbképzést is megakadályozza az éjjeli munka, mert az éjjel dolgozó fiúk az esti iskolákat nem látogathatják.

A fiúk éjjeli munkájának szükségességét illetően úgy nyilatkozott a bizottság, hogy elvben nem kívánatos, természetellenes, bizonyos tennivalók számára azonban még szükségesnek tartja. A termelési módszerek javításával, nemzetközi egyezségekkel azonban oda kell törekedni, hogy a gyermekek éjjeli munkája eltöröltessék, vagy legalább is a 18 éven fölüliekre korlátoztassék. A hatóságok részére, mielőtt az éjjeli munkára a gyermekeknek az engedélyt megadná, azt ajánlja a bizottság, hogy győződjenek meg: hogy a munkafolyamatnak szükségképpen folytonosnak kell-e lennie; hogy a munka teljesítésére gyermekek alkalmasak-e; hogy a munkaidő nem túl hosszú-e; hogy az étkezésre adott idő és a pihenő idő megfelelő és a csapattelválás okos módon van-e elrendelve és hogy a munka befejezésétől a munka újból való megkezdéséig terjedő idő elegendő a jövet és menetre, étkezésre, alvásra és pihenésre.

A bizottsági jelentés foglalkozik azután a kivételes éjjeli munka engedélyekkel és e tekintetben a multhoz képest némi, nem teljesen kielégítő megszorításokat javasol. Javasolja végül, hogy a 18 évnél fiatalabb fiúk az éjjeli munkára való bocsájtás előtt orvos által vizsgáltassanak meg és egy munkaadónak se engedjék meg gyermekeket alkalmazni éjjeli munkára a gyárfelügyelőség különös engedélye nélkül.

A bajor iparfelügyelet jelentése az 1912. évről. Az üzemek és a munkások számának szaporodása folytonosan halad. Gazdasági, vagy politikai események által okozott súlyos zavarok nem fordultak elő.

A munkásszaporulat legnagyobb részét a ruházati iparra, gépiparra, fémiparra, szövőiparra és faiparra esett. A felügyeletre kötelezett üzemek munkásságának száma 27.924 fővel szaporodott. A felnőtt munkások szaporodása 4%, a fiataloké 2%. Feltűnő a női munkaerő aránylag erősebb szaporulata, 7,5% a férfi munkások 2,7%-ával szemben, aminek oka abban rejlik, hogy a mind nehezebbé váló megélhetési viszonyok mind jobban kényszerítik a nőket is a kereső munkában való részvételre. Ez az oka részben annak is, hogy a gazdasági helyzet javítását célzó munkaharcok az elmúlt évben sem szüneteltek, 253 üzemben 19.012 munkás szüntette be a munkát, de a kizárások is tekintélyes számúak voltak és 10.768 munkásra terjedtek ki, a munkabérvesztés pedig 1.306.894 márkára rúgott. A harcoló munkásoknak mintegy $\frac{3}{4}$ része ért el bérjavítást és munkaidő rövidülést. Számos önkéntes munkaidő rövidítésről is számol be a jelentés, kivált a nőket foglalkoztató gyári üzemek mind nagyobb számban adják meg a szabad szombat délutánt és folyton több helyen kapnak a munkások, bár csak rövid időre is, évenként szabadságot. A túlmunka és vasárnapi munka korlátozása még mindig sok kívánni valót hagy fenn.

A nők tízórás munkaidejének általánosítása nem ütközik már nehézségekbe, sokhelyütt azonban a vendéglői iparban foglalkoztatott nők munkaideje 16-20 órát is tesz ki. Ebben az iparágban egyébként is sok a javítani való. Az otthon munkát szabályozó törvény végrehajtásától várják első sorban ebben az iparban is a jelentékeny gyermekmunka korlátozását.

A vendéglői konyhák berendezése és üzeme. A német szakácsok szövetsége a szakácsok nemzetközi szövetségével karöltve nemrég panasz tárgyává tette a szállodák, vendéglők és egyéb ipari üzemű konyhák foglalkozásait. A nevezett szövetségek előadása szerint nagyon sok konyha nem felel meg az ételmiszer-hygiene követelményének annyiban, hogy a mosogató és egyéb mellékhelyiségektől nincsenek elegendőképpen elkülönítve, nincsenek megfelelő mosdó és köpöedények, a padló, a plafon és a falak rosszul vannak gondozva. Munkásvédelem szempontjából a főzőhelyiségek elégtelen magassága, túlzott felmelegedése, hiányos szellőztetése és világítása és az ülőhelyek és öltöző helyiségek hiánya a panasz tárgyai. Végül a személyzet egy részének túlhosszú a munkaideje.

Az illetékes minisztérium a tartományi főnökökhöz intézett leiratában az 1900-ban gyűjtött adatokat figyelembevételével elismeri ezeknek a panaszoknak a jogosultságát. Sőt újabb felvételek is megmutatták, hogy egyes konyhaüzemek olyan hiányokat tüntetnek fel, amelyek kívánatosá teszik a hatósági beavatkozást.

Az építkezési hiányok megakadályozása szempontjából kívánatos, hogy az ipari üzemű konyhák építési kérvényeit a rendőri hatóságok felülbírálat céljából az iparfelügyelőséghez tegyék át. A már fennálló ipari üzemű konyhákban ügyelni kell arra, hogy a munkások az egészségre veszedelmes behatások ellen védve legyenek.

Balesetelhárítás az építőiparban. A németországi szakszervezetek bizottsága, hogy a szakszervezetek szociális követeléseit a szélesebb körű nyilvánosságának gyakorlatilag is bemutassa, az 1913-ik évi leipzig-i nemzetközi építési szakkiállításon saját épületet emel állványokkal minden az építkezésnél foglalkoztatott munkásszakma részére, felvonókkal az építkezési anyag részére. Mindezt természetesen nagyságban mutatják be. Bemutatnak továbbá sok közegészségügyi berendezkedést: mint szellőztető-, fűtő- és világítóberendezést, valamint hirtelen megbetegedések és balesetek alkalmára egészségügyi berendezéseket. A német szakszervezetek ezzel először használják föl a kiállítást, mint modern és vonzó propaganda eszközt.

Mérges gázok eltávolítása fémégetőkben és fémedzőkben. A charlottenburgi munkásjóléti állandó kiállítás utolsó évi újítása áttekintő külön kiállítások rendezése a munkásvédelem egyes speciális területeiről. 1913 április hónap 1-én nyitottak meg egy ilyen kiállítást, amelyen bemutattak olyan berendezéseket, amelyek fémégetőkben és fémedzőkben fejlődő mérges gázok fejlődésének megakadályozására és elvezetésére szolgálnak. Ebben a külön kiállításban modelleken, rajzokon stb. kívül a gázvezetés két különböző módszerét üzemszerűen mutatják be. Azonkívül ki van állítva minden ilyen üzemben használt eszköz, mint edények, baleseti elhárító készülékek stb., továbbá célszerű falburkolatok és padlózatok, végül azok az intézkedések, amelyek mérgezés esetén mint első segítség szóba jöhetnek.

Franciaország újabb szociálpolitikai alkotásai és feladatai. Ez év elején életbelépett Franciaországban egy új törvény, amely a munkások életének és testi épségének a védelme szempontjából nagy jelentőséggel bír. A törvény az iparfelügyelőket *rendelkezési joggal ruházza fel*. Felhatalmazza őket, hogy a munkaadókat azonnal kényszeríthetik a megállapított hiányos védkészülékek rendbehozására, vagy egyéb hiányok pótlására. Kötelezi továbbá a legalább 10 alkalmazottat foglalkoztató üzemek tulajdonosait az üzemnek az iparfelügyeletnél való bejelentésére. (Eddig az üzemekről nem vezettek nyilvántartást.) A nők, gyermekek és fiatalok védelmére fennálló törvényes szabályokat a törvény a kereskedelmi üzemekre is kiterjeszti s ezzel lényegesen bővíti a munkásvédelem területét.

Ezenkívül foglalkozik a kormány és a törvényhozás még többrendbeli szociális alkotással. Így a felnőtt férfiak munkaidejére vonatkozólag még a múlt év júliusában elfogadott a kamara egy indítványt, amely szerint a legközelebbi két éven belül 11 órára, két év múlva 10^{1/2} és újabb két év múlva 10 órára szállítandó le mindenütt a felnőtt férfiak munkaideje. A bányamunkások már rég várják a 8 órás munkanap törvénybe iktatását.

A népszaporodás stagnálása ellen a gyermekes családok segélyezésével, olcsó lakásokról való gondoskodással akarnak segíteni.

Foglalkozik a kormány a magánalkalmazottak jogviszonyainak a rendezésével s a tanoncüggyel is. Mindezekre vonatkozó törvények előkészítés alatt vannak.

A gyermekek védelme Spanyolországban. A spanyol minisztérium rendeletet bocsátott ki, melylyel főleg a gyermekeknek és kiskorúaknak külföldre való tömeges toborzását akarja megakadályozni. A rendelet kötelességévé teszi mindenkinek, hogy gyermekeknek a szülői házból ipari foglalkoztatás céljából való eltávolítását és azt, hogy gyermekekkel ipari műhelyekben rosszul bánjanak, megakadályozza, illetőleg a tudomására jutott esetekről a hatóságnál feljelentést tegyen. Tíz éven alúli gyermekeknek tilos utcán elárusítani. Hét éven alúli gyermekek kitevése vagy idegen munkaadó részére való átengedése fogházzal és

magas pénzbírsággal büntetik. A rendelet sejteti, hogy a gyermekek kizsákmányolása terén rettenetes állapotok uralkodhatnak Spanyolországban.

Női iparfelügyelők Oroszországban. Február hónapban dr. Novikoff, Moszkva képviselője törvényjavaslatot terjesztett a дума elé, amelynek tárgya a női iparfelügyelet. Eszerint a javaslat szerint 40 felügyelőnőt és 5 segédfelügyelőnőt neveznének ki, vagyis mintegy 15 ezer munkásnőre egyet, miután 1911-ben Oroszországban 638.977 nő volt gyárakban foglalkoztatva. A felügyelők teljesen önállóak volnának és ugyanazok a jogaik és kötelességeik volnának, mint a férfi felügyelőknek, tehát a gőzkazánok felügyelete is hatáskörükbe tartoznék. Képesítésül valamely főiskola elvégzését követelnék meg.

Nagy meglepéssel kell ezt a javaslatot fogadni, minthogy Oroszországban is nagyon terjed a női munka az iparban. Mert a munkásvédő törvények nagyon elégtelenek, annál szükségesebb azok végrehajtását női iparfelügyelők segítségével a lehetőségig biztosítani. A kormány elvileg nem ellenzi az újítást, de a női iparfelügyelőket csak a kis kézműipar ellenőrzésére alkalmazná, amely intézkedésről Oroszországban már tíz év óta beszélnek és félő, hogy még nagyon soká ezután is csak beszélni fognak. A kormány nézete szerint a gyári munkásnőkre nézve teljesen megfelelők a férfi iparfelügyelők. A дума többsége elfogadta a javaslatot. Nem lehetetlen azonban, hogy az államtanács a női iparfelügyelőket éppoly veszedelmesnek fogja tartani, mint a nőügyvédeket, akikről a működési engedélyt nemrég megtagadta.

Nemzetközi bányamunkás-kongresszus. A bányamunkások 24-ik kongresszusát folyó évi július hó 21-én Karlsbadban tartják meg. E kongresszusra — mint a Bányászati és Kohászati Lapok írja — két határozati javaslatot terjesztenek elő a munkaidő tekintetében. Egyik az angoloké és belgáké, amelyben az általános 8 órai munkaidő megvalósítását követelik, s kötelezővé tételét annak, hogy a munkaszakok között 16 órai időköz legyen, valamint, hogy a heti munkaszakok száma hatnál többre ne terjedjen. A másik határozati javaslat német, holland és osztrák részről tételik, mely szerint a bányai munkások 8 órai munkaideje törvényben biztosítandó, azonban a nedves és meleg munkahelyeken legfeljebb csak 6 órai munkaidő engedhető meg. A németek és osztrákok részéről újból és sürgősen követelni fogják még a balesetek elleni biztonság védelmét, e célból bányamunkásfelügyelők intézményének oly bevezetését, aminő máris működik Angolországban. Ezenkívül a belgák még törvényes vagy kollektív egyezmény-szerű bérminimumot, valamint minden bányamunkás számára évenként kétheti szabadságnak teljes bérrel való biztosítását is fogják javaslatba hozni.

Bányamunkások védelme az Egyesült-Államokban. Az utóbbi években Amerika bányatulajdonosai közt mind észrevehetőbb az a törekvés, hogy a bányamunkások biztonságáról kielégítő módon gondoskodjanak, amely törekvés egy szövetség alapítására vezetett. A szövetség, amelybe a vezető szén- és fémbányaüzemek, valamint bányamérnökök tartoznak, azt a célt követi, hogy a balesetek számát a bányaművekben lehetőség szerint korlátozzák és az üzembe jobb biztonsági módszereket vezessenek be. 1911-ben az Egyesült-Államok szénbányaiban 2.719 személy halt meg, 9.106 súlyosan és 22.228 könnyen sebesült meg, a fémbányákban és kőbányákban pedig majdnem ugyanekora a szerencsétlenül jártak száma. Hogy tehát a balesetek számát csökkentsék, szükségesnek tartották a robbanások, tűz és egyéb balesetek után való mentőmunkálatok, valamint a sebesültek első segítését új módszerek szerint rendszeresíteni.

Védőeszköz a bányászok részére. Egy rossbergi, porosz sziléziai ember bányamunkások részére felette gyakorlati értékű készüléket talált fel és szabadalmaztatott. Majdnem naponta fordulnak elő olyan balesetek, amelyeket lezuhanó kőtömegek okoznak. Fejtörések és koponyatörések ezért nem ritkák. A védőfövegek nem nyújtanak kellő biztonságot, mert az ezeket érő közvetlen ütések átterjednek közvetlenül a fejre is. Az új védőkészülék sisakformájú védőtetőből áll, amely azonban nem a fejen nyugszik, hanem alkalmas módon rugók segítségével a vállakra erősített hordókészülékkel van összekötve. Ütések, vagy lökések, amelyek erre a készülékre hatnak, ilyenformán a vállakra vitetnek át, még pedig a rugók alkalmazása folytán tetemesen lefokozott erővel. Párnázás alkalmazásával az ütések és lökések hatása még a vállakon is jelentékenyen csökkenthető.

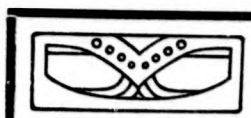
Munkásügyi bibliográfia 1913-ból.

A szerkesztőség fenntartja magának, hogy egyes felsorolt munkákra még bővebben visszatérhessen.

Olvasóink kívánságára munkásügyi szakkérdésekben szívesen szolgálunk bibliografiai információval.

- Arbeitsnachweiskongress, 7. deutscher. Hamburg, 19—21, 1912. Berlin. Heymann, (VIII, 262) 8°. M. 7. = Schr. d. Verbandes deutscher Arbeitsnachweise. Noll.
- Stenogr. feljegyzések. — Az állasközvetítési törvény eddigi hatásai és a reformtervek. Közvetítők épületeinek berendezése, építése, munkapiacstatisztika. A nyilvános munkaközvetítés újabb tapasztalatok világánál. Vándorló munkások munkaközvetítése és a róluk való gondoskodás.
- Ashley, Annie: The Social policy of Bismarck. New York: Longmans, (11, 95) 75 c. = Birmingham studies in social economics and adjacent fields; ed. by W. J. Ashley.
- Schmoller Gusztáv előszavával. Kritikai tanulmány; a német és angol szociális biztosításügy összevetése. A Bismarck-féle szociálpolitika érdekei. Az államszocializmus gyökerei. Az európai rokonintézmények. Az angol Insurance bill.
- Becker, O., Bernhard, E.: Die gesetzliche Regelung der Arbeitsvermittlung in den wichtigsten Ländern der Erde. Berlin: Heymann, (VII, 322) 8°. M. 8, = Schr. d. Verbandes deutscher Arbeitsnachweise, No. 10.
- Beckmann, A., Niebour, H.: Tafeln zur Ermittlung der Invaliden — und Altersrenten, Berlin: Arbeiter Versorgg. (IX, 230) 8°. M. 6.
- Bericht über die Gesundheitsverhältnisse und Gesundheitsanstalten in Nürnberg. Hrsg. v. Verein f. öffentl. Gesundheitspflege unter Mitwirkg. des Stadtmagistrats. Nürnberg: Schrag, (VII, 346) 8°. M. 3.
- Compte rendu du 13 congrès national ouvrier de l'industrie textile tenue à Fourmies les 15—17. VIII, 1912. Lille: Dhoossche (102) 8°. f. 30.
- Dispan de Florian, H.: Etude sur les workhouses. Paris: Oudin (134) 8°.
- Farm Servants Holidays Bill. London: Wyman. d. 1,—.
- Freese, H.: Der freie Werkvertrag und seine Gegner. Jena: G. Fischer, (IV, 57) 8° M. —80.
- Habitations à bon marché. I.: Statuts-types de sociétés de construction et de crédit réglés par la loi du 12 avril 1906 (forme coopérative) approuvés par décision du 23 novembre 1908. Nancy: Berger-Levrault. (15) 8°. = Ministère du travail et de la prévoyance sociale. (Direction de l'assurance et de la prévoyance sociales).
- Hartmann, K.: Das Gefahrtarifwesen und die Betragsberechnung der Unfallversicherung des Deutschen Reiches. Berlin. Springer, (94) 8°. M. 2.—.
- Hauschild, H.: Die soziale Lage der Besatzung der deutschen Hochseefischereifahrzeuge. Berlin: Kameradschaft (VI, 185) 8°. M. 2,50.
- Heitz: Le péril alcoolique et la lutte antialcoolique. Rapport présenté au conseil municipal de Besançon. Besançon: Imp. Solidarité (32) 16°.
- Jacquet, L.: L'alcool. Paris: Masson et Co. 1913. (XVIII., 951) 8°. fr. 17.
- Általános gazdasági tanulmány. Vonatkozásai a mezőgazdasághoz, iparhoz, kereskedelemhez, törvényhozáshoz, adóügyhöz, egyéni és társadalmi egészségügyhöz. Előszava G. Clémenceautól.
- Jubineau, M.: L'idée de fédéralisme économique dans le socialisme français. Paris: Giard & Brière (183) 8°.
- Kriz, A., Horst, A.: Gesundheitspflege des Kaufmanns. Wien: Urban & Schwarzenberg (IV, 84) 8° M. 1,10.
- Lange, P. Angestellte und Arbeiter im Wirtschaftsleben. Berlin: Handlungsgehilfenverband (37) 80. M. —, 20. = Schrift des Zentralverbandes der Handlungsgehilfen, No. 23.
- Lange, P.: Die Tarifverträge des Zentralverbandes der Handlungsgehilfen. Berlin: Handlungsgehilfenverband (245) M. 4,—. = Schrift des Zentralverbandes der Handlungsgehilfen, No. 27.
- Az 1912. év derekán talált állapotok szerint feldolgozva.

- Lattmann*, Die sozialen Aufgaben unseres Volkes im Lichte der Reichstagswahl. (Referat). Leipzig: Deichert, (43) 8-o. M. — 50. = Kirchlich-soziales Heft, No. 48.
- Mahaim*, E.: Le droit international ouvrier. Paris: Larose et Tenin, (VIII, 385) 8°. f. 6,—.
- Notice sur la loi des retraites ouvrières et paysannes du 5/IV. 1910. modifié 27/II. 1912. et sur la caisse de la fédération comtoise et les caisses indépendantes. Besançon: Imp. de l'Est (8) 8°.
- Peyer*, W. D.: Die Arbeits und Pachtgenossenschaften Italiens. Jena: G. Fischer (IV, 288) 8°. M. 6.
- Railways Bill, No. 2. London: Wyman, d. 1, —.
- Rapport du conseil supérieur des habitations à bon marché à M. le président de la République. Année 1911. Nancy: Berger-Levrault, (91) 8°. fr. 1. = Ministère du travail et de la prévoyance sociale.
- Recueil de documents sur les retraites ouvrières et paysannes, réunis par le ministère du travail et de la prévoyance sociale (direction des retraites ouvrières et paysannes) Nancy: Berger-Levrault, (365) 8°. fr. 1.50.
Vonalkozó törvények, rendeletek, elvi jelentőségű döntések.
- Reichskongress der Angestellten und Privatbeamten Österreichs. Wien: Volksbuchhandlg. (132) 8° M 1.—.
- Reiher*, A.: Die Kündigungsfristen der Kaufmaennischen Angestellten. Berlin: Handlungsgehilfenverband. (18) 8°. M. —.20. = Schrift des Zentralverbandes der Handlungsgehilfen No. 26.
Az 1912. évi május hó 8-iki kereskedelmi kongresszus elé terjesztett jelentés.
- Rosenhamer*, H.: Die Unfallversicherung bei Bauten in der Reichsversicherungsordnung. München: Rentsch. (401) 8° M. 5, 60.
Gyakorlati kézikönyv.
- Roux*: La législation civile et sociale de l'Empire. Paris: Nouv. Libr. nat. (31) 8°. f. 50.
A társadalom általános strukturája, a munkásság szervezetei.
- Socialist Year-book, 1913. By J. Bruce Glasier. London: National Labour Press (192) 8°. 6. d.
- Taschenbuch für den Leipziger Buchhandlungsgehilfen Leipzig; J. A. Barth, (59) 8°. M. —. 20.
- Togrud*, P.: Der Grossbezug von Fleisch. M. Gladbach: Volksvereins-Verlag, (43) 8°. M. 1.60. = Soziale Tagesfragen, herausgegeben vom Volksverein für das katholische Deutschland.
A szövetségi alapon, községi és magán nagy üzemben való húsbeszerzésekkel tett eddigi gyakorlatok.
- Trade-unions bill No. 2. London: Wyman, d. 2,—.
- Tuberculosis Prevention Ireland Bill. London: Wyman, d. 1^{1/2}.
- Urban*, O.: Das Wahlrecht der weiblichen Angestellten in der Reichsversicherungsordnung im Versicherungsgesetz für Angestellte und bei den Kaufmannsgerichten. Berlin: Handlungsgehilfenverband (24) 8o. M. —, 20. = Schrift des Zentralverbandes der Handlungsgehilfen. No. 25.
Az 1912. évi május hó 8-iki kereskedelmi alkalmazott kongresszus elé terjesztett referátum.
- Verhandlungsbericht der 7. Generalversammlung des Komitees der. Intern. Vereinigung für gesetzlichen Arbeiterschutz, Zürich, 10-12, IX, 1912 nebst Jahresberichten. Hrsg. v. Bureau d. Intern. Vereinigung (239, 21) 8°. Jena, Fischer M. 5,—. = Schriften d. Intern. Vereinigg.
- Wangemann*: Soziale Fürsorge und Wohlfahrtseinrichtungen der Kruppwerke. Berlin: Vossische Buchh. (32) 8°. M. 1.—.
- Warne*, Julian Fk.: The immigrant invasion. New-York Dodd (336 diagrammák, térképek) 8°. \$ 2.50.
- Werner*, B: Vereinheitlichung des Angestelltenrechts. Fischer, Jena. (16) 8°. M. —.50. Schriften der Gesellschaft für soziale Reform. Heft 23.
- Zach*, L.: Die Lohnstatistik. Gautzsch b. Leipzig: Dietrich (17) 8°. M. —.25. Kultur u. Fortschritt, No. 470.

SZAKIRODALOM.

Dr. Ing. h. e. **Konrad Hartmann: A németbirodalmi balesetbiztosítás pénzügyi rendszere.** (Das Gefahrtarifwesen und die Beitragsberechnung der Unfallversicherung des Deutschen Reiches. Berlin, 1913. Verlag von J. Springer.)

Az 1907. év nyarán Budapesten tartott balesetvédelmi kiállítás alkalmából a Németbirodalom képviselőjeként itt időzött dr. *Hartmann* Konrád titkos tanácsos, birodalmi biztosítási hivatali tanácselnök szakavatott tollából nálunk is széles körök érdeklődésére számottartó munka jelent meg legutóbb. A könyv az új Reichsversicherungsordnung alapján tárgyalja a veszélyességi táblázatokat és a baleseti járulékok kiszámítását, figyelemmel a régi törvényre és a Reichsversicherungsordnung életbelépte által teremtett új helyzetre.

Tanulságos történeti visszapillantás kapcsán megismertet bennünket a veszélyességi táblázatok szerkesztésének módjával és az ezek alapjául szolgáló statisztikai módszerekkel, úgy az ipari, mint a mezőgazdasági szakszövetkezeteknél is áttekinthető módon csoportosítja azokat a rendelkezéseket, amelyek a rendestől eltérő veszélyességű és összetett üzemek tekintetében szokásosak. Teljes képet nyújt arról is, hogy milyen az üzemek besorozásával és a balesetbiztosítási járulékok kirovásával kapcsolatos jogrendszer, a veszélyességi táblázatok hatósági jóváhagyása, a szakszövetkezetek határozatai ellen irányuló jogorvoslat, szóval a balesetbiztosítás pénzügyi terheinek megoszlására szolgáló szervezet.

Az egész mű magán viseli annak a bélyegét, hogy szerzője nemcsak alaposan és kimerítően ismeri tárgyát, hanem kiváló egyénisége és állása folytán a tárgyalt anyag létrehozásában is úttörő munkásságot fejtett ki és oroslánrésze van abban. Az elmélet mellett méltó helyet foglal el a gyakorlat is. Érdekes példák kapcsán megismerkedünk nemcsak a legfontosabb anyagi rendelkezésekkel, hanem az üzembesorozások terén évtizedeken át kifejlődött német joggyakorlattal is.

Mivel a magyar szociális balesetbiztosítás pénzügyi rendszere elvileg azonos a némettel, a műnek nálunk különös értéke van. Szabatos és amellet világos, érthető irányba alkalmassá teszi arra, hogy nemcsak biztosítási szakembereink, hanem az érdekelt iparosok, üzemtulajdonosok is haszonnal forgassák. Könnyű szerrel elsajátíthatják így azokat az ismereteket, amelyek a szociális biztosítás ezen részének megértéséhez és áttekintéséhez szükségesek. A megértés és áttekintés képesíti azután őket arra, hogy szavukat jogos érdekeik védelmében mindenkor kellő nyomatékkal emelhesék föl.

H.

Tanulmányok a magyar munkásbiztosítási jog köréből cím alatt különnyomatban megjelentek dr. *Vályi* Sándor kir. ítéltáblai bíró, a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság elnökének a Munkásügyi Szemle 1912. évi 20. és 1913. évi 7. és 8. számában megjelent cikkei. Dr. *Vályi*nak a munkásbiztosítási jog legaktuálisabb kérdéseit »az ifjúmunkások kártatanítását« és a »reformatio in pejus«-t felölölő, új csapásokon haladó beható fejtegetései, az érdeklődő szakközönségnek jelen alakjában is bizonyára nagy örömeire fognak szolgálni.

A Munkásbiztosítási Törvény Reformja. A Munkásbiztosítási Választott Bíróság szervezete és hatásköre (1907. évi XII. t.-c. 158—167. §§-ai) tárgyában lefolyt vita a Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete kiadványai sorában, mint IV. számú füzet megjelent. Kapható a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában, ára 2 korona.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-ához.**

A m. kir. Áll. Munkásbiztosítási Hivatal 1913 március 13-án kelt 1911. P. 281/4. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal D. I.-nek férje képviseletében benyújtott fölebbezését elutasítja s az elsőfokú bíróságnak az elmebeteg-ápolási idejére esedékes táppénzre támasztott igényt elutasító ítéletét helybenhagyja.

Megokolás: Az eljárt munkásbiztosítási választott bíróság ítéletét törvényes és helyes megokolása alapján kellett helybenhagyni. Első tekintetre szembe-szökő, hogy a jelen pörbeli eset, melyben igénylő törvény (1898. évi XXI. t.-c. 9. §-a) rendelkezése következtében nyeri reá nézve ingyenesen a természetben elmebeteg-ápolási kezelést az ellátással együtt, lényegesen különbözik attól a másik esettől, amely esetben igénylő a jótékonyág forrásából nyert kórházi, vagy gyógyintézetben való kezelést s amely esetben a hivatal a pénztári tag részére a táppénzt megítélte. (Munkásbiztosítási Joggyakorlat 822. lap.) A Munkásbiztosítási Törvény nyújtotta jogokat tudniillik a jótékonyágnak jogilag nem biztosított szolgáltatása meg nem szüntetheti, könyöradomány nem pótolhat jogokat, midőn a Munkásbiztosítási Törvény az alkalmazottak segélyezését jogként biztosította.

Csak hogy igénylő részére szintén kikényszeríthető jog gyanánt nyújtja a törvény az elmebeteg-ápolási ingyenes kezelést, mint ahogy viszont ugyancsak a törvények rendelkezéseiből következik az elsőfokú ítéletnek abbéli megállapítása, hogy igénylő részére a szóban lévő elmebeteg-ápolási ápolásnak idejére nem jár a táppénz. Figyelemmel ugyanis arra, hogy a nyilvános betegápolás költségeinek fődözéséről szóló 1898. évi XXI. t.-cz. akkor jött létre, amikor az 1907. évi XIX. t.-c.-be foglalt munkásbiztosítási törvényt megelőző betegségélezési törvény: az 1891. évi XIV. t.-c. már hatályban volt, minden kételyen fölül áll annak a jogi fölfogásnak helyessége, hogy a legelőbb említett betegápolási törvénynek 9. §-a, mely a fizetéképes hozzátartozókkal nem bíró szegény elmebeteg-ápolási és szállítási költségeit az államkincstár terhére rója, ezeket a költségeket a munkásbiztosítás terhei közül, melyek között az a biztosítottakra vonatkozólag természetesen szerepelne, kiemelte és a kincstára hárította át. Hogy mennyire kétségtelen a törvényhozásnak ez az áthárítási szándéka, annak félreérthetetlen igazolása a betegápolási törvény 9. §-ának végső mondata, amelynek értelmében az államkincstár még abban az esetben is fedezi a fizetéképes hozzátartozó nélkül lévő szegény elmebetegnek elmebeteg-ápolási költségét, ha az a betegségélező pénztár tagja.

Ekként ez a szóbanlévő törvényes rendelkezés már az 1907. évi XIX. t.-c. életbelépte előtt is a munkásbiztosítási jogrendszernek egyik alkotó része volt s az maradt ez utóbbinak érvénye alatt is, az elsőfokú ítéletben helyesen kiemelt azon tény következtében, hogy az utóbbi törvény 9. §-ának érvényét kifejezetten fönntartotta. A biztosítottra nézve különben közömbös, hogy a kellő kórházi, elmebeteg-ápolási ápolást törvénybiztosította jog alapján kitől nyeri. Ellenben semmiféle támpont sincsen oly törvényhozási intenció föltételezésére, hogy az elmebeteg pénztári tag részére az elmebeteg-ápolási ápolás és azzal együttjáró ellátás is, de egyúttal a legszükségesebb élelmezés megszerzésére szolgáló, vagyis az ellátásnak bizonyos fokú ellenértékét képező táppénz is adandó. Vagyis a pörbeli esethez hasonló körülmények között hiányzik az a legszükségesebb élelmezés biztosításában álló törvényes intenció, mely a táppénz intézményének létalapja. Hogy csak ez a törvényértelmezés megfelelő, azt kétségen felül helyezi a betegápolási törvény 9. §-ának az az intézkedése, mely szerint az államkincstár csak a szegény elmebetegnek elmebeteg-ápolási költségét téríti meg. A gyakorlatban ugyanis ez az intézkedés oda vezet, hogy az elmebeteg-ápolási költségek behajtása idejében mindig azt kell megállapítás tárgyává tenni, minősíthető-e fizetéképes hozzátartozók nélkül álló sze-

génynek a munkásbiztosító pénztár által elmegyógyintézetbe utalt tag? Ha nem minősíthető annak s ekként az államkincstár nem fődözi az elmegyógyintézeti ápolási és esetleges szállítási költséget, akkor a pénztári tagságból folyólag elvitathatatlan kötelezettsége a pénztárnak az ápolási költségeknek a törvény határai között való viselése s durva jogsérelem volna ily esetben az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §. b) pontjának oly félremagyarázása, mintha az 1907. évi XIX. t.-c. 59. §-ával összeütközően a pénztári tagokra vonatkozólag is ezek fizetéképes hozzátartozóit lehetne az elmegyógyintézeti ellátás költségeinek viselésére kötelezni.

Ebben a helyzetben nyilvánvaló, hogy ha a pénztár az elmegyógyintézeti ápolás idejére táppénzt nyújtani volna köteles, számos esetben kétszeres segítséssel volna megterhelve, jelesül egyfelől az elmegyógyintézeti ellátás költségeinek viselésével, másfelől a táppénzzel. Ez semmi esetre sem lehetett a törvényhozás szándéka.

Ellenben a pénztárnak az az intézkedése, mely szerint az igénylőnek előbb az igénylő keresetéből fönntartott hozzátartozóit a T. 59. §-ának harmadik bekezdése alapján féltáppénzre jogosítottaknak fogadta el, teljesen helyes.

A sürgős szükség fogalmához.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1912. március 29-én kelt 1911. P. 311/2. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a sz.-i kerületi munkásbiztosító pénztár föllebbezését elutasítja s az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Megokolás: Helyesnek találta az elsőfokú ítéletet megokolásától részben elütően, azért, mert igénylőnek B.-re való utazását orvosi megvizsgálás és megfelelő szemüvegnek orvosi rendelése céljából sürgősen szükségesnek és egyúttal eredményesnek is látta, miért is azt, mint sürgős gyógykezelési költséget, az 1907. évi XIX. t.-c. 59. §-ának utolsó bekezdése értelmében a pénztár által megterítendőnek kellett minősítenie. Gondosan kellett mindenekelőtt mérlegelni igénylőnek aggasztó helyzetét és jelesül azt, hogy jobb szemére teljesen vak, bal szemén pedig a szóban lévő b.-i orvosi rendelés előtt csak $\frac{5}{20}$ erejéig, vagyis a normális látás $\frac{1}{4}$ része erejéig birt látóképeséggel. Figyelemmel kellett lenni másfelől arra, hogy igénylőnek a cipészipari tevékenységgel járó munkaköre, noha nem tartozik az éleslátást föltételező foglalkozások közé, mégis tetemes mérvben igényli a látóképeséget s az olyan igen hibás szemet, mint amilyen az igénylőé, természetszerűleg megerőlteti.

Ebből folyólag a föllebbezési bíróság elfogadhatónak találta igénylőnek abbeli cáfolatlan s az első fokú bíróság orvosszakértője által is elfogadhatónak véleményezett állítását, mely szerint igénylőnek az a szeme, mely amellet, hogy igénylőnek egyedül adott látóképeséget, ennek $\frac{3}{4}$ része erejéig szintén máris megvakult volt, gyakran könnybelabadt, ami a mellet, hogy igénylő kenyérkereseti munkáját tetemes mérvben gátolta, a látóképeség további csökkenését eredményezte volna. Ha ezeket azzal a ténynyel vetjük össze, hogy a pénztári főorvos — mint ahogy ezt maga is elismerte — ismételten azt közölte igénylővel, hogy szemén javítani nem lehet, teljesen indokoltnak kell elfogadni a kenyérkereseti munkájában akadályozott és létfönntartásáért természetszerűleg aggodó igénylőnek abbeli meggyőződését, hogy amugy is szerfölött csekély látóképeségének javítása, vagy legalább fönntartása s ezzel keresőképeségének megóvása végett haladéktalanul elhatározó lépést kell tennie s minthogy a pénztárnak fönnténetesen szemgyógyász speciálista főorvosától sem tud kellő segítyt kapni, a végső eszközhöz: a tudományegyetem szemklinikájának segélyéhez szükséges folyamodnia. S hogy igénylőnek ez az egyéni meggyőződése nem nélkülözte az objektív alaposságot s jelesül, hogy az egyetemi szemklinika fölkeresése nem pusztán látszott sürgősen szükségesnek és eredményesnek, hanem tényleg az is volt, azt igazolja az a pénztári főorvos által is elismert eredmény, hogy a b.-i tudományegyetem szemklinikáján rendelt szemüveggel igénylő látása $\frac{5}{20}$ -ról $\frac{5}{15}$ -re emelkedett, vagyis absolute ugyan csekély mértékben, de igénylőnek vázolt helyzetében mégis igen számbavehetően és becsesen javult, amellet pedig a szemüveg használata a választott bíróság orvosszakértőjének véleményéből kitűnőleg a szem további romlását megszüntette, sőt megerősödését és azt is eredményezte, hogy igénylőnek szeme munkaközben már nem könnyezik, ekként az igénylő kereseti munkáját zavaró akadály nélkül folytatni képes.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Szemsérülés fokának mérlegelése.

I.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913 március 27-én kelt 1911. P. 300/6. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő fölebbezésének részben helyt ad.

Megokolás. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár 1910. évi június hó 16—17. napján tartott igazgatósági ülésében ezt az igényt elismerte és 6.869/910. számú határozatával igénylő részére 1908. évi december hó 20-ától kezdve 30% munkaképességcsökkenésnek megfelelő járadékot állapított meg. Az első bíróság orvosszakértője igénylő munkaképességét 50%-ra értékelte, mert a látó bal szem a még el nem távolított jobb szem révén egy szimpatikus szemgyulladás veszélyének van kitéve és mert e balszemen korábbi sérülés folytán központi szaruhomály van, miért is annak jelentékeny kímélése szükséges. Ez ellen az ítélet ellen fölebbezett igénylő, most már azt kérve, hogy részére a megállapított munkakeresménynek 80%-a állapíttassék meg állandó évi járadék gyanánt.

A felsőbbírószági orvosszakértő, dr. B. J. egyetemi tanársegéd, szemorvos igénylőt megvizsgálva azt a véleményt adta, hogy igénylő balszemén észlelhető szaruhártya homály, mely nem az itt szóbanforgó balesetnek, hanem régebben elszenvedett szaruhártyagyulladásnak folyamánya, a balszem látóképességét befolyásolja, úgy hogy az a rendszernek $\frac{3}{4}$ része, helyesebben $\frac{5}{7}$ és $\frac{5}{5}$ helyett. Nézete szerint is a bentlevő jobb szem veszedelmes lehet a balszeme állapotára, mert bármely alkalmi ok következtében gyulladásba jöhetvén, a bal szem szimpatias gyuladást, ez pedig esetleg a balszem teljes elpusztulását okozhatja. Figyelemmel erre az orvosi véleményre s a bíróság szakmabeli tagjainak ama nézetére, hogy igénylő állapotát tekintve, az általa üzött vasesztergályos, illetve lakatos foglalkozás szempontjából munkaképességének csökkenése 35—40%-ra értékelhető, figyelemmel továbbá arra is, hogy nála, kinek bal szeme sem volt hibátlan, a baleset okozta fogatkozás fokozottabb veszteséget okozott; végül figyelemmel arra is, hogy ezen felsőbbírószág eddigi gyakorlatában hasonló foglalkozású és általában szakképzett munkásoknak hasonló esetben munkaképességcsökkenése rendszerint 35%-ban lőn megállapítva, a jelen ügyben ítélkező tanács jelen esetben is a munkaképességcsökkenést 35%-ban vélte helyesen megállapítandónak és a törvény 70. §-a értelmében ennek (az X: 35—60:100 képlet szerint) megfelelő az évi keresetnek 21%-át kitevő járadékot ítélte meg.

II.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1913. április 10-én kelt 1911. P. 310/5. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal igénylőnek fölebbezését elutasítja.

Indokolás . . .: A keresetképtelenség tekintetében sem bir a fellebbezés álláspontja semmiféle alappal. Összevetve ugyanis a 40%-os munkaképességcsökkenést megállapító elsőfokú bírósági ítéletnek erre vonatkozó indokait a fölebbeviteli bíróság által meghallgatott dr. B. J. egyetemi magántanárnak, az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagjának igénylő állapotának tüzetes megvizsgálása alapján adott és meggyőzően indokolt szemész-szakértői fölülvéleményével, mely szerint igénylőnek a baleset következtében megsérült jobb szeme csak fénylátás, így ez a szem az ép balszem látóképességét nem segíti, ellenkezőleg teljesen és gyógyíthatatlanul megvakultnak tekintendő, ez pedig a baleset következményeként 30%-os munkaképességcsökkenést eredményez, éppen semmi elfogadható indok nincsen arra, hogy a keresetképtelenségnek lefokozása 40%-ot meghaladónak minősíttessék s ez alapon az első fokú ítélet igénylő javára változtassék meg. Ellenkezőleg a választott bíróságnak azt az általa a szakértői vélemény alapulvételével történt megállapítását, mely szerint igénylő keresetképtelenségének csökkenése 40%-os, csak azért találta a felsőbbírószág helybenhagyandónak, mert a fölülvéleményező szakértő igénylőnek ép bal szemén szimpatias izgatottságra

mutató gyuladást észlelt s ennek következtében elfogadhatónak véleményezte igénylő abbeli állítását, hogy melegben végzett s tűzbe való nézéssel járó munkaközben ép fél szeme könnybe szokott lábadni, ami őt kereseti foglalkozásában tetemesen hátráltatja. A fölülvéleményező szakértő ennek az utóbb jelzett hátrálynak a munkaképességet lefokozó hatását csak 5%-ra értékelte ugyan, a fölebbviteli bíróság azonban a pénztár részéről megnyugvással fogadott elsőfokú ítéletnek igénylő hátrányára való megváltoztatására azért nem talált kellő indokot, mert az a bírói meggyőződés jutott nála érvényre, hogy a melegben és tűzzel végzendő munkára utalt igénylőt a sértetlen, de szimpatiásan gyuladt bal szemnek a jelzett munkaközben előálló könnyezése s az ezzel járó munkazavarok a kereseti versenyben még hátrányosabb helyzetbe juttatják, mint aminő hátrányt ezek közvetlenül a reá bízott munkának végzésében idéznek elő. Az üzemtulajdonosok ugyanis ép munkaerőket is alkalmazhatván, az ilyen gyakran megzavart munkaképességű iparost kevésbé hajlandók alkalmazni, mint amennyire ezt a munkaképességcsökkenése objektíve indokolja. Csak ennek a körülménynek nyomatékos méltánylása mellett lehetett az elsőfokú ítéletet mindenben helybenhagyni.

MUNKAVISZONY.

Munkaadó fizetéseképtelensége nem ok azonnali elbocsátásra.

A prosnitzi iparbíróság 1912. június 19-i Cr. I. 62/12. sz. ítélete.

Ítélet: Az iparbíróság a keresetnek helyt ad.

Indokolás: A panaszlott cégnél otthonmunkásként alkalmazott C. szabót munkaadója azzal az indokolással bocsátotta el, hogy a cég az egyik beltág elhalálása folytán fizetési nehézségek közé jutott, ezt hitelezőinek be is jelentette és így panaszos számára munkája nincs. Az ítélező bíróság a keresetnek helyt adott. Az ipari rendtartás (Gewerbe-ordnung) 83. §-a szerint e munkaviszony megszűnik az üzem megszűntével. A cég fizetéseképtelensége azonban nem tekinthető az üzem megszűntének, mert átmeneti állapot, mely nem is jár az üzem szünetelésével. Mindenesetre azonban alkalmazandó az Ipari Rendtartás 83. §-a, mely szerint a munkásnak igénye van a felmondási idő kártalanítására, ha időelőtti elbocsátása az üzemtulajdonos személyét érő valamely körülmény folytán válik szükségessé. Kétségtelen, hogy a fizetéseképtelenség ilyen körülménynek tekintendő és így ez alapon is van kártalanításra igénye.

Az »Adria« Tengerhajózási Társaság közgyűlése.

Az »Adria« Magyar Királyi Tengerhajózási Részvénytársaság a napokban tartotta meg rendes közgyűlését Lánczy Leó v. b. t. t., főrendiházi tag elnöke alatt. Az igazgatóság által a közgyűlés elé terjesztett évi jelentés szerint az 1912. üzletév konjunkturái a tengerhajózásra nézve rendkívül előnyösen alakultak, a videldíjak a nemzetközi viszonylatokban hosszú idő óta nem észlelt magasságra emelkedtek s habár a társaság a fiumei kiviteli és behozatali forgalomban ezeket nem is érvényesítette, a külföldi kikötők egymásközi forgalmában s főleg angol szénszállításban mégis módjában állott a kedvező helyzetet kihasználni, úgy, hogy az 1912. üzletév mérlege 1,568.683 korona 99 fillér tiszta nyereséggel záródik, ami 324.059 korona 54 fillérrel több, mint az előző évé. A felmentvények megadása után az igazgatóság tagjaivá az eddigiek, a felügyelő-bizottság tagjaivá pedig budai Goldberger Gyula, hevesi Hevesy Lajos, baranyavári Ullmann Emil és Lisznyai Damó Tihamér (új) választottak meg.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., Károly-körút 2. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona
KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓSEF.

Trencsénteplicz

DR. KOVÁCS ÁRMIN a Munkásotthon tulajdonosa

KÉNES ISZAPFÜRDŐ

izom, ízületi gyulladás, csúz, köszvény, balesetek utáni töréseknél.

HIDEGVÍZGYÓGYINTÉZET

ideggyengeség stb. stb. eseteiben.

Részletfizetésre

is szállítunk

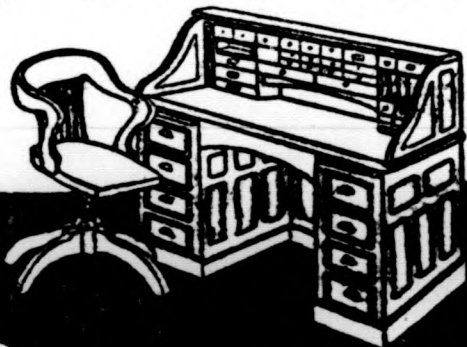
modern amerikai irodai-, íriszoba-

és könyvtár-berendezéseket

Glogowski és Társa ca. 60 ktr. udv. szállító

Budapest, VI. ker., Andrásy-út 12.

Képes
árjegyzék

Ingyen
és bér-
mentés.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasuti kocsik- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Ontvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezeteki szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csövek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrenten)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.
Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1910-ik év végén **392 millió** koronát ::
a biztosítások összege meghaladta.

A tartalékok összege: **115 millió 894,476 K**

Eddigi kifizetések a biztosítottaknak: **119 millió 874,160 K**

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummyanyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.
Telefon 52-99.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárúsítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Aki igazán SZALAMIT akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALAMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar
szalámi a legtisztább kezelés mellett első
rendű sertéshusból készül. Csak az a va-
lódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólom-
pecséttel van el- látható, a mire
látva, melyen a úgy a rudakban,
gyár védjegye mint a felvágott
állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Armin Flai szalámigyár, Budapest.

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FÜZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 35-37.

BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek
a székesfőváros
minden részén.

Képviseltek a
vidék legtöbb
városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókura hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és vérérdények bajai-
nál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agy-
vértorlódásnál unicum és specifikum. 2.
Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál.
3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmak-
nál (húgycső, húgycsőtakar, vesefővény, vese- és
húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Pros-
tatabajoknál, méhbajoknál, köszvényél,
(húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgy-
árnál). 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fo-
kozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitrí-
cum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tar-
talmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb te-
vékenységre serkenti. 3. Az étvágyat megle-
pően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

Elszakíthatatlan

munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyészköpeny

GUTMANN J. és TSA

Budapest, Rákóczi-út 13.

Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SÓSFÜRDŐ

Budapest—Kelenföld

Villamos közlekedés. A mai kor igényeinek megfelelőleg berendezve: gőzfűtés, villany-
világítás. **Gyógyjavallatok:** általános gyengeség, idegzsábak, izom- és ízületi csúz, köszvény,
székrekedés, aranyér, alhasi vérbőség, máj- és epeutak megbetegedése, főleg **női bajoknál**,
minők: tisztulási rendellenességek, hüvely- és méhhurut, idült méhlob, húgyutak megbetegede-
seinél, úgyszintén medencebéli lobok után visszamaradt izzadmányok, sterilizálásnál. Ivókura,
forrólégfürdők, vibrációs massage. — Állandó orvosi felügyelet. — Prospektust ingyen és bér-
mentve küld a fürdőigazgatóság.

A legideálisabb és legjobb hashajtó a természetes budai **KIRÁLY keserűvíz**. Az elrontott gyomrot pár óra alatt
rendbe hozza. Naponta minden gyógy-
tárban, drogueriában és jobb fűszerkereskedésben. Nagybani szétküldést a forráskezelőség
eszközöl. Az Erzsébet királyné sósfürdő és keserűvízfürdők igazgatósága, Budapest.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.**

Vezérképviselő:
Royal-Garage.
BUDAPEST, IX., Páva-u. 10-12.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvkötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányukat és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-actív iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegszabák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasúri) eseteiben gyors és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
legkiválóbbjai.

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GEPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GEPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

**MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.**

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hirtők és automobilonok kerekai részére.

ÖSTERREICHISCH-AMERIKANISCHE GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapeston:
DÉRY GYULÁNAL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

ALAPITTATOTT 1856. ■ TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi műszer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar, támgép és a betegápoláshoz szükséges összes gyártmányaikat. □

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 250 kor. — Egyleteknek 160 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Modern transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és

50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan raktáron

Kell Jenő Budapest
VI., Gyár-utca 26.

Dr. PAJOR-

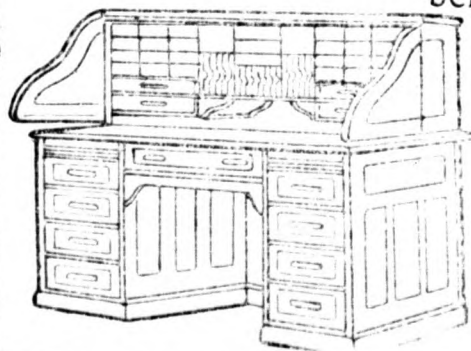
szanatorium és vízgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

REDŐNYÖS

és lapos íróasztalok. Íratszekrények. Kártyanyilvántartás. Teljes intézeti berendezések.

Elsőrendű minőség!

Szolid árak!

Hirsch és Társa

Budapest,

V., Alkotmány-utca 19.

„REGNA“

a jelenkor legtekétebb írógépe. Országszerte díjmentes bemutatás. — Pénz-, könyv- és okmány-szekrények.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. RÓNAI ZOLTÁN: A dolgozni kívánó munkások védelme	349
Dr. SASVÁRI JÓZSEF: A gazdasági munkások biztosítása	356
A munkásbiztosítási igények átöröklésének kérdéséhez.....	362
A MUNKÁSBIZTOSÍTÁSI TÖRVÉNY REFORMJA. Hlavács Kornél.....	371
Az Országos Pénztár balesetelhárítási programja	382
MUNKÁSÜGYI BIBLIOGRAFIA 1913-BÓL	390

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	362
-------------------------------	-----

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete. — Önkormányzati szervek ujjaalakítása a kerületi pénztáraknál. — A magyarországi szakszervezetek segélyezési kiadásai. — A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár taglétszáma s a tagok megosztása napibérosztályok szerint. — Statisztikai adatok az osztrák betegsegélyező pénztárakról. — A munkaadók bérbejelentései. — A kórhatár leszállítása a németországi rokkantbiztosításnál. — A németbirodalmi rokkantbiztosítás közhasznú vagyonbefektetései. — Árvajáradék helyett ellátás. — Utmutató a német munkásbiztosításról. — Törvényjavaslat a hivatásos megbetegedések biztosításáról Németalföldön. — Az olasz munkások a balesetbiztosítás reformjéért. — A franciaországi kölcsönös segélyező pénztárak. — Amerikai iparosok a munkásbiztosításért. — Az argentinai kongresszus.

<i>Munkásvédelem</i>	382
----------------------------	-----

Ankét a munkanélküliségről. — Gondatlanság büntetőségét nem zárja ki a sértett gondatlansága. — Felnőtt férfi munkások munkaidejének korlátozása. — A fiatalokú férfi munkások éjjeli munkájának korlátozása angol gyárakban és műhelyekben. — A bajor iparfölügyelet jelentése az 1912. évről. — Balesetelhárítás az építőiparban. — A vendéglői konyhák berendezése és üzeme. — Mérges gázok eltávolítása fémégetőkben és fémedzőkben. — Franciaország újabb szociálpolitikai alkotásai és feladatai. — A gyermekek védelme Spanyolországban. — Női iparfelügyelők Oroszországban. — Nemzetközi bányamunkás-kongresszus. — Bányamunkások védelme az Egyesült-Államokban. — Védőeszköz a bányászok részére.

SZAKIRODALOM	392
--------------------	-----

JOGGYAKORLAT	393
--------------------	-----

Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93-99.
Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévízű radio-aktív gyógyforrások páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török-éshorganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”.

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

Telegdi Ármin

rézárú-vállalata

Budapest, VII., Damjanich-utca 37.

Telefon: 105—07.

ETERNIT

A jelenkor legjobb tetőfedő anyaga
Igen fontos!
Minden Eternit-lap „ETERNIT” szóval van megjelölve. Sziveskedjék mindig határozottan HATSCHÉK-féle ETERNIT-palát kérni.

Magyarország kőpor „Eternit Művek”
Hatschek Lajos
Budapest,
VI., Andrásy-út 33.

PALA

Hatschek szabadalma